

tv-15 naš TOVARIS

Št. 18
7. maja 1987
Leto XXV

glasilo zveze združenj borcev nov in zveze rezervnih vojaških starešin slovenije

Tito

Sedem let je minilo od tistega popoldneva 4. maja, ko so sirene oznanile pretresljivo vest, da je umrl Josip Broz Tito, naš maršal in predsednik, veliki graditelj socialistične Jugoslavije. Občutje izgube, ki je takrat leglo na jugoslovanske narode, na ljudske množice, na Titove partizanske soborce – to občutje nenadomestljive izgube traja tudi v današnje čase.

Ne samo sočutje do Tita človeka, na katerega nas je vezalo brez števila dragocenih spominov – ostaja in obnavlja se tudi spoznanje, da nam kruto manjkajo njegovi darovi. Iz leta v leto določeneje čutimo, kako ga pogrešamo kot simbol jasne vizije, bojne odločnosti in ustvarjalne volje, hkrati pa kot živo delavsko osebnost, povsem enkratnega misleca, vojskovodjo in državnika, moža neodjenljive vere in trezne presoje, ki je bil kos slehernemu položaju, sleherni preizkušnji. Neštetokrat se zalotimo pri pomisli, kako bi Tito ravnal v stiskah, ki brodimmo skoznje; iščemo primerjave in zglede, kaj bi on ukrenil pred ovirami, ki nam zapirajo pota.

Ob vsaki obletnici Titove smrti se zdrami v nas vzgib odgovornosti, da moramo nadaljevati njegovo delo; varovati nam je avnojsko zgradbo, ki je bil njen prvi arhitekt. In ko se sredi vrtnicev časa sprašujemo, zakaj tolikokrat zaostajamo, zakaj se poraja pred nami toliko nespoznanj, si moramo spet in spet odgovoriti, da ne spoštujemo dovolj maksime, ki ji je Tito posvetil vse svoje življenjske moči; izneverjamo se načelu bratstva in enotnosti med našimi narodi in narodnostmi. Namesto da bi kljubovali izzivom časa, sovražnikom, muhasti usodi in lastnim slabostim z združenimi silami, marsikdaj vlečemo vsak na svojo stran; skupno delo in napredek pogosto razvrednotimo s sebičnostjo.

Kolikokrat bodo še zatulile sirene v spomin Titovega odhoda, preden se bomo z vso neizprosnostjo zavedli te žalostne resnice?

Storimo že, da bodo venci, ki jih prinašamo vsako leto v Hišo cvetja, imeli tisti pravi zimzeleni pomen, kakršnega zaslužijo Tito ter njegova misel in delo.

Z. K.

Tito je bil vse svoje življenje dosleden borec za hotenja in zgodovinske cilje delavskega razreda.

Zalne slovesnosti ob obletnici smrti ljubljene Tita so se zvrstile povsod v domovini in daleč onkraj naših meja, med njimi tudi pred Muzejem revolucije v Ljubljani, od koder je tudi naš posnetek.

J. Č.

Ob obletnici ustanovitve

Številnim prireditvam ob petdeseti obletnici prihoda tovariša Tita na čelo komunistične partije Jugoslavije se je s slavnostno akademijo pridružila tudi Zveza rezervnih vojaških starešin slovenije. Hkrati pa so obeležili tudi petintrideseto obletnico ustanovitve svoje organizacije.

Slavnostni govornik je bil predsednik RK ZRVS Slovenije generalpolkovnik Branko Jerkič, ki je med drugim dejal, da se je zveza rezervnih vojaških starešin razvila v sodobno organizacijo, ki deluje kot subjekt frontno organiziranih socialističnih sil v okviru SZDL. Člani ZRVS delujejo v vseh sestavinah družbene organiziranosti in v gospodarstvu. Branko Jerkič je tudi poudaril, da je posebnega pomena usmeritev, da se bo ZRVS opirala predvsem na načrtno delo v krajevnih konferencah, saj se s tem zagotavlja konkretno delo v družbeni bazi.

Ob koncu je predsednik predsedstva zvezne konference ZRVS Jugoslavije Vaso Radić izročil zvezna priznanja, Branko Jerkič pa republiška priznanja družbenopolitičnim skupnostim, organizacijam in posameznikom, ki s svojim delom prispevali k uveljavitvi ZRVS v naši družbi.

B. K.

Predstavitev

Uredniki založbe Borec so v dneh pred aprilsko-majskimi prazniki predstavili »paket« petih novih slovenskih proznih del: ponatis partizanskega romana Ferda Godine z naslovom »Jezdec brez konja«, spominsko povest Franceta Fajdige »Pogreznjeni otok« (v mislih je imel »otok kočevstva« med obema vojnama in na samem začetku vojne), kritično naravnani roman Janeza Švajncerja ml. »Vzpon in zmaga revolucije pri Sv. Tomažu«, dokumentarno prozo Žarka Petana »Preteklost« (z njo si je olajšal srce spričo spominov na dve leti »nedolžnega« tičanja za zapahi vojaškega zapora v začetku šestdesetih) ter podobno, čeprav v drugem podnebjem in v drugačnih okoliščinah doživeto izpoved Branka Vrhovca z naslovom »V pakistanskih zaporih«.

Vse našete nove knjige so že na knjižarniških policah.

Posamezna dela iz »paketa« bomo sproti ocenjevali v naših knjižnih recenzijah.

V. K.

Učenci ljubljanskih osnovnih šol so že pričeli z letošnjim 31. Pohodom po poteh partizanske Ljubljane

Zmaga, njene korenine in sadovi

Ob vseh spominskih priložitostih, ob dnevih osvoboditve in zmage nad fašizmom v vseh njegovih pojavnih oblikah še posebej, stopajo pred nas hkrati z zadoščenjem nad uspešno izbojevanim bojem in opravljenim delom tudi različna bodisi dejanska bodisi navidezna odprta vprašanja. Nekatera med njimi si postavljamo sami, po lastni kritični presoji, nekatera nam vsiljujejo drugi.

Naši lastni odprti vprašanja sta krizno stanje in erozija morale.

Med vsiljena vprašanja sodijo tudi ugovori na račun naše slovenskosti, našega enotnega slovenskega kulturnega »prostor«, zavesti o narodovi samobitnosti, ki skuša preraščati občutke vsakršne manjvrednosti in prerasti v ponos, pa v tej zvezi tudi tu in tam ponavljajoče se omalovaževanje slovenskega deleža v celotnem jugoslovanskem narodnoosvobodilnem boju, še posebej v sklepni fazi osvobajanja Jugoslavije.

Dejstvo je, da so slovenske partizanske enote v popolnosti opravile svojo zgodovinsko vlogo – da so že samo s tem tu, na teh tleh navkljub vsem sovražnikovim prizadevanjem, da bi jih uničili, ob-

stale. V sklepni fazi vojne so hoteli Nemci ramo ob rami z vojaškimi formacijami vseh jugoslovanskih kvizlingov pripraviti mostišče za prihod angloameriških sil, kar naj bi temeljito spremenilo potek dogajanj. Toda naš 7. in še zlasti 9. korpus sta vzdržala vse pritiske.

Delovanje slovenskih enot in enot 4. armade je bilo v polni meri soodvisno. Četrta armada bi ne bila tako kmalu prodrla do Trsta, ko tod ne bi bilo naših enot, katere so tudi prve zavzele Trst, in v samem Trstu enot Narodne zaščite. Hkrati pa je napredovanje enot 4. armade pomagalo našim slovenskim enotam, da so v poslednjih tednih vzdržale siloviti in uničujoči sovražnikov pritisk. Šlo je torej za vzajemno delovanje.

Žal pa marsikdo pri nas deleža, ki so ga s svojim delovanjem skozi vsa leta vojne na slovenskem ozemlju prispevale slovenske enote, ne presoja objektivno. Slovensko ozemlje je bilo v mnogih ozirih specifično. Ne le po svojem geostrateškem položaju in zavoljo komunikacij, ampak tudi sicer. To območje za sovražnika ni bilo nepomembno ali od rok, saj je preko njega šla najkrajša pot iz Nemčije v Afriko

oziroma južno Italijo. Naše delovanje je bilo zato v vseh pogledih izjemno pomembno. Na slovenskih tleh sicer ni bilo tako velikih bitk, kakršnih ena je bila Sutjeska, vendar to pomena naših akcij v drugačnih okoliščinah, kot so bile drugod po Jugoslaviji, prav nič ne zmanjšuje. Vse čase smo bili tu in javni. Vzdržali smo do zmagovitega konca. Ko bi ne bilo tako, bi se ta vojna utegnila končati drugače kot se je – pa ne le za nas, Slovence, temveč za Jugoslavijo. Glede na to je vsako omalovaževanje slovenskega deleža v narodnoosvobodilnem boju Jugoslavije krivično in žaljivo.

Res je, da je potekalo narodnoosvobodilno gibanje na Slovenskem v nekaterih bistvenih ozirih drugače kot drugod po državi. Drugačne so bile že družbene korenine iz predvojnih let. Zgodovinske opise ugotavlja, zgodovina pa potrjuje, da je bila pot, po kakršni smo se Slovenci podali v narodnoosvobodilni boj – z ustanovitvijo Osvobodilne fronte ter z ustanavljanjem narodnosvobodilnih odborov, prava.

Spominjam se, kako je bilo na Notranjskem. Zametki ljudske oblasti so zaživel že na samem začetku leta 1942.

Ni potrebno spraševati, zakaj je bila ofenziva poleti leta 1942 najboljše in najbolj srdita prav na Notranjskem. Razlog ni bila zgolj strateška pomembnost proge Ljubljana–Trst. Poglavitni razlog je bilo gibanje z vsemi atributi ljudske oblasti. Italijanski vojaški stroj se je zato nameril z ognjem in mečem pokončati prav to gibanje, to mrežo vaških odborov, to voljo ljudi, da se postavijo okupaciji po robu z vsemi silami.

Prav zato tolikšna grozodejstva nad civilnim prebivalstvom s pobijanjem, s požigi in drugo represijo.

Naše bojne enote so bile sestavni del te ljudske volje in pripravljenosti. Enote bi ne mogle na tem terenu obstati, ko bi ne imele za seboj večine prebivalstva. Lep čas, denimo v tednih pred ofenzivo 1942. leta, notranjski partizani skoraj nismo potrebovali straž. Stražila in varovala nas je vaška zaščita, preskrbovali pa ljudski odbori.

Prav v tem je posebna vrednost slovenskega narodnoosvobodilnega boja. Sodim, da bi bilo prav, ko bi v monografijah posameznih vojnihi enot več prostora in poudarkov namenjali prav tej tesni povezanosti med ljudstvom in njegovo vojsko.

Prav v tem velikem dejstvu pa je tisto, čemur smemo upravičeno reči naše poglavito izročilo.

Žal pa si ob spominu na tisti čas in na dan zmage, ki je poveljal vse, kar smo v njem postorili in pretrpeli, zdaj po 42 letih ne moremo kaj, da se ne bi zamislili nad vrednostjo ohranjanja in prenašanja takratnih izročil v sedanjo zavest in ravnanje. Veliko govorimo o tem prenašanju, pa žal največkrat tudi sami ne vemo, za kaj pravzaprav gre. V mislih imam ljudske vrednote, kot so tovarštvo, poštenje, žrtvovanje za drugega... Prav nič radi si ne priznamo, da smo se kot družba oziroma skupnost ljudi v primerjavi z vsem, kar nas je krasilo v času narodnoosvobodilnega boja, sčasoma vse bolj oddaljevali. Posamezne vrednote smo v teh desetletjih postopoma odrivali in jih zapostavljali. Namesto njih so se uveljavili številni po moji presoji nemogoči kriteriji. In prav ti so krivi za naš krizni položaj. Žal pa o njih – o človeških moralnih kvalitetah – zdaj le malokdaj spregovorimo, če pa že, pa brez potrebnih konsekvenc.

Tudi je postalo vseeno, kaj ljudje mislijo. Glede tega smo imeli v času boja povsem drugačna merila. Ni nam bilo vseeno, kakšni smo v očeh ljudi, zato smo napake in spodrsrljaje eksperimentalno kaznovali. Do ljudi smo imeli vseskozi spoštljiv odnos. Danes njihovega mnenja največkrat ne sliši-

mo ali ga ne upoštevamo. Referendume, denimo, imamo samo tedaj, ko gre za denarne prispevke. Za to, da bi prek njih zvedeli za mnenje ljudi o tem ali onem vprašanju, jih ni, pa bi morali biti.

Druga socialno razredna zmota je ta, da smo družbeno lastnino zaščitili veliko slabše od zasebne. Z družbenimi sredstvi je pri nas zdaj vsakomur početi, kar ga je volja.

Nemalokrat jezni in prizadeti ob pogledu v sedanost pa se lahko pripadniki partizanske generacije s ponosom oziramo v preteklost. Naša generacija je priložnost, ki ji je bila dana, v polni meri izkoristila in vsa zgodovinska pričakovanja izpolnila. Prepričan sem, da se bo tudi mlada generacija spoprijela z vsemi vzroki in posledicami kriznega stanja in ta boj privedla do zmagovitega konca. Moramo ji samo bolj zaupati in njenim poštenim nameram verjeti.

Priti mora čas, v katerem obveznosti in dolžnosti ne bomo več omalovaževali, pravice pa prepotencirali. Pravice niso dane same po sebi. Prednost morajo imeti obveznosti do skupnosti, pravice pa so posledica njihovega izpolnjevanja.

In prav v tem – v spominu na našo pot k zmagi v narodnoosvobodilnem boju – je eden največjih naukov naših pozitivnih izročil.

Bojan Polak-Stjenka

Odločneje o energetske perspektivi!

Brez elektrike, ogrevne energije in goriv bi bilo onemogočeno ne le naše gospodarstvo, temveč tudi bivanje v območju Slovenije. Zato je energetske gospodarstvo nadvse pomembno. Toda ima tudi nekaj omejitev glede virov, načina oskrbovanja porabnikov in dinamike oskrbe. Energija ne sme biti predraga in energetske gospodarstvo ne sme povzročati škode drugim vejam, okolju in ljudem. Prav to pa se sedaj dogaja. Nad območji rudarjenja nastajajo udornine in propada ljudsko in družbeno imetje, odlagališča rudniške jalovine in premogovega pepela pa povzročajo tudi škodo in velike stroške. Termoelektrarne grdo onesnažujejo zrak, uničujejo vegetacijo in objekte ter škodujejo ljudem, zelo se z vsem tem povečuje transport, pri pretvarjanju energije pa je gre ogromno v nič. Nuklearne elektrarne niso zanesljivo dopolnilo proizvodnje, njihova energija je draga, še več vprašanj je z naložbami in z odstranjevanjem zelo nevarnih ostankov goriva. Vrsta energetskih organizacij ima s proizvodnjo in oskrbovanjem z energijo izgube, vse skupaj pa se niti ne zavedajo izgub, ki z njihovimi zastoji in z obratovanjem nastajajo zunaj njihovih bilanc, posebno na družbenem bogastvu in pri ljudeh. S porabljenjo energijo ustvarjamo veliko manjšo vrednost, kakor to uspeva razvitejšim gospodarstvom. Jasno je torej, da moramo marsikaj spremeniti – v naših pogledih in ravnanjih, pa tudi v energetske gospodarstvu nasploh.

Najprej moramo povsod in vsi, bolj gospodarno ravnati z razpoložljivo energijo. Tudi po tej strani se obnašamo inflacijsko: stroške prenašamo v cene in račune za druge, morali pa bi jih zmanjševati. Kako? To so dokazali v številnih deželah: z boljšo

tehniko, pa naj bodo to vozila ali skrinje, tehnološki procesi ali sistemi ogrevanja in izoliranja, tudi z boljšo organizacijo dela in računalniškim krmiljenjem ali z drugimi pripravami za reguliranje in izklapljanje; skratka, z varčevanjem ob boljši kakovosti storitev in proizvodnje. Znanje je pogoj! Ljubljana ustanavlja organizacijo, ki naj bi pri tem strokovno pomagala. Seveda pričakujemo tudi ustrezno politiko s stimulativnimi ukrepi; nekateri že delujejo, na primer neobdavčeni izolacijski materiali. Vsak prihranek naj bo stimulacija!

Če se mi sami ne bomo zavestno spremenili v naših pogledih in ravnanju (človek se vedno uči in nabira nove izkušnje!), potem ne bo napredka ne na tem in ne na drugih področjih. Seveda z ugašanjem žarnic ne bomo veliko prihranili in kar tako ne moremo zamenjati starih aparatov za nove, racionalnejše. Porabo električne energije bo sploh težko omejiti, kajti uspeh bi dosegli, če bi izključili največje in obenem najmanj racionalne potrošnike. To storijo vselej, ko morajo v elektrogospodarstvu omejiti porabo zaradi izpada kakšnega energetskega objekta, kajti sicer so ogroženi drugi proizvodni programi, zaloge hrane in vse dejavnosti, brez katerih danes več ne gre. Toda v proizvodnji električne energije nismo dovolj izkoristili vodnih virov, kako je s termoelektrarnami in nuklearno energijo, pa dobro vemo. Nedvomno pa bi lahko izkoristili podzemeljski toplotni vir. Pravijo, da so vrtnja draga; seveda so, toda kateri energetske objekt je poceni? Vodna energija in podzemeljska toplota pa sta, ko so postavljeni objekti za pridobivanje in oskrbo z elektriko in toploto, nedvomno najcenejša vira.

Spremeniti bi torej morali tudi strategijo

razvoja. Pri tem kaže upoštevati tudi, da so goriva obenem dragocene surovine – premog, nafta in plin. Na tem spoznanju bo gradila prihodnost naša mladina, saj so se tudi v razvitih deželah lotili raziskovanj vseh gorivnih in surovinskih procesov. Tako kot pričakujemo, da bodo prihodnja desetletja prinesla novo razvojno fazo varnejšega in racionalnejšega izkoriščanja nuklearne energije – in zato pravimo, da počakajmo to stopnjo razvoja, bo tudi v drugi tehnologiji nastalo še marsikaj novega. Nečesa pa se lahko lotimo že takoj: preureditve transporta. V tridesetih letih, od 1955. do 1985., se je v Jugoslaviji transport blaga – računano v tonskih km – povečal za 8,5-krat, toda na železnici le za 2,5-krat, na cestah pa za 97-krat! Pravo razkošje: koliko tovornjakov leta po cestah praznih, koliko dražji (in tudi zato nekonkurenčni!) so naši proizvodi, ker uporabljamo najdražji transport in zanemarjamo cenejšega! Podpisniki potnih in transportnih nalogov se preredko zavedajo, da tedaj podpisujejo ogromne račune. To pa sproži še vse drugo: drago gradnjo in vzdrževanje cest. Je že res, da so dobre ceste potrebne za manjši ali živahnejši promet, toda težki tovornjaki nalogajo družbi veliko breme za urejanje cestnega prometa in povzročajo druge posledice.

Razprave o energetske gospodarstvu z ekonomskih, prostorskih, ekoloških in varčevalnih vidikov, glede tehnološkega razvoja in usklajevanja potreb z možnostmi, ki so se razvile med pripravami na posebno konferenco SZDL in o projektih za gradnjo elektrarn na Savi in Muri, so že prinesle nove celovitejšje poglede, da energetske gospodarstvo ni nekaj izven gospodarstva in sistema, temveč je njegov del. Vsak energetske objekt vpliva na okolje, služi določeni namenu in nima le svojo bilanco, temveč se z njo vključuje v ves sistem go-

spodarjenja. Samo takšno gledanje in ravnanje bo prispevalo, da bomo omejili pretirane potrošniške težnje in uskladili odnose tako, da bo gospodarstvo napredovalo; še bolj mora napredovati varstvo okolja, porabo in proizvodnjo energije pa moramo upoštevati, spraviti v sklad z racionalnim gospodarjenjem.

Zakaj mora najbolj napredovati varstvo okolja? Zato, da bomo obvarovali gozdove in vode, ker brez njih tudi gospodarstva ni. Zato, da bomo obvarovali ljudi, naše zdravje, kajti postali smo že stara družba z zelo nizko (ponekod nično in negativno) rodnostjo, od zdravja pa je odvisna produktivnost, inventivnost in težnja po napredovanju. Zato, ker sedanje razmere v okolju postavljajo življenju in napredku takšne ovire, da ne bomo mogli doseči zastavljenih ciljev. Odpreti gospodarstvu pot razvoja pomeni uvajati sodobno čisto tehnologijo, usposabljanje ljudi (ali veste, da imamo med mladimi zaposlenimi do tridesetega leta skoraj polovico poklicno neusposobljenih?), razvijati znanost in premagati omejitve, ki jih postavljajo neracionalno ravnanje z naravnimi viri in degradacija okolja. Prestrukturirati moramo gospodarstvo: z manj energije in surovin, z več znanja in v zdravem okolju ustvarjati bistveno višji dohodek.

Pred očmi pa moramo imeti še eno bistveno dejstvo. Jugoslavija je enoten gospodarski prostor. Zelo težko bomo kaj storili, če ne bo to naša skupna pot, če ne bomo povsod premagovali zaostalost, katere izraz je tudi neracionalno gospodarjenje z vsemi sredstvi in energijo. Zato mislim, da je ne le prav, temveč nujno, da se je razprave o energetske strategiji lotila Socijalistična zveza v sodelovanju z znanostjo in da je v tem gibanju našla svojo usmeritev tudi mladina. Ne pozabimo na to, temveč to izkoristimo!

dr. Avgustin Lah

Protestno zborovanje mladih in manj mladih Ne za JE

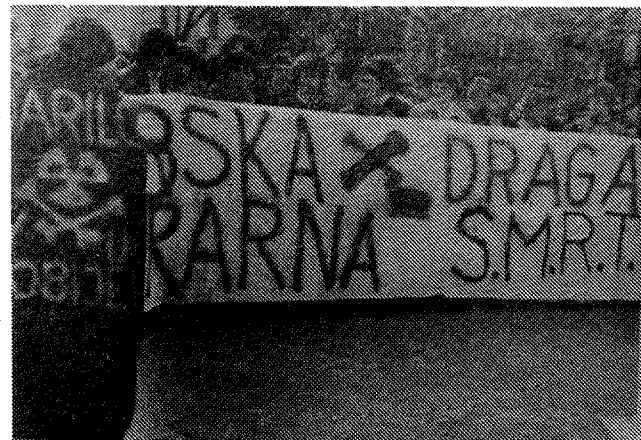
Protestni shod proti gradnji in načrtovanju postavljanja novih jedrskih elektrarn v Sloveniji in naši državi sploh, ki je bil pred prvomajskimi prazniki v Ljubljani, (natančneje

cija le stvar ožjega kroga mladih »alternativcev«, je treba povedati, da so se vrste mladih dokaj hitro začele dopolnjevati z mlajšimi družinami (z otročki na ramenih), pa tudi sive gla-

nekakšne obočljivosti med zbranimi.

Tako se mi je videl protestni shod in nenadoma se je zazdelo, da je tudi ta prireditelj, ki naj bi izrazila odločno stališče določene skupine enako mislečih ljudi, nekam okorna, neuka in neobgljena. Preprosto: nimamo nobene prave tradicije v tem. Kajti: ne gre za štrajk, tudi ne za ulične nered ali kaj podobnega. Šlo je, ali, tako si pač predstavljam, naj bi šlo

za to, da vsi, ki so proti, to pokažejo pristojnim z izrazom v množičnem nastopu. Zdi se, da je bil le poskus, ki pa potrebuje zdaj, ko je za nami, globlje analize – tako sociološke kot še kakšne druge. Navsezadnje lahko ob tem premislimo tudi, kako to, da vsi mi, občani in državljani te države, ki skozi vso našo zunanjo in notranjo politiko izjavljamo želje po miru in sožitju v svetu, nikoli ne gremo na ceste in tega ne pokažemo zares množično, tako, da si vzamemo prosti čas, uro ali dve, pustimo »postranski ših«, honorarno delo ali kakšno drugo

nujno opravilo... Koliko ti), dejansko pripravljeni smo za tisto, v kar smo pre- storiti – to je tu vprašanje. pričani, (naj bo za ali pro- B. Ž. J.

S sestanka paritetnega odbora strunjanskega zdravilišča

Kakovostno širjenje zdraviliških storitev

Devetindvajsetega aprila 1987 so se sestali delegati Tovarne zdravil Krka iz Novega mesta in Republiškega odbora ZZB NOV Slovenije in obravnavali informacijo o poslovanju Zdravilišča Strunjan v prvem trimesečju tega leta, predlog cen za letno sezono in nekatera vprašanja o zdravljenju borcev v zdravilišču. Seznanili so se tudi s stališči komisij predsedstva Republiškega odbora ZZB NOV Slovenije za vojaške invalide in komisije za socialno-zdravstvena vprašanja ter Republiškega komiteja za borce in VI o pogojih in možnostih zdravljenja vojaških invalidov, nosilcev Partizanske spomenice 1941, narodnih herojev in španskih borcev v naravnih in klimatskih zdraviliščih v Sloveniji in SFRJ. Ker so sredstva v proračunu federacije v letu 1987, namenjena tovrstnemu zdravljenju navedenih kategorij udeležencev NOB v naravnih in klimatskih zdraviliščih nekoliko manjša in ker so cene storitev v slovenskih zdraviliščih v primerjavi s cenami v zdraviliščih v ostalih socialističnih republikah in avtonomnih pokrajinah razmeroma visoke oz. višje, zaradi česar bo del upravičencev napoten iz SR Slovenije na zdravljenje v naravna in klimatska zdravilišča v drugih SR in SAP, bo zato treba pričakovati tudi manjše število odhajanj vojaških invalidov, nosilcev Partizanske spomenice 1941, narodnih herojev in španskih borcev v slovenska zdravilišča.

Paritetni odbor je potem, ko se je seznanil z navedenimi dejstvi, sklenil organizirati pri RO ZZB NOV Slovenije pogovor s predstavniki Republiškega komiteja za borce in vojaške invalide, Poslovnega združenja naravnih in klimatskih zdravilišč in Zdravstvene skupnosti SRS, da bi ponovno presodili opisane preusmeritve in predlagali za zdravilišče Strunjan nekatere nove, ugodnejše pogoje za zdravljenje vojaških invalidov, nosilcev Partizanske spomenice 41, narodnih herojev ter španskih borcev. Menil je, da je treba zlasti težje vojaške vojne invalide (glede na indikacije in kontraindikacije), pošiljati na zdravljenje v Zdravilišče Strunjan, saj imajo le tukaj najugodnejše pogoje za dostop v morje in druge možnosti zdravljenja. Paritetni odbor nadalje meni, da je treba zdraviliške objekte, grajene za vojaške invalide in borce NOB, kar najbolje izkoristiti za zdravljenje

tiste populacije, za katero je bila družbena investicija namenjena.

V prvih treh mesecih tega leta je udeležba vojaških invalidov v primerjavi z zdravljenji v I.-III. 1986. leta dosegla le 3% lanskega zdravljenja in 71% nosilcev Partizanske spomenice 1941, narodnih herojev in španskih borcev in 68% rekreacijskega zdravljenja (oddih), kar je močno pod planskimi predvidevanji. Glede na to je paritetni odbor predlagal, da uprava skupaj s samoupravnimi organi v povezavi z Zvezo sindikatov in delovnimi organizacijami ter turističnimi agencijami išče tudi druge domače in tuje goste, da bi bile zmogljivosti zdravilišča čimbolje izkoriščene.

Paritetni odbor je sprejel tudi nove, za 20% znižane cene od ekonomske cene za udeležence NOB v letni sezoni od 1. 6. do 15. 9. 1987, in sicer:

Objekt	Čas od-do	Polni penzion	
		enoposteljna soba	dvoposteljna soba
Hotel Slovoboda	1. 6. – 30. 6. 87	12.960	12.000
Bungalovi	1. 6. – 30. 6. 87	10.960	10.400
Hotel Slovoboda	1. 7. – 15. 9. 87	16.000	14.400
Bungalovi	1. 7. – 15. 9. 87	13.600	12.480

Turistična taksa: 250 din po osebi na dan; zavarovanje 60 din po osebi na dan; polpenzion: minus 10%; tretja oseba v dvoposteljni sobi ima 20% popusta. Otroci do 7. leta imajo 50% popusta na ceno nočnine, ali 30% popusta na ceno polnega penziona.

Paritetni odbor so seznanili, da začne po prvomajskih praznikih delovati prenovljen in sodobno opremljen dose-danji blok »E« v zdravilišču z 28 posteljami za zdravljenje pulmoloških (pljučnih) obolenj in dihal. Na voljo je strokovno usposobljen zdravniški in medicinski kader. To je vsekakor nova pridobitev in je plod širjenja kakovostnih zdraviliških storitev, za kar je Krka namenila približno 60.000 din.

Marjan Lenarčič

– začel se je v Študentskem naselju in se v povor-ki razpotegnil v središče mesta – pred Skupščino SRS), je »nabral« več kot enajst tisoč podpisov tistih, ki so brezpogojno proti rabi jedrske energije pri nas.

Mladi ekologi so zbrali vrsto argumentov, s katerimi so nastopali in zastopali svoja stališča. Če se je zdelo, da bo ostala manifesta-

ve niso bile redkost... Pa vendar...

Vijoličasti okostnjaki iz umetne snovi so sedeli v popisanem razstavljenem starem spačku, veliki transparenti so deklarirali odklonilno stališče do JE in pozivali k ozaveščenju širših ljudskih množic. Vmes je bilo precej hrupne glasbe, tudi govorjenja, nekaj »zastojev v programu« in

Nagrade OF 1987

Posebna komisija pri republiški konferenci SZDL Slovenije, ki ji je predsedovala Olga Vipotnik, je izmed 44 predlaganih izbrala »predpisanih« 20 nagrajencev OF slovenskega naroda za leto 1987.

Nagrade so – na slavnostni seji republiške konference na praznični dan 27. aprila – prejeli (po abecednem redu): Jože Borštnar, Jože Cerkovnik-Marjan, Ivan Dolničar, Franc Fideršek, Bojan Fink, Cvetko Gatnik, Edo Klanšek, Dušan Košuta, Viktor Kovač-Matevž, Vladimir Logar, Nada Majcen, Majda Novak-Urška, Vencelj Perko, dr. Janko Pleterski, Janez Prezelj, Jože Stanič, Ljubo Urbajs, Ivan Videnič in Franc Vrvišar kot posamezniki, katerih bibliografski podatki pričajo, da so bili vsi po vrsti od svojih zgodnjih, predvojnih let revolucionarno usmerjeni, v letih narodnosvobodilnega boja dejavni in uveljavljeni kot borci, aktivisti, nosilni člani boja in gibanja in vsa povojna leta zavzeti tvorni zaslužni družbeni delavci na različnih področjih našega razvoja. Dvajseta nagrada OF je pripadla medobčinskemu koordinacijskemu odboru »vlak bratstva in enotnosti« SR Srbije.

Med nagrajenci predstavimo dva, ki ju je za nagrado OF predlagal republiški odbor ZZB NOV Slovenije.

Viktor Kovač

Nada Majcen

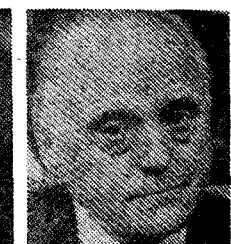
Cvetko Gatnik

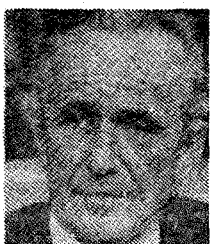
Edo Klanšek

Ivan Dolničar

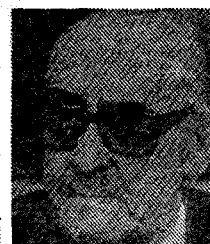
Franc Fideršek

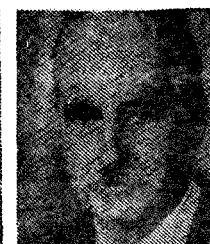
Franc Vrvišar

Ivan Videnič

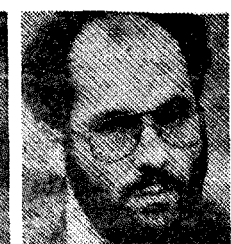
Vencelj Perko

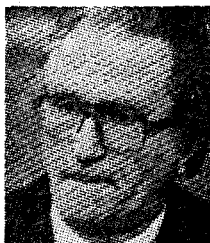
Ljubo Urbajs

Jože Cerkovnik

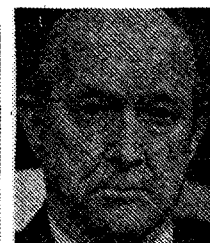
Bojan Fink

Vladimir Logar

Janko Pleterski

Janez Prezelj

Jože Stanič

Dušan Košuta

Medobčinski koordinacijski odbor »vlak bratstva in enotnosti« SR Srbije

Govornik na slavnostni seji je bil Janez Stanovnik, član predsedstva SRS. Iz njegovega govora objavljamo sklepni del:

V življenju naroda nastopajo trenutki, ki zahtevajo velike odločitve. Te odločitve so vedno povezane z žrtvami. To pa zahteva pogum. Taka je bila odločitev na Čebinah, taka je bila odločitev ustanoviteljev OF, ko je pozvala narod k oboroženemu boju. Naša odločitev tudi danes zahteva isti pogum in korenitost. Korenitost odločanja pa mora temeljiti na znanstveni analizi razvojnih tokov. Odločanje v prelomnih trenutkih zgodovine ne sme biti obremenjeno z dogmi, ki vleče nazaj. Spremembi mora tok stvari in mora biti zato obrnjeno izključno v bodočnost.

Socializem je izraz etične težnje človeštva po solidarnosti in enakosti. Toda prvi pogoji delitvene solidarnosti je proizvodna učinkovitost. Samo učinkovitost proizvaja povečano vrednost, ki ustvarja pogoje za solidarnost. Enotnost, ki postavlja zahteve solidarnosti pred zahteve učinkovitosti, nima pogojev trajnosti.

Zakon mora biti enak za vse. Moč države počiva na spoštovanju enakosti zakona. Zato beseda zakon ne

sme biti nikdar v nasprotju z dejanji njegovega uresničevanja. Samo spoštovanje zakona omogoča delovanje realne ekonomije, realnih cen, realnih obresti, realnega tečaja, realne pogoje gospodarjenja brez izjeme. To je osnovni pogoj enotnosti jugoslovanskega trga.

Samo ustvarjalno delo je tvorec gospodarske vrednosti. In kakor je bilo individualno junaštvo, podprto z družbenim patriotizmom, pogoj narodne osvoboditve, tako mora biti danes individualno inovatorstvo, podprto s samoupravnim entuziazmom, pogoj gospodarskega napredka. Razvijanje etike dela je zato bistveni dejavnik izhoda iz krize.

Strategija mora predvsem določiti smer glavnega udara. Razvoj mora biti za nas danes tak imperativ in glavni udarec. Samo z oživljenjem dinamičnega razvoja se lahko odločno spopademo z inflacijo. Inflacijo pa lahko zadušimo samo, če preprečimo vsako trošenje, ki nima svoje osnove v produktivnosti. Dosledno izvajanje načela delitve po rezultatih dela

mora biti osnova protiinflacijskega spopada.

Gospodarstvo lahko prestrukturiramo samo v maršu. Tehnološko prenovno, varčnost z energijo in materiali, zaščito okolja, razvijanje komparativnih prednosti lahko dosežemo sočasno samo z načrtovano uskladitvijo razvojne strategije.

Družbena lastnina nad proizvodnimi sredstvi je osnova samoupravne socialistične družbe. Toda njene pojavnosti oblike so različne. Bistveno za vse te oblike pa je, da preprečujejo izkoriščanje in sočasno motivirajo produktivnost. Družbena lastnina zato omogoča ustvarjanje presežka – akumulacije – ki je materialni vir gospodarskega napredka. Naloga ekonomske politike je pospešeno ustvarjanje tega presežka in preprečevanje preliivanja družbene imovine v osebne dohodke, kar je samo nova oblika izkoriščanja.

Kmalu bo preteklo pol stoletja od slavnih dni ustanovitve Osvobodilne fronte. Zaradi gospodarskih težav naših dni se ljudje sprašujejo,

ali nismo morda pozabili na tiste lastnosti v našem narodu, ki so nas takrat rešile in naš narod ohranile.

Zrelost naroda, njegova življenjskost in ustvarjalnost se pokažejo v trenutku krize. Pred pol stoletja smo zmagovalito položili svoj zrelostni izpit.

Toda danes so se zgrnili novi oblaki nad našim nebom. Pred nami je nov izziv, ki postavlja na preizkušnjo našo narodno usodo: izziv prehoda v tehnološko inovativno družbo. Ta izziv pa zahteva požrtvovalno delo, zaupanje v demokratično silo ljudskih množic, enotnost ob strpnem spoštovanju pluralizma interesov in mnenj, predvsem pa pogum pri odločanju in prevzemanju polne osebne odgovornosti za posledice tega odločanja.

OF
1987

Majda Novak-Urška

rojena 3. marca 1923 v Ljubljani, udeleženka NOB, nosilka Partizanske spomenice 1941, članica ZK od leta 1942, ZZB NOV, SZDL, odlikovana z Redom za hrabrost, Redom bratstva in enotnosti s srebrnim vencem, Redom partizanske zvezde s puškami, Redom zaslug za narod s

srebrno zvezdo, Redom zaslug za narod z zlato zvezdo, prejela je tudi Poljsko odlikovanje Partizanski križ (1945. leta), Mongolsko odlikovanje (1978. leta), Zlato plaketo Ilegalca Ljubljane (1980. leta).

V NOB se je vključila leta 1941 in bila do marca 1942 rajonski sekretar SKOJ v Šiški, od novembra 1941 do septembra 1943 je delala tudi v varnostno obveščevalni službi, najprej v borbenih grupah, pozneje je bila komandant vseh Vosevskih borbenih grup v Ljubljani, od aprila 1943 pa član okrožne komisije VOS za Ljubljano. Septembra istega leta so jo aretirali, vendar je novembra pobegnila iz zaporov šempetrske kasarne. Decembra 1943 je odšla na osvobodeno ozemlje, kjer je bila najprej inštruktor VOS na Ribniškem okrožju; ob ustanovitvi VDV je bila organizacijski sekretar štaba za Slovenijo, junija 1944 pa je bila poslana na Primorsko za šefa obveščevalnega centra za tržaško in goriško okrožje. Bila je tudi delegat OZNE za Slovenijo na SNOS v Crnomlju.

Aprila 1945 je postala namestnik načelnika nabavne oddelka OZNE za Slovenijo. Avgusta 1945 je bila poslana v Trst, kjer je do oktobra 1946 opravljala dolžnost šefa obveščevalnega koordinacijskega odbora vojne uprave, nato pa je bila šef

občega oddelka Direkcije železnic v Ljubljani. Ob koncu leta 1947 je postala načelnik personalnega oddelka Komiteja za turizem in gostinstvo Slovenije, leta 1948 pa inštruktor kadrovske uprave CK KPS in kasneje pomočnik načelnika kadrovske uprave. Vseskozi je poleg delovnih obveznosti bila tudi družbenopolitično aktivna, bila je organizacijski sekretar Komiteja KP Direkcije železnic Slovenije, član rajonskega komiteja KPS Ljubljana, član rajonskega komiteja KPS Beograd-Savski venec, inštruktor kadrovske uprave CK ZKS in pomočnik šefa uprave.

Leta 1952 je odšla v Trst, kot žena konzula Draga Novaka, kjer je politično aktivno delovala med tržaškimi Slovenci. Od leta 1954 do 1959 je bila šef službe za umetnine in darila v kabinetu Predsednika republike. V letih 1959–1962 je bila ponovno v tujini, v Pittsburghu in Clevelandu v ZDA kot žena generalnega konzula. Tam je delovala v organizaciji žena Izseljenske matice. Od leta 1974 do 1978 je bila v Ulan Batorju v Mongoliji. Tam je aktivno delovala v Komiteju za aktivnost žena. Za uspešno delo je prejela leta 1978 Mongolsko odlikovanje.

Leta 1978 se je vrnila v Beograd in se takoj vključila v družbenopolitično delo v Beogradu. Aktivno je delovala v predsedstvu SZDL Beograd, v predsedstvu ZRVS Topčidar Brdo-Beograd, bila je predsednik kadrovske komisije in član predsedstva konference ZK OO Topčidar Brdo-Beograd ter delegat v Odboru za osnovno izobraževanje odraslih Beograda.

Po vrnitvi v Ljubljano se je vključila v delo Odbora VOS OF Ljubljane (1981–1986), od 1982. leta je članica organizacijske kadrovske komisije Predsedstva SR Slovenije, od leta 1986 je delegatka ZZB NOV Slovenije v Zveznem odboru ZZB NOV Jugoslavije in delegatka ZO ZZB NOV Jugoslavije v Zvezni konferenci SZDL Jugoslavije.

Od leta 1980 dalje je članica Sveta republike.

Jože Borštnar

rojen 8. novembra 1915, v Gabrovki, udeleženec NOB, narodni heroj, nosilec Partizanske spomenice 1941, član ZK od 1940. leta, ZZB NOV, SZDL, odlikovan z Redom partizanske zvezde z zlatim vencem, Redom za hrabrost, Redom zaslug za narod s srebrnimi žarki, Redom bratstva in enotnosti z zlatim vencem, Redom narodnega heroja, Redom zaslug za narod z zlato zvezdo, Redom republike z zlatim vencem.

Že pred vojno je pripadal naprednemu delavskemu gibanju. Leta 1940 je bil sprejet v KPS in še istega leta postal član Okrožnega komiteja KPS za Posavje. Že v prvih dneh okupacije je v Brestanici kot član Okrožnega komiteja KPS Posavje organiziral zbiranje orožja, pripravil sabotaže na železniški progi in zbiral ljudi za odpor. Zveze je vzdrževal tudi s Francem Leskoškom. Nato je kot član Okrožnega komiteja KPS za Belo Krajino deloval kot partijski funkcionar in organizator

OF ter partizanskih enot. Julija 1942 je bil poslan za politkomisarja Belokranjskega odreda, od septembra 1942 je bil namestnik politkomisarja Cankarjeve brigade, s katero je sodeloval v raznih bitkah: na Suhorju, Jelenovem žlebu, za Metliko, Žužemberk, v Suhi Krajini in tudi v Hrvaški. V juliju 1943 je postal politkomisar 15. divizije. Konec februarja 1944 je bil poslan na Štajersko, da tam politično in vojaško konsolidira partizanske enote v okviru 4. operativne cone, v kateri je bil do avgusta politkomisar in nato komandant. V decembru 1944 pa je bil po-

slan za komandanta 9. korpusa v Slovensko Primorje. Sodeloval je v zaključnih bojih za osvoboditev Trsta in Gorice.

Nato je bil od 7. maja 1945 do srede junija 1945 komandant mesta Ljubljane.

Po osvoboditvi je uspešno opravljal številne odgovorne dolžnosti. Najprej je bil direktor Železniške direkcije v Ljubljani, nato pomočnik zveznega ministra Ministrstva za promet v Beogradu, minister za lokalni promet, minister za trgovino in prekrbo Vlade LRS, predsednik Komiteja za zunanjo trgovino Vlade SRS, član Izvršnega sveta Ljudske skupščine LRS, podpredsednik Republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije in od leta 1963 do 1975 sodnik Ustavnega sodišča SR Slovenije.

Jože Borštnar je bil vsekozi družbenopolitično aktiven v organih Zveze komunistov in v SZDL. Med drugim je bil član CK KPS od 1948 do 1963. leta, sekretar OK ZKS, član okrajnega komiteja KPS Novo mesto in

sekretar, član Glavnega odbora SZDL za Slovenijo, član sekretariata in glavnega odbora Prešernove družbe Slovenije, bil je predsednik Sklada Borisa Kraigherja za znanstveno preučevanje prometa in zvez, štiri mandatne dobe (1945–1961) je bil republiški in zvezni poslanec, bil je odbornik okrajnega ljudskega odbora Novo mesto. Bil je delegat za V., VI. in VII. kongres ZK Jugoslavije. Aktiven je bil v raznih športnih društvih, bil je predsednik Hokejske zveze in drsalnih športov Jugoslavije, predsednik Nogometnega kluba ipd.

Skoraj od samega začetka borčevske organizacije je deloval v njej. Leta 1951 je bil izvoljen za člana glavnega odbora ZZB NOV in člana sekretariata, mandat mu je bil ponovljen leta 1957, leta 1962 je bil izvoljen za člana predsedstva, nato še leta 1965 in 1969. leta. Tako je v republiški borčevski organizaciji deloval vse od 1951. pa do 1973. leta.

Od leta 1975 je član Sveta republike.

Teh sedem dni

Letošnje mednarodno delavsko praznovanje se je vsaj po nečem bistveno razlikovalo od lanskega. Medtem ko so lani na primer v Moskvi in drugod z ognjemeti in paradami zaznamovali delavsko slavlje, je malodane vso Evropo že zajel jedrski oblak iz Černobila. Recimo, da se je ta v letu dni polegel, zagotovo pa se je dodobra zasedil v našo zavest, zlasti pa naj bi vplival na zavest tistih, ki so za takšne napake odgovorni.

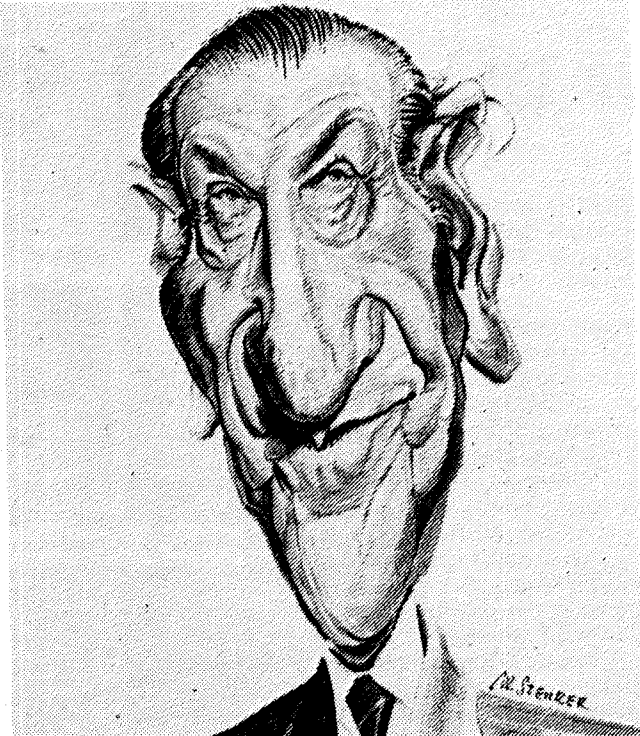
V letu dni se je marsikaj spremenilo tudi na področju atomske razorožitve nasploh. Prvi sporazum o strateških jedrskih orožjih namreč utegne bistveno spremeniti ali vsaj vplivati na podobo današnjega sveta. Moskovski pogajalec Aleksej Obukov je minule dni v Ženevi dodatno pojasnil sovjetski predlog, ki se nanaša na umik raket srednjega in kratkega doseg, o tem pa so bučno razpravljali tudi zunanji in obrambni ministri držav Zahodne Evrope. Medtem ko Reaganova administracija očitno želi sklenitev sporazuma pa mu, kot kaže, nasprotujejo ne samo ameriški jastrebi in možje, ki so že oblikovali novejšo zgodovino, na primer Kissinger in Nixon pač pa tudi ameriški zavezniki v Evropi. Ti se namreč bojijo, da bi Zahodna Evropa z umikom ameriške-

ga jedrskega dežnika obglavljena klonila pred sovjetsko klasično oborožitvijo oziroma njeno domnevno premočjo.

Zahodnonemški kancler Kohl in ameriški zaveznik številka ena, želi po eni strani zadostiti Washingtonu, po drugi pa pomiriti Moskvo. Poglavlje zase sta neodvisni jedrski sili Francija in Velika Britanija, članici Evropske obrambne unije. Dva zahodnoevropska konservativna premiera, Thatcherjeva in Chirac, načelno sicer podpirata sovjetski predlog, v isti sapi pa navajata konkretne omejitve. Na dlani je, da gre pri tem tudi za vprašanje prestiža na zahodnoevropskih tleh. Pariz se je že izkazal kot poglaviti nasprotnik pozitivnega odgovora zahodnoevropskih držav na sovjetske predloge, kar je med drugim potrdil tudi obisk premierja Jacquesa Chiraca pri Margaret Thatcher, Najverjetneje bo francoski premier čez slabih štirinajst dni, med obiskom v Moskvi, želel odigrati vlogo glasnika Zahodne Evrope, zlasti obeh neodvisnih jedrskih sil, oboje pa nedvomno zmanjšuje možnosti in optimizem za podpis sporazuma o raketah srednjega doseg med Sovjetsko zvezo in Združenimi državami.

»Politika pomeni znati odpuščati, včasih tudi kaj zavestno pozabiti«, je nedolgo

tega dejal ameriški predsednik Ronald Reagan. Je eno ali drugo storil med že šestim obiskom japonskega premierja Jasuhira Nakasoneja v Washingtonu, ki se je povsem slučajno pokril z doslej največjo gospodarsko in politično krizo med ZDA in Japonsko po drugi svetovni vojni? Pred prihodom Nakasoneja na ameriška tla je predsednik Reagan izjavil, da nasprotuje uvajanju novih protekcionističnih ukrepov proti gospodarskim partnerjem, saj lahko spodbudijo hudo trgovinsko vojno, ki bi utegnila imeti daljnosežne posledice na celotno svetovno trgovino. Kot kaže, to ni motilo ameriškega kongresa, saj je prav med obiskom Jasuhira Nakasoneja izglasoval predlog novega trgovinskega zakona, ki so ga v japonskem ministertvu za industrijo in trgovino že označili kot ultra protekcionističnega. Nakasone je Američane poskusil prepričati, da bo njegova država storila marsikaj za zmanjšanje lastnega zunanjetrgovinskega presežka, za odpravo dolžniške krize v svetu pa naj bi namenila kar 30 milijard dolarjev. Kot kaže, sta ameriški predsednik in japonski premier začasno sicer zakopala bojni sekiri, preprečila izbruh trgovinske vojne, vendar samo do junija, ko bo o predlogu omenjenega zakona, ki ovira t. i. načelo svobodne trgovine, odločal ameriški senat.

Medtem ko so Američani z zanimanjem pričakovali obisk Jasuhira Nakasoneja, se je povsem nasprotno primerilo predsedniku naše severne sosedice. Kurt Waldheim, z njim pa tudi vsa avstrijska javnost, sta doživela, blago rečeno, hladen tuš, potem ko so ameriške oblasti prvega predsedniku neke države vnaprej prepovedale prihod na ameriška tla. Ameriško pravosodno ministertvo je študijo o Waldheimovi nacistični preteklosti začelo sestavljati že lani, resda pa ostaja odprto, ali so jo pov-

sem naključno objavili prav na dan 42. obletnice osvoboditve Avstrije in tri tedne pred napovedanim obiskom avstrijskega kanclerja Vranitzkega v Washingtonu. Bolj od igre židovskega lobbyja v ZDA se zdi ob tem pomembno, da se zgodovini in njenim dejstvom ne da izmakniti. Zgovoren ob tem je bil seve lovec na naciste Simon Wiesenthal, ki je pikro pripomnil, da če ima avstrijski predsednik čisto vest, naj jo dokaže vsaj s tožbo proti ameriški tisku, češ da ga je klevetal. Tako ali drugače vsakogar neizprosno spremelja njegova preteklost, od

človeka samega pa je odvisno, ali jo prizna ali zavrže. Neprijetnost je toliko večja, kajti 90 odstotkov dokaznega gradiva o Waldheimovi preteklosti je bilo zbranega že pred avstrijskimi volitvami; tako predsednik kot tisti, ki so ga izvolili, zdaj nosijo posledice lastnega ravnanja.

Kompromis je umetnost politike, prav tako so špekulacije njen sestavni del. Za pravcato politično maskarado so minuli teden poskrbeli v Rimu, predsednik Cossiga pa je razpustil parlament. Temu je botrovalo glasovanje o zaupnici Fanfanijevi enobarvni krščansko-demokratski vladi, kajti stranka, ki jo je sestavila, se je glasovanja vzdržala, njeni vztrajni nasprotniki – socialisti pa so jo podprli. Očiten absurd, ki pa je prispeval k zelenemu rezultatu. A se v ozadju igre skriva nekaj drugega: razpis referendum o jedrski energiji in sodstvu, ki se za krščanske demokrate ne bi dobro iztekel.

Kakšna bo nova italijanska vlada in kdaj bo sestavljena? Na videz ostaja vse odvisno od parlamentarnih volitev, ki pa najverjetneje ne bodo spremenile razmerja sil oziroma nagnjenosti volilcev do obstoječih strank. Gotovo je eno, namreč, da je konec pred sedmimi leti vzpostavljene formule petstrankarske koalicije, ki je prispevala k relativno najbolj stabilnemu italijanskemu političnemu obdobju, odgovor na zastavljeno vprašanje pa je najverjetneje v domeni strankarskih vrhov.

M. L.

Od tedna do tedna ■ Od tedna do tedna ■ Od tedna do tedna ■ Od tedna do tedna ■ Od tedna do tedna

Washington: Ameriški predsednik Reagan je na letnem zborovanju združenja ameriških časopisnih založnikov v New Yorku izjavil, da podpora nikaragovskim protirevolucionarjem preprečuje širjenje sovjetskega vpliva v Srednji Ameriki. Po njegovih besedah bi ukinitve te pomoči pomenila, oziroma Sovjetski zvezi omogočila, eno največjih zunanjepolitičnih zmagov na drugi svetovni vojni.

Lizbona: Gospodarske reforme v evropski skupnosti, vprašanje obrambe v luči pričakovanega sporazuma o evroraketah med velesilama in možnosti za nadaljnjo razširitev skupnosti so poglavite teme kongresa socialističnih in socialdemokratskih strank iz evropske skupnosti, ki se je v začetku tedna začel v portugalskem mestu Estorilo. Med udeleženci so bili tudi španski premier Gonsales, italijanski

premier v odstopu Craxi in član vodstva francoske socialistične stranke Jospin.

Kuvajt: Palestinski voditelj Arafat je na sestanku predstavništva PLO v Kuvajtu poudaril, da brez palestinske udeležbe ne bo nobene mednarodne konference o miru na Bližnjem vzhodu. Po njegovih besedah bo PLO vztrajala pri obrambi neodtujljivih pravic palestinskega naroda do svoje države z Jeruzalemom kot glavnim mestom.

Manila: V strahu pred oboroženimi spopadi filipinsko prebivalstvo čedalje pogosteje beži z doma. Samo na otoku Cebu je domove zapustilo okrog 4 tisoč ljudi. Filipinska vlada in vojska tega podatka ne skrivata, dodajata pa, da bežijo zlasti simpatizerji oboroženega krila komunistične partije Filipinov, ki da se bojijo maščevanja vojske.

Od tedna do tedna ■ Od tedna do tedna ■ Od tedna do tedna ■ Od tedna do tedna ■ Od tedna do tedna

Na položajih daleč od domovine

Na severu afriške države Angole, nekdanje portugalske kolonije v tem delu sveta, na obali Cabinde, žarijo palme in vrelci, kjer Američani črpajo nafto, v oranžnem sijaju. Oficir pripoveduje v španščini s karibskim akcentom, da je »opravljanje te mednarodne dolžnosti za Kubanca ena najlepših stvari na svetu...«

Govoril je kapetan Pedro Valdez Alfonso, član kubanskih vojaških enot v Angoli, sicer pa diplomiranec na sovjetski in poljski vojaški akademiji.

Američani so že kakšnih deset let resnično zbegani zaradi kubanske vojaške navzočnosti v Angoli. Kar obsedeni so od bojnosti, da bi Kubanci iz Južne Angole vdrlili v sosednjo Namibijo, še bolj na jug zahodnoafriške obale in morebiti celo v samo Južno Afriko!

Zgodi se, da zaradi politične koristi dovolijo reporterjem prepotovati nekatere kraje v Angoli. Lahko si ogledajo marsikaj, še več pa lahko sklepajo, saj so to večinoma poklicni analitiki mednarodnih razmer in spretni opisovalci vsega, kar so opazili. Desetdnevni »izlet« po Angoli in pogovori z vojniki

omogočijo izkušenemu reporterju tudi vpogled v kubansko navzočnost v državi, kjer na velikanskem ozemlju živi le osem milijonov ljudi.

Razumljivo je, da domače in tudi kubanske oblasti v Angoli strogo nadzorujejo takšen obisk, vendar se sklepi tudi kar sami vsiljujejo ali oblikujejo: Moskva in Vzhodni Berlin podpirata angolsko vladno s kubanskimi vojniki in s šolanjem Kubancev v svojih ustanovah. Kubanski vojniki so dobesedno vsidrali v Angoli, zato je upanje v njihov umik iz tega dela Afrike in sveta zavito v meglo. Vsaj za opazovalca, zahodnoafriškega strokovnjaka Jamesa Brookeja iz redakcije New York Timesa, je tako videti:

Mednarodni interesi v Angoli segajo nazaj v leto 1975, ko je Kuba poslala po zračnem mostu v Luando nekaj tisoč vojakov. Po mnenju nekaterih analitikov je bil ta letalski most tista čer, na kateri se je razbil ameriško-sovjetski detant. Potem ko je v Angoli portugalska zastava po več kot petstotih letih kolonialne vladavine padla, je angolska marksistična gverila s kubansko podporo ustanovila neodvisno ljudsko re-

publiko.

Čeprav mnoge ameriške družbe poslujejo v Angoli, pa Združene države, kot edina pomembna zahodna sila, od leta 1975 ne priznavajo angolske vladajoče stranke »Gibanje za ljudsko osvoboditev Angole«. Washington je zaradi te kubanske navzočnosti odobril Zonasu Savimbiju, vodji protivladnega gverilskega gibanja, pomoč v orožju v vrednosti 15 milijonov dolarjev. Njegova »Narodna zveza za popolno neodvisnost Angole« – Unita še vedno napada vladne cilje, vključno z ameriško-angolskim naftnim kompleksom Chevron Cabinda, ki je angolskemu gospodarstvu glavni vir deviz. Med črnskimi Afričani ima Savimbi mnogo privrženec, njegova glavna podpornica Južna Afrika pa mu pošilja podporo prek Namibije, ki je sporno področje pod južnoafriško oblastjo.

Washington sicer uradno podpira gibanje za neodvisnost Jugovzhodne Afrike, vendar je zmanjšal pritisk na Južno Afriko, da bi se odrekla svoji zahtevi glede vojaške navzočnosti Kube v Angoli in da bi se prva umaknila iz Namibije zaradi stalne-

ga strahu ZDA pred kubansko okupacijo Jugovzhodne Afrike. Pred dvema letoma so Združene države predlagale postopni umik Kubancev iz Angole v zameno za postopni umik Južne Afrike iz Namibije, kar bi pomenilo začetni korak k namibijski neodvisnosti. Vendar so bila pogajanja prekinjena zaradi napada južnoafriških komandosov na naftni kompleks Chevron.

Nekaj mesecev pozneje je Amerika v angolskih očeh izgubila status »poštenega posrednika« zaradi njene pomoči Savimbijevim silam Unita. Ta odločitev je ustvarila paradoksen in še vedno nerešen položaj: kubanske čete branijo naftni kompleks, katerega solastniki so Američani, Združene države pa pomagajo napadalcem.

Zdi se, da v trenutni pat poziciji angolski oficirji čakajo na zlom bele Južne Afrike, ki je po njihovem mnenju neizogiben.

Kubanske čete že od njegove nastanka branijo Angolo pred južnoafriškimi vdori in pred Savimbijevimi gverilci. Od leta 1981 do leta 1985 je Južna Afrika po angolskih podatkih izvedla 168 bombnih napadov na Angolo, 234-krat so na angolskih tleh pristala južnoafriška letala z vojniki. Beležijo tudi 90 spornih incidentov in 74 kopenskih napadov. V angolskih prista-

Dva kubanska vojaka, pripadnika angolskega ekspedicijskega korpusa na položaju v Cabindi. Na deski je napisan cilj njihove misije v Afriki.

nišnih pa so štirikrat pristale južnoafriške ladje. Te številke so privedle angolskega predsednika Joseja Eduarda dos Santosa, da je v pismu Združenim državam Amerike izjavil, da bi umik kubanskih čet pomenil »samomor« za Angolo, Savimbijeva gverila si dejansko prizadeva, da bi imela pod svojim nadzorom večino angolskega ozemlja, vendar ni dovolj močna, da bi vzdržala neposredna soočanja z združeno kubansko-angolsko vojsko.

Združitev kubanske in angolske vojske je tako kot vojaška moč del ideologije, kaj-

ti za angolsko vodstvo nosijo Kubanci brezhibne ideološke akreditivne. Kubancem pa pomeni njihovo angolsko poslanstvo sredstvo za oživljanje revolucionarnega duha pri mlajših generacijah, zaradi svojih afriško-romanskih korenin pa se z lahkoto vživljajo v angolsko okolje. Predsednik Duš Santuš je 11. novembra na Dan neodvisnosti v svojem govoru branil stalno navzočnost »kubanskih tovarišev« tako v Angoli kot na katerem koli koncu sveta.

(Nadaljevanje in konec v naslednji številki)

Plenum: Bistvo trenutka

V družbi, ki jo pestijo mnoga materialna in iz njih izhajajoča nesorazmerja, zaradi katerih prihaja po eni strani do proizvodnih in razvojnih zastojev, povezanih z občutji vsesplošne nemotiviranosti po drugi do sporov in napetosti, kajti inflacija, različna prelivanja in podobne »operacije« neprehoma razburjajo duha, in po tretji do poskusov iskanja poti v nova, drugačna razmerja, med katerimi so tudi mnoge našemu z revolucijo izbojevanemu in s programom socialističnega samoupravljanja trasiranemu sistemu diametralno nasprotni in zanikovalne, v tej in takšni družbi torej je klic po vnovičnem razčiščenju in prenovi več kot nujen in aktualen. Še zlasti, ker se je krizno stanje, trajajoče že dolgo predolgo vrsto let, v zadnjem času še zaostriilo, namesto da bi se bilo razpletlo.

Poziv k prečiščenju – zavoljo nas samih (zaradi nêvzdržnosti življenja s tolikerkimi zavrtimi energijami) in zavoljo našega usihajočega ugleda v svetu, v čigar objektivnih očeh smo z vrha zdrknili na obrobje – ni nič novega. Ozavešeni mu ga sporoča že lep čas. Prenovi razmerij in izčiščenju računov (prehodu v realno ekonomijo, v novo dinamiko, k sodobni tehnologiji, k uveljavitvi proizvodnih ustvarjalnih, v pravem pomenu besede samoupravnih in s tem samoodgovornih subjektov) so bili navsezadnje namenjeni vsi veliki poskusi naših osemdesetih let: program gospodarske stabilizacije, volitve, kongresi, analiza političnega sistema, javna razprava ob partijskih stališčih in še kaj, a žal – brez vidnih učinkov. Stališča so bila sicer vselej in vsakokrat razvidna, a vse to z »napako«, da je obstajala zgolj črka na papirju. Praksa se po njih ni ravnila: ker se ni zmogla, ker se ni hotela, ker se ni znala...

O tem, kaj je pravi razlog, da ostajamo v svojih pozitivnih namenih deficitarni in neuspešni, si glede na to zastavljamo vse več vznemirjenih, pa tudi že kar urgentnih vprašanj. Prišel je namreč skrajni čas, da najdemo pravi odgovor in z njim tudi pravo pot. Kajti to, kar se nam dogaja zdaj, ni nikakršna pot. Je kvečjemu stopiclanje na mestu. Z nenehnim, že kar onemoglim pregovarjanjem o tem, kaj bi kazalo narediti, naredimo pa ničesar, kar bi šlo.

Zato je bil sklic »idejnega plenuma«, ki naj bi prečistil zagatnost naših sedanjih razmer in razmerij, več kot nujen. Vse namreč kliče po izčiščenju: še vedno naraščajoča inflacija, zastajanje izvoza, krčenje samoupravnih pravic, preočitno razraščanje etatizma, ob teh dejstvih pa vse močnejši valovi malodušja na eni, ter nacionalističnih – protijugoslovanskih razpoloženj na drugi

strani. Se zlasti hudo je slišati in čutiti, da se je prav tem letu po partijskih kongresih nevarno zaostriilo protislovje med etatizmom in samoupravljanjem, tako, da smo se znašli na točki, ko »začenja notranje protislovje siliti v razpad«. Na tej točki se moramo nedvoumno odločiti: ali naprej v večjo svobodo in dinamiko ali nazaj v zaprtost v vseh njenih pojavnih oblikah.

Alternative bi seveda ne smelo biti, čeprav oči pred nevarnostjo regresije (etatizma, centralizma, zavrtga samoupravljanja, zavrtje gospodarske in razvojne rasti, zavrtje demokracije in ustvarjalnosti) ne smemo in ne moremo zapirati. Toda prav zato se je vsa naša javnost, smo si vsi Jugoslavlani od plenuma, ki mu je centralni komite jugoslovanske partije namenil dolge priprave in maksimalno pozornost, zelo veliko obetali.

Zdaj, ko je mimo, smo v svojih pričakovanjih nekoliko razočarani. Pričakovali smo več – tudi neposredno, v samem poteku dialogov in kresanja stališč. Vnaprej smo vedeli, da bi pomenil neuspeh tega težko pričakovanega razčiščevanja veliko razočaranje. Ta hip seveda ne gre govoriti o tem, kajti neposredni učinki seje niso in ne morejo biti relevantni. Odločilnega pomena bodo sadovi in posledice. Če bodo. Tega za zdaj še ne vemo. Vemo le, da nas v času, ki je pred nami, čakajo velike in zahtevne, pa s tem tudi težko uresničljive naloge, predvsem, kar zadeva prehod k realni, tržni ekonomiji k prestrukturiranju gospodarskih in s tem tudi finančnih tokov, k novi dinamiki družbenega in ustvarjalnega življenja, torej le preboju iz obroča družbene krize in deformacij. Da je na plenumu šlo za to, ni nobenega dvoma. Vprašanje pa je, ali je zavest o neizogibnosti teh naših prebojev končno dobila v roke potrebna orodja in orožja. Doslej jih namreč ni imela in tudi sama plenarna seja jih ni nedvoumno razgrnila. Nismo prepričani, da je že postalo jasno, v čem je razlog za nemoč subjektivnih sil, da bi naredile, kar jim nalaga zgodovinska dolžnost.

Vse je odvisno od obstoječega razmerja sil v Jugoslaviji. In to razmerje je gotovo težko obvladljivo.

O tem, kaj vse je bilo naravnost in med vrsticami povedano na »idejnem plenumu«, ki je hotel biti in je tudi bil zrcalna podoba naših sedanjih razmer in razmerij, bodo potrebne natančne razčlenitve. Slovenski Centralni komite napoveduje »svojo« sejo v tej domeni.

Razprava se nadaljuje. Upajmo, da ne bo potekala samo na besedni ravni, brez dejanj na poti od tod dalje.

V. K.

S seje komisij za socialna in zdravstvena vprašanja borcev pri RO ZZB NOV Slovenije

Edini kriterij: medicinska indikacija

Podatki kažejo, da je bilo lani iz sredstev zveznega proračuna (po zveznih predpisih), na zdravljenju v zdraviliščih 1583 slovenskih upravičencev (vojaških invalidov in borcev). Dogovorjeno je bilo, naj bi od celotnega števila potencialnih upravičencev vsako leto zagotavljali iz omenjenih sredstev financiranje dvajsetim zdraviliščim vsaj dvajsetim odstotkom te populacije, kar pa bo v danih okoliščinah težko, če že ne povsem nemogoče. Zakaj? Članom obeh omenjenih komisij je položaj pojasnila pomočnica predsednika komiteja za borce in vojaške invalide pri IS Skupščine SRS, ki je povedala, da je bilo osnovnim lanskim zveznim sredstvom, namenjenim za klimatsko-zdraviliško zdravljenje borcev in invalidov po zveznih predpisih, v dveh obrokih dodano toliko, da so lahko vsaj za silo »pokrili« potrebe na tem področju za leto 1986; povišanje proračunskih sredstev, o katerih pišemo, znaša (na lansko celotno vsoto) 1,9 odstotkov(!) glede na prvotno

odmerjeno vsoto pa znaša 9,6 odstotkov.

Že sami podatki o sredstvih, še bolj pa podatki o dejanskem koriščenju zveznih pravic kažejo, da so borčevske organizacije, še bolj pa zdravniške komisije, v hudih škripcih, ko se morajo med bolnimi in zdravilišča nujno potrebnimi vojaškimi invalidi ter drugimi borci pogosto odločati med bolnimi – in še bolj bolnimi.

Poročilo komiteja za borce je zbranim na sestanku pojasnilo, da je lani priskočila na pomoč (za to, da so lahko poslali v zdravilišča večino tistih, ki so jim tako odmerile zdravniške komisije) tudi slovenska zdravstvena skupnost (za 550 upravičencev!), pri čemer ima ta skupnost letos v svojem proračunu nove težave...

Težave se kažejo tudi drugače: oskrbni dan v slovenskih zdraviliščih je v primerjavi z ostalimi zdravilišči po Jugoslaviji zelo drag – skoraj še enkrat dražji. Zato komite za borce zgoraj omenjenim upravičencem, ki bodo dobili napotnice za zdraviliš-

ča predlaga, naj se vendar odločajo tudi za zdravilišča zunaj naše republike, saj je dolg seznam tistih, ki ne nudijo za svoje nižje cene nič slabših uslug kot slovenska zdravilišča. Že najboljši preprost račun pove, da bi šla lahko na ta način na zdravljenje – namesto enega borca – kar dva! K temu pa velja dodati, da je (tako kaže praksa) tradicija kar trdovraten oreh in da se slovenski borci le poredko odločajo za odhajanje izven Slovenije. Del resnice leži najbolj tudi v pregovoru, da je navada železna srajca...

S premišljevanjem in pregledovanjem zdraviliške problematike je prišlo na vrsto tudi vprašanje Strunjana in Krkinih dolenskih zdravilišč. Pri tem so bili člani obeh komisij jasni in odločni: dvajsetodstotni popust, ki so ga zapisali tudi v sporazumu o Krkinem dvajsetletnem (brezplačnem!) najetju Strunjanskega doma Svoboda, mora za borce ostati! Tu so, kot so poudarili borci, računni jasni in čisti in popust mora za borce ostati!

Prvi maj na Socerbu

Odlomki iz govora Božidarja Gorjana, predsednika RO ZZB NOV Slovenije

Sedanje razprave o ustavnih in drugih sistemskih spremembah moramo odločno usmeriti v doseganje večje učinkovitosti naše družbe, pri čemer naj ima odločilno prednost sodobno znanje.

Resne in težke bodo te spremembe. Prizadele bodo marsikoga, posameznike, kolektive, družbenopolitične skupnosti. Vendar, če hočemo, da pridemo iz sedanjih težav močnejši, se moramo navaditi na misel, da bodo nastajale večje razlike med nami v korist tistih, ki hitro dosegajo rezultate v lastno dobro in v korist naše socialistične skupnosti.

Za dosego tega cilja pa nam je potrebna tudi višja stopnja družbene zavesti, duhovne civilizacije, iskanje poti in rešitev v širšem prostoru, kot smo ga bili navajeni. Zato se bo moral marsikdo od starih komunistov, aktivistov Socialistične zveze, partizanov, spopasti tudi z lastnim načinom razmišljanja, s predstavami o socializmu kot pravici do zaposlitve ne glede na sposobnost in rezultate dela, do uravnilovke, do merjenja, kdo je bolj ali manj za socializem po besedi in preteklih zaslugah. Spopad s staro miselnostjo bo dolgotrajen in težak.

Odporništvu, to je skupna borba Slovencev, Hrvatov in Italijanov proti nacifašizmu, še vedno živi v svojih temeljnih vrednotah. Živa je potreba po sožitju med narodi, tesnem sodelovanju med demokracijskimi silami, prijateljstvu med socialistično Jugoslavijo in republiko Italijo.

Bogate izkušnje narodov, ki tisoč let žive v tem prostoru, nas učijo, da morajo besede neposredno spremljati dejanja, da ne živimo od deklaracij, ampak od pospeše-

nega uresničevanja dogovorjenih spoznanj.

Vsako ostajanje pri besedah ali pa samo na izjavah državnikov v Rimu in Beogradu, v Ljubljani, Trstu in Vidmu, o odprtih mejah, pravicah italijanske in slovenske manjšine, o sodelovanju na gospodarskem, ekološkem, znanstvenem področju, ne da bi sproti dajali vsebino tej politiki, lahko postane demagoška fraza, politikantstvo, pranje rok in obraza.

Komaj smo si v Jugoslaviji zagotovili pravico do prehoda meje z vsemi sosedi brez taks in depozitov, že smo danes soočeni z italijanske strani z novo diskriminacijo: državljani Jugoslavije naj bi kot edini sosedi Italije izpolnjevali obrazce pred prestopom meje. Protestiramo proti takim nameram naše sosedice in upamo, da bodo demokracijske sile v Italiji tako uspešne pri odpravi te diskriminacije, kot smo bili mi pri odpravi depozita in taks.

Meja je in mora biti spoštovana, vendar naj nas ne ločuje, ampak združuje. Spoštovanje te meje je predpogoj za sodelovanje ob njej. Zato ne moremo priznati nobenega gospodarskega, zgodovinskega ali socialnega razloga za kršitev meje. Stalno neupoštovanje morske meje s strani ribičev z druge strani, je povzročilo pri naših ljudeh veliko nerazpoloženje. Hotene in načrtovane provokacije nekaterih italijanskih ribičev ne morejo in ne smejo porušiti velikega demokracijskega razpoloženja ob meji, ki smo mu postavili temelje v protifašistični borbi in pri povojnem sodelovanju. Zato pričakujemo večjo

odgovornost italijanskih oblasti, ki kršitve vse preveč strpno obravnavajo, in pa demokratičnih sil v sosedstvu, ki skorajda nimajo besede obsodbe za kršenje ne samo mednarodnih sporazumov, ampak za kršenje tistega, kar je še več vredno, demokracijskega zaupanja med nami.

Ljubljana, Zagreb, Trst, Videm, skupno s širšim zaledjem, imajo že sedaj velike možnosti za znanstveno sodelovanje, kar vse neposredno koristi prijateljstvu med Jugoslavijo in Italijo. Te potencialne znanja in tehnologije moramo še hitreje razvijati, vedno in povsod, kadar je to v skupnem interesu. Premagati moramo sedanjo stopnjo in načine sodelovanja, ki so v tehnološkem pogledu celo povečevali ekološke probleme med nami, saj je stopnja onesnaževanja tekočih voda, zraka in predvsem morja dosegla že zaskrbljujoče razsežnosti. Ekstenzivna uporaba tehnologije v tem prostoru nas je vse privedla v nemogoč položaj.

Zato se postavlja za prebivalce na obeh straneh meje vprašanje, kako naj se hitreje razvijamo, da pa ne bi s tehnologijo še naprej uničevali skupno okolje?! Ta cilj lahko dosežemo samo tako, da odločneje povežemo naš razvoj z znanostjo postindustrijske družbe, s čisto tehnologijo, da bomo povsod v Jugoslaviji in tudi na tem področju, v sodelovanju z Italijani in Slovenci onkraj meje, ustvarili pogoje za sodobno življenje, ne da bi skrunili naravne lepote in bogastva, dragocenosti, ki so tako globoko vsajeni v naših srcih in v značaj ljudi, ki žive ob prelepih obalah Jadranskega morja.

Gramsci

Prvi del spominsko-dokumentarističnega zapisovanja M. Masterla ob 50-letnici smrti Antonia Gramscija, objavljenega v naši prejšnji številki na strani 14, je ostal nedokončan, sa je bilo zaradi omenjenega prostora potrebno nekaj odstavkov ohraniti v takoiimenovanem »nadstavku«.

Objavljamo jih tokrat:

Poveljstvu 9. korpusa zato ni preostalo drugega, kot da napade in uniči to domobransko postojanko. Kako pomembna se je zdela poveljstvu 9. korpusa ta odločitev, lahko sodimo po številu vojaških enot in orožju, ki ga je zbralo za uničenje postojanke. V akcijo je vključilo vse enote 31. divizije XX. italijanske brigade Triestina, 158. italijansko brigado Antonio Gramsci, Škofjeloški odred, Jeseniško-bohinjski odred, topniško baterijo 9. korpusa in četo Gorenjskega vojnega področja. Domobransko postajo so neposredno napadli Prešernova brigada, korpusna artilerija in mineri Inženirskega bata-

liona. Ostale enote so varovale napadalce pred posredovanjem sovražnikovih enot iz bližnjih postojank. Ob napadu na domobransko postojanko Sv. Križ so obe italijanski brigadi in Škofjeloški odred zapirali na črti od Hotavelj do Sopotnice sovražniku izstop iz njegovih postojank v Gorenji vasi, v Poljanah, na Visokem in pri Muretu nad Brodemi.

Domobranska postojanka je bila uničena 10. marca 1945 ob sedmi uri. Preživeli domobranci so pribežali v domobransko postojanko v Selcih, kjer so tudi ostali. Tako je bila tovarna pot za prevoz in prenos hrane spet odprta.

Prvo nadaljevanje Masterlovega zapisovanja bi naj bilo objavljeno v tej številki, a smo ga morali zaradi pomanjkanja časopisnega prostora odložiti za številko, ki izide danes teden.

Bralce naj v tej zvezi opozorimo še na neljubo napako, ki je globini sovražnega obroča, v katerega sta usmerjala svoje napade Škofjeloški odred in italijanska brigada Antonio Gramsci, odmerila 25 kilometrov namesto 2,5 km. Za napako se avtorju in bralcem opravičujemo.

Uredništvo

Naši kraji: Rogatec

»Sem iz generacije, ki je še spoštovala zemljo!«

Živi in pusti drugim živeti; vendar so za to potrebna tudi stanovanja, ki jih v tem kraju ni

»Nekoč je bil Rogatec živahen kraj, kar vrvel je od življenja. Ni je bilo hiše, kjer se ne bi ukvarjali s kakšno obrtjo. Rogatčani so se ponašali z občino, sodiščem, katastrom, advokatom (zaradi temperamentne narave tukajšnjih ljudi je imel kar precej dela), žandarji in pripadajočimi zaporji, okoli petnajstimi gostilnami in seveda nočnim čuvajem, ki se je tam okoli polnoči hripavo drl: »Ura je dvanajsta!« tako nekako je, podobno kot se začenjajo pravljice, zastavil pripoved o Rogatecu Anton Tepeš, nekdanji dolgoletni direktor slatinskega KORSa, ko sva se od razvejanega križišča cest v spodnjem trgu, ki peljejo proti Krapini in naprej v Zagreb, v Celje in proti Ptuj ter Mariboru, sprehodila po enem najstarejših trgov pri nas.

Ni dokazano, pa tudi ne ovrženo, da bi Rogatčani bili kakorkoli povezani s hudobcem ali z rogatcem, razen če k rogatcem ne štejemo relief krilatega zmaja, vzidanega na hišo št. 75, ki spada poleg kamnite plošče z napisom »Razsuti temelj nepremagljivega sončnega boga Mitra je zopet zgradil Aurelius Iustinianus, vojskovodja obeh Panonij« med najpomembnejše najdbe iz rimske dobe na rogaških tleh. Kakorkoli že, zgodovinski spomin pove, da je bil kraj naseljen že v bronasti dobi, iz katere je sekirica, ki jo hrani ptujski muzej.

»Kuge, vojske in lakote reši nas, o Gospod!«

Ne tako poredko so to prošnjo mli med zobmi sirotni tržani in okoličani, ki so jih v stoletjih pestile vse mogoče ujme in stiske, ki se, seveda, tudi njihovih fevdalnih gospodov niso izognile. Rogatec so si podajali iz rok v roke: najprej bi veljalo omeniti grofico Hemo, pa Otokarja, traungavske krajišnike in rogaške plemiče ter seveda celjsko gosposko in še množico drugih, ki je gospodarila z rajo pod gradom na hribu in nekoliko nižjim Strmolom.

Zatrdo je dokazano, da je bil Rogatec med 12. in 15. stoletjem najpomembnejše tržno naselje v krški posesti in med najpomembnejšimi v Savinjski marki: sejemske pravice so si pridobili že na začetku 16. stoletja in jih trdno drže v rokah še danes, ko se na križišču ob Sotli zbira sejmarji in se kraj nehote vrača v stare, slavne dni.

min ni karsibodi, človeka postavi na svoje mest. Tako so Rogatčani še dandanes, ko s Tepešem ubirava korake skozi gornji trg, utrjeni ljudje. Ni jih strah opek, ki bodo zdaj zdaj zgrmele z razpadajoče stare šole v samem središču trga, pa tudi »div-

Anton Tepeš: »Razumem mladino, vendar se je na prosvetne delavce težko nasloniti, ker jih vsaj polovica živi izven kraja!«

jih« stanovalcev v prav tako propadajočem spodnjem gradu Strmol ne, ki vneto uničujejo še tisto, kar je od nekdanje veličine ostalo: okna in vrata nekdanj uglednega poslopja sicer niso primerna kurjava za tamkajšnje stanovalce, ki jih ne morete izriniti, kot pravijo v Rogatecu, »ne bog in ne cesar«. Denarja za obnovo pa tudi sretnja nima, kaj šele za stanovanja. Obupni klici ljudi iz zavoda za spomeniško varstvo so tako klic vpajočega v puščavi.

Ljudi veliko, dela malo

»Četudi pomembno križišče in svoje dni kraj z obrtno

ostalo zgolj pri besedah. Tudi to zavira razvoj kraja. Pogovarjali smo se s KORS-om, v igro se je vključil tudi mariborski Lilet... Zdaj smo sami prišli stvari v roke: svet za gospodarstvo pri Krajevni skupnosti se je začel ukvarjati s preučevanjem tržišča, o možnostih razvoja obrti, o vlaganjih občanov v obetajoče dejavnosti. Moram povedati, da se danes veliko zahteva od krajevnih skupnosti, denarja pa skorajda nimamo. Tako, denimo, od Gorenja, tozd Kondenzatorji, razen zaposlitve naših ljudi, nimamo nič, potrebe kraja pa se večajo – gospodarstvo, kolikor ga je, za krajevno skupnost odrine bore malo, kot da ne bi živel v naši sredi,« se pritožuje Anton Tepeš.

Pesimizem še pogloblja neustrezna davčna politika. Tepeš: »Ljudje se boje vlagati v obrtne dejavnosti, saj preprosto ne vedo, kaj bo jutri!«

Za rogaškega krilatega zmaja potovanje ni problem, za Rogatčane pa še kako. S skromnimi cvenki urejajo cestno povezavo s krajevno skupnostjo Donačka gora, z republiško cesto proti Zahembercu in Žetalam, kamor kanijo še letos zvoziti nekaj kamionov asfalta. Preostaja pa še kar precej kilometrov prašnega neobdiga- treba.

Če že zaradi česa ne spijo pod Donačko goro, ki se kakor kakršen patriarh dviguje nad njimi (priložnost za zmajanje, ne domačega!), potem sta to voda in elektrika, ki je v krajevni skupnosti bolj šibka kot močna. Tudi to ljudi odganja iz Obsotelja, meni Tepeš.

Ekologija prodira v krajevno skupnost

Kraj raste. Ustrezne kanalizacije ni. Tovarna Straža onkraj Sotle onesnažuje rečico. Govorjenje o čistilni napravi, skupaj z Rogaško Slatino. Zasenkrat le – govorjenje.

»Nihče več se dandanes ne more neodgovorno otresti teh problemov,« kategorično zatrdi Anton Tepeš, ko se vračava po silno ozkem pločniku in to postane mimogrede nova tema najinega pogo-

Grad Strmol je vse bolj prepuščen sam sebi – in propadu.

vora. Trg je hudo obremenjen s tranzitnim prometom, pločnikov pa ni. Kamioni rohnijo proti Ptuj in Zagreb, gneči se pridružuje več kot dvajset avtobusov dnevno, da o osebnih vozilih ne govorimo; kraj pa niti avtobusne postaje, ki bi zagotavljala varnost pešcem in čakajočim, nima, kaj šele parkirnih prostorov.

Če ti vse to zleze vse tja do petnih žil in pobesniš, še telefonirati ne moreš, ker je centrala preobremenjena – krajani z vso silo pritiskajo na poštarje, da jim dodelijo nekaj piškavih števil in razbremenijo strahotno gnečo!

Podobnih težav, ki kot revma trgajo živce Rogatčanom in se kot kobilice izpred stoletij spuščajo nadnje, je še veliko. Sprejem televizijskega signala ni povsod dober, dobro dobijo le Zagreb 1 in Zagreb 2, Ljubljano 1 slabo, Ljubljano 2 pa sploh ne. Kje so že časi, ko so se opogumili in o teh rečeh pobarali RTV Ljubljano?

Andjela Ducman: »Za borce je pomembno, da dajejo vzgled!«

Rogaška srenja meji na SR Hrvaško. »Sotla je bolj pravno formalna meja, Rogatec in Hum na Sutli pa sta skoraj kot en kraj. Očitno je, da se nacionalizem pojavlja drugje, v ozkih krogih...!«, je odvrnil Anton Tepeš.

Sredi naravnost sejemskega vrveža, pač očitno vedrejšega in živahnejšega vzdušja, sem se v Humu na Sutli obregnil ob Ivico, tršatega, nekoliko temnejšega, zago-relega mladeniča.

»Pa kaj bi vam rekel! Če me ne bi vprašal, se niti spomnil ne bi, da so tam preko Slovenci. Vsi smo kak eno,« je zaokrožil pol slovensko pol hrvaško, Tepeš pa je dodal: »Skupaj načrtujemo svoje programe. Ta hip je

najpomembnejša razširitev mostu čez Sotlo, v bližnji prihodnosti razširitev in posodobitev oskrbe, trgovske ponudbe!«

Z umirjenim in resnim, na moč delavnim sogovornikom sva si podala roke, v trgu me je že čakala Andjela Ducman, starešina rogaških borcev.

»Ne bi mogla reči, da imamo borci kakšne posebne težave, le precej njih ima skromne pokojnine, zlasti kmetje. Skušamo jim pomagati tako, da jim dodeljujemo priznavalnine. Pač pa imamo naravnost odlično urejeno zdravstveno varstvo, zahvaljujoč dr. Jožetu Majhnu iz Smarja pri Jelšah.«

Človek se nemočen vprašuje, zakaj toliko nestrpnosti med ljudmi. Poglejte, pri nas, mejaših, ne boš našel niti enega samega primera narodnostne nestrpnosti (razen v šali, seveda) pa če bi jo z lučjo iskal. Natanko tako je, kot je bilo med vojno: ljudje so se borili skupaj, skupaj trpeli, skupaj umirali – naši v hrvaških enotah, Hrvatje v naših.

Že res, ni rož brez trnja, malo več strpnosti pa bi vendarle lahko zmogli. Ni čudno, če borci kdaj povzdigne-mo glas.

Mene, na primer, strahovito moti, da je imel Rogatec po vojni precej urejenih vinogradov, veliko plantažo jabolk, zdaj pa tam raste grmovje, trnje, zvijajo se kače, ljudem pa nočejo dati v najem – in še kako radi bi obdelovali. Hmezdaj pa, kot da je gluhi. Po drugi strani pa vlagamo tolikšne denarje v pridobivanje novih zemljišč. Mi borci smo iz generacije, ki je še spoštovala zemljo, vsaka posekana jablana nas zaboli, trn v srce. Tudi za te jablane, navsezadnje, smo se tolkli...!«, je z vso odločnostjo obsodila negospodarnost Andjela Ducman.

Zanesenjakov ni

Na videz molčeči predstavnik mlade generacije, Herman Leon, ki plete svoje vezi preko mosta na Sotli, ki je za te ljudi nekaj podobnega kot Andričev višegrajski pripoveduje, da jih, mlade, pravzaprav najbolj moti pomanjkanje lastnih prostorov. Imeli so jih, v strmolškem gradu, a so jih čez noč izgu-

bili: vanje so se na »divje« vselili vsiljivci. Ni je roke, ki bi jih izbežala, zakon je nemočen!?

Zanesenjakov manjka, pravi, ki bi jih vodili, jim pomagali, delali z njimi. Ne, da ne bi delali, nasprotno, veliko akcij so imeli, pomagali so pri muzeju na prostem, ki šteje danes pet pristnih, subpanonskih objektov, opremljenih z domačim pohištvom, orodjem in vsem, kar v takšno starožitno okolje spada, v ponos sedanji generaciji in v spomin prihodnjim, pomagali so pri čiščenju okolice, ukvarjajo se s to in eno rečjo, le denarja nimajo.

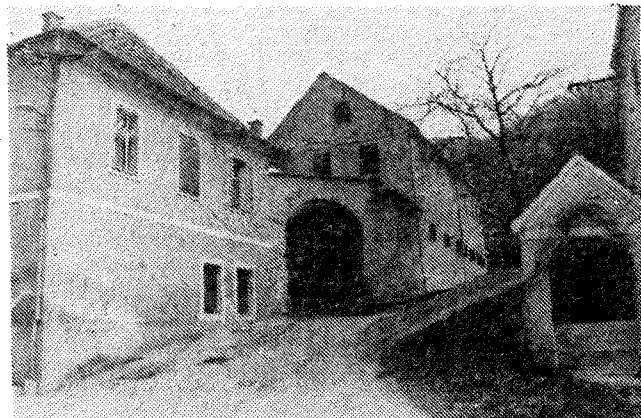

Herman Leon: »Ni nas malo, v delo pa je vprežena le peščica. Mnogi so se zaradi splošnih gospodarskih problemov potegnili v svoja okolja. Dela ne najdejo, stanovanj ni!«

Tepeš: »Krajevna skupnost je vedno pripravljena pomagati, tudi z denarjem, da so le programi dobri!«. Stavke iz beležke.

»Kako naprej? Želje krajevnih skupnosti so naše želje. Ureditev parka v starem trgu, ki propada. Rešiti propada tudi šolsko igrišče za staro šolo in kajpak tudi njo. Grad Strmol. In še kaj,« odvrne Herman Leon in se napoti v zgornji trg, mimo krilatega zmaja in se izgubi nekam med hiše, ki se redčijo tja proti novi šoli Edvarda Kardelja in se popolnoma izgubijo pod Donačko goro. Morda je zavlil na cesto proti Majšperku, ki se je pred desetimi leti znašla v republiškem seznamu cest, namenjenih posodobitvi, z denarjem, zbranim s cestnim posojilom. Milijard ni več, na bone smo že pozabili, na majšperški cesti pa prah zastira sonce...

Milenko Strašek

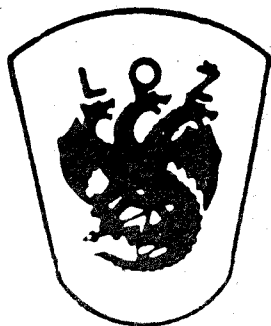

Rogaška razglednica.

Bili so vajeni vsega hudega, ti Rogatčani. Preganjali so jih Turki, pred njimi so si privoščili roparske napade Ogri, Martolozji in drugi, večkrat jih je obiskala ognjena ujma, ki jim je kraj uničila do tal in seveda tudi kuga, leta 1782 pa za nameček še kobilice. V kaj naj človek sploh še zaupa?!

Vendar zgodovinski spo-

tradicijo, se po vojni Rogatec vendarle ne more rešiti cepetanja na mestu. Obrti skorajda ni več, ljudje so v glavnem zaposleni v Steklarni Straža onkraj Sotle in v obratu Gorenja, sicer pa se večina vozi na delo v bližnje industrijske centre, v Celje in Štore, kar okoli 200 jih je. Vsa leta nazaj smo skušali ta problem nekako rešiti, a je

industrija kovinskih in plastičnih izdelkov

KOVINOPLASTIKA LOŽ

pošta: 61386 stari trg pri ložu • tel. 061/797-010
• železniška postaja Rakek • telegram: kovino-plastika Lož • telex: 31-588 yu loz

poslovna skupnost

SKOP r. o.

Predstavništva: Zagreb, telefon 041/272-729 – Beograd, telefon 011/556-782, Sarajevo, telefon 071/610-444, 610-328, Skopje, telefon 091/58-652

S popotovanja po Rabu z ljubljanskimi invalidi

Ko mrak pal je v domove...

Na severovzhodnem delu Raba, med zalivoma Kampor in Sveta Aufenija, okoli šest kilometrov od davnega mesteca Raba, je bilo med drugo svetovno vojno zloglasno italijansko taborišče za civilne internirance vojne, v katerem je zaradi posledic lakote, trpljenja in neznosnih razmer, umrlo več tisoč internirancev. Od približno 15.000 jetnikov je strahota taborišča občutilo okoli dve tretjini internirancev iz Slovenije.

Milka Kovač, Anton Čadež, Dragica in Antonija Molnar, Peter Šoštaršič, Angela France, Miha Škraba in še dolge vrste imen in priimkov preminulih, tudi iz domačih logov. Izpisana imena in priimki na pomnikih opo-

minjajo slehernega obiskovalca na kamporsko ravnico smrti. Smrt je kosila vse povprek. Ni prizanesla ne novorojenčkom, ne materam, ne starčkom. V nasprotju z drugimi taborišči - tovarnami smrti, v rabskem ni bilo plin-

skih celic, stopnic smrti in klavcev, tudi množičnega streljanja jetnikov ne. Lakota, žeja, smrad, bičanja in boleznijo so grmadile trupla, da jih sproti niso mogli pokopavati. Porodnice z novorojenčki so umirale v nesnagi in blatu, medtem pa so se jim črvi že zajedali v živo meso. Nekdanje kamnite barake Musolinijevih vojakov in pa nekdanja porodnišnica še dandanes grozijo s svojim videzom, obenem pa opozarjajo, da se kaj takega ne sme več zgoditi.

Točnega datuma o nastanku taborišča ni, gotovo pa so ustanovili ob koncu junija ali začetku julija leta 1942, v času velike ofenzive na enote NOV v takojmenovani Ljubljanski pokrajini (»Provincia di Lubiana«) in v delu nove Kvarnerske pokrajine (»Provincia del Carnaro«).

Znano pa je, da je perfekt Kvarnerske pokrajine, Temistocle Testa, 22. maja 1942 poslal Ministrstvu za notranje zadeve v Rim brzojavko v kateri je med drugim zapisano: »Potrudil se bom za nastanek taborišča na otoku Rabu in Krku, ker nisem več v stanju zadrževati družine tistih, ki zapuščajo svoje domove z namenom, da se pridružijo odpadnikom in uha-

jajo čez meje Hrvaške in Slovenije«. Komendant italijanske okupacijske aramde v Jugoslaviji, general Mario Roatta, je na sestanku v Ljubljani, 7. julija 1942. leta, obvestil podrejene vojne funkcionarje, da je pristojna komanda »pripravila taborišče na Rabu s približno 6000 mest pod šotori in da je v pripravi dodatno taborišče za okoli 10.000 mest z možnostjo bivanja tudi v zimskem času.«

Ustanovitev taborišča na Rabu je bilo v skladu z načrti fašističnih oblasti za množično deportacijo Slovencev in nasploh »inorodcev« (»alogeni«). To je potrdil tudi sam Mussolini v času svojega obiska v Gorici, 31. julija 1942, ko je po Roattinovem poročilu o stanju v Sloveniji izjavil: »Jaz osebno ne bom imel nič proti temu, da se prebivalstvo Slovenije masovno internira«. Dve tretjini Slovencev od vseh internirancev s svojim usodami tudi potrjuje njegovo izjavo, potrjujejo pa tudi izpisana imena in priimki, izpisana na pomnikih. Podatek, da je v samem taborišču umrlo od 4.500 do 5.000 internirancev, tudi ni najbolj zanesljiv, še posebej ker jih je veliko umrlo pozneje za posledicami muk v taborišču.

V prvi polovici leta 1943 so se razmere v taborišču že nekoliko izboljšale, vse bolj so se krepili vaški odbori Osvobodilne fronte, vse bolj je di-

Ljubljanski invalidi na spominskem sprehodu skozi nekdanje taborišče

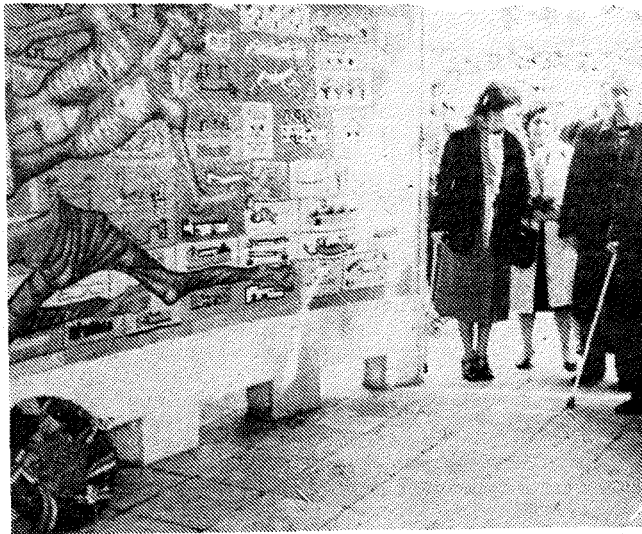
šalo po skorajšnji kapitulaciji Italije. Ko je 8. septembra v popoldanskih urah leta 1943 prodrla vest o kapitulaciji fašistične Italije, je v taborišču završalo. Interniranci so bili organizirani in disciplinirani pripravljeni na vse. To je kmalu spoznal tudi komendant taborišča Cuiuli, ki je tretji dan po razgovorih z vodstvom taboriščne organizacije končno pristal, da se internirancem razdeli polovico orožja in da »skupaj branijo otok pred vpadom Nemcev in ustašev.«

Po kapitulaciji Italije je bil otok Rab za nekaj časa osvojen ozemlje, vendar ne za dolgo. Končno osvoboditev in priključitev matični domovini je Rab dočakal 12. aprila 1945 in na ta dan obočani Raba praznujejo svoj občinski praznik. Naključje

je hotelo, da smo se prav te dni mudili pri prijaznih domačinih, ki pa o grozotah druge svetovne vojne neradi govorijo. Kljub obilici zbranega gradiva, objavljenega v knjigah in drugih zapisih, je ostalo še marsikaj nedorečenega. Spomeniki in pomniki v središču mesta Rab, v Barbatu, Kamporu, Loparu, Mundanijamu, Supetarski Dragi, Dolinu, na polotoku Frkanj, izpisani z imeni in priimki, so del celote zgodovinske dediščine iz NOB. Veliko pa mimoidočemu povedo besede, vklesane v spomenik na Kamporju, kjer je bilo nekoč zloglasno taborišče:

»Ker ni vas več, zato ste vse povsod.
Saj smrt vas je življenju darovala«...

Jože Čurin

...in z venci spomina v spominskem parku Foto: J. Č.

Pretresljiva rabska pričevanja

Čeprav je o grozotah umiranja in trpljenja internirancev v zloglasnem taborišču na Rabu veliko znanega, lahko bi rekli, da k temu skoraj ni več kaj dodati, pa vendar je v spominih ljudi, ki so tisti čas doživeli tako ali drugače, mogoče odkriti še marsikatero podrobnosti, s katerimi se lahko dopolnijo nikoli do kraja napisane strani tega temnega zgodovinskega obdobja. Tokrat smo za razliko od spominov taboriščnikov, ki so ta pekel doživljali, zapisali, kako so njihovo golgoto spoznavali in doživljali domačini z Raba.

Petar Halović, domačin in upokojenec, med vojno udeleženec osvobodilnega gibanja in član narodnoosvobodilnega odbora iz naselja Kampor, ki živi v neposredni bližini nekdanjega taborišča, se je v pripovedi skupini izletnikov Društva invalidov Ljubljana Šiška takole spominjal trpljenja v tamkajšnjem taboriščnem peklu:

»Prve internirance so pripeljali Italijani iz Slovenije, tekoimenovane Ljubljanske pokrajine v juliju 1942. leta. Med njimi so bili predvsem ujeti partizani, aktivisti Osvobodilne fronte in privrženci osvobodilnega gibanja. Taborišče so postavili na bližnja kamporska polja, na katera se je ob deževju in neurjih stekala voda z okoliških hribov in obronkov ali pa jih je ob močnejših burjah preplavljalo naraslo morje. Ob prihodu prvih taboriščnikov taborišča sploh še ni bi-

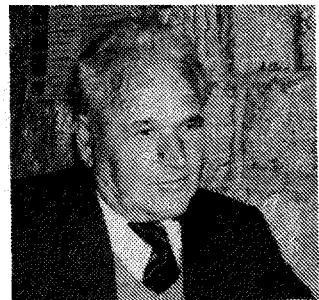
lo. Tega so si morali sami postaviti. Določeni prostor so morali ograditi z bodečo žico ter postaviti stražarnice, nato pa male šotore, v katerih je stlačeno živelo po šest ljudi. Ker v taborišču ni bilo vode, tudi ne stranišč, je ob naliivih dežja izkopene poljske latrine napolnila deževnica ter raznašala fekalije po vsem taborišču, tudi v šotore, pod ležišča s slamo. Kasneje se je število taboriščnikov povečalo, med njimi je bilo veliko predvsem starcev, žena in otrok. Zanje so

bilo več tisoč. Po italijanskih zapiskih jih je namreč precej manj, izjave grobarjev pa pričajo, da so v krste pogosto polagali po dve ali tri trupla. Poleg lakote so taboriščniki najbolj trpeli zaradi strašnih nehygienskih razmer, kar so še posebno občutili dojenčki in otroci, ki so ležali v nesnagi in med črvi. Vode ni bilo dovolj niti za pitje, kaj šele za umivanje in pranje. Taboriščna uprava je načrtno skrbela, da bi ljudje ob stradanju, mučenju in nehygienskih razmerah čimbolj trpeli,

Nevenka Vukušić-Stojnjšek

Italijani pričeli graditi lesene barake šele januarja 1943. leta. Skupno število taboriščnikov je bilo 15000; med njimi je bilo dve tretjini Slovencev, ostalo pa so bili Hrvatje in Židje. V taborišču sicer ljudi res niso streljali, zato pa so jih izpostavljali grozljivo težkemu načinu življenja, zaradi katerega so postali izčrpani že v prvih mesecih bivanja. Najbolj so trpeli zaradi lakote, pomanjkanje vode, nesnagi in epidemij. Točno število žrtev še vedno ni znano, ocenjujejo pa, da jih je

Benedikt Kuparić, nekdanji predsednik vaškega odbora Kamporja (foto: Jože Čurin) KO MRK PAL JE V DOMOVE...

bolevali in umirali v čim večjem številu,« je pripovedoval Petar Halović, iz skupine poslušalcev in udeležencev izleta pa so se medtem oglašali nepritajeni vzdih. Potem ko sva se s sodelavcem potepala po mestu Rabu, zbirala vtise in si ogledovala njegove zgodovinske znamenitosti, sva povsem slučajno naletela in se seznanila s 56-letno domačinko,

Nevenko Vukušić-Stojnjšek, ki je bila v tistem času stara šele enajst let. Čeprav je trpljenje taboriščnikov, ki so jih vozili in vodili v taborišče doživljala z očmi otroškega opazovalca, je bilo zanjo dovolj pretresljivo, da tega ne bo nikoli pozabila. Najbolj so se ji vtisnili v spomin otroci, ki so slabo oblečeni in lačni stegovali svoje ročice in prosili za kosček kruha. Njeno doživljanje vojnih let je tudi sicer bilo, kot je pripovedovala, polno težkega gorja. Ko so Nemci in ustaši oktobra 1944 leta ubili njene brata Vlada, ki je bil član Komunistične partije in član Okrajnega komiteta SKOJ za Rab, nato pa mrtvega obesili na glavnem trgu na Rabu, so zaprli očeta, mater in vse tri sestre razen nje, ker je slučajno ni bilo doma. Po njenem bratu je poimenovana tudi osnovna šola na Rabu. Ni si mogla kaj, da bi to priložnost srečanja z nana ne izrabila in se potožila čez marsikatero krivico, ki jo doživljata z 91-letno materjo še v današnjem času.

Več o okoliščinah in smrti njenega brata Vlada Vukušića je pripovedoval Benedikt Kuparić, ki je danes star 74 let. Je upokojenec iz Kamporja, kjer je živel tudi med vojno in bil takrat predsednik vaškega Narodnoosvobodilnega odbora, kasneje pa je opravljal še druge dolžnosti. Kuparićeva hiša stoji na vzpetini, v neposredni bližini nekdanjega taborišča, od koder je bilo mogoče neposredno opazovati posamezne dogodke znotraj taborišča. V drugi fazi postavljanja taborišča, ko je tudi sam

Petar Halović skupini invalidov iz Ljubljane pripoveduje pretresljive zgodbe s taborišča (prvi z leve)

16 dni delal pri izgradnji barak in drugih objektov pri neki italijanski firmi, je lahko celo sam spoznal življenje taboriščnikov. Kakor sam pravi, takrat še ni ničesar vedel o NOB, saj so bile zaradi aneksije Raba zveze s kopnim in Hrvaško silno težavne. Tako se je z osvobodilnim gibanjem povezal šele v začetku 1943. leta. »V Kamporju je bil organiziran Narodno osvobodilni odbor samo iz šestih članov. Zvezo z Okrajnim komitetom KPH za Rab smo vzdrževali prek pokojnega Josipa Debelića in njegovega svaka Vinka Macolija. Neposredne zveze s taboriščniki mi nismo mogli vzdrževati, podatke in dogodke v taborišču pa nam je redno posredoval Vinko Bakota iz Kamporja, ki je bil kot delavec zaposlen v taborišču. O njih smo seznanjali Okrajni komite s pomočjo omenjenih tovarišev. Tako smo vedeli za hudo lakoto internirancev, vendar zaradi močne italijanske posadke kot odbor sami nismo bili sposobni organizirati pošiljanje pomoči v taborišče. Materialno pomoč, ki smo jo

zbrali, smo izročali Vinku Macoliju, članu Okrajnega komiteja. Kako je Okrajni komite to pomoč pošiljal v taborišče, pa mi ni znano.

Poleg lakote je taboriščnike najbolj mučilo pomanjkanje vode, ob deževju pa se je taborišče v njej dobesedno utapljalo. Ob neki priložnosti je morje preplavilo ves nižji predel taborišča. Takrat se je utopilo nešteto otrok in dojenčkov. Ko se je morje umaknilo so bili ob nasipih celi kupi malih trupel. Bilo je prav srhljivo. Kadar ni bilo dežja, zlasti poleti, so bila tla suha, ob burjah in vetrovnem vremenu pa so bili taboriščniki nemočni pred prahom. Pokopališče je bilo v neposredni bližini na Kamporju. Peščena pot iz taborišča je bila vsak dan polna pogrebcev, ki so vozili in nosili krste s trupli. Pogled izpred moje hiše je bil, čeprav vsakdanji, vendar vedno grozljiv,« je pripovedoval Benedikt Kuparić. Te odlomke iz svojih spominov na tiste čase pa bi bilo najbolje pozabiti, če bi jih bilo mogoče.

Ivo Osolnik

Kovinska industrija
KOVIND p.o.
Unec pri Rakeku

61381 Rakek, Slovenija
Železniška postaja: Rakek
Telefon: (061) 796-086, 796-094
Telegram: Kovind Unec

61380 Cerknica
Notranjska 45
Telefon: 061/791-064
061 791-238
tekoči račun:
50160-601-34121
pri SDK Cerknica

Žerjav umira

O delu in nalogah, pa tudi o skrbi za tovariše

Ob vznožju »doline smrti«, v Žerjavu, kjer bi jejo boj za obstanek 680 prebivalcev, so se ob koncu marca sestali borci na redni letni konferenci. Zbralo se jih je 32 od 44.

Poročilo predsednika krajevnne skupnosti je nedvoumno pokazalo, da se prebivalci iz Žerjava umikajo pred strupenimi plini iz Topilnice. Pot jih vodi v Jazbino, bližnji za-

selek, kamor strupeni plini še ne segajo. V Jazbini je predvidenih več gradbenih posegov, med njimi predstavitev Jazbinskega potoka, graditev sistema na sončno ogrevanje za večje stanovanjsko naselje...

Ker je februarja umrl dosedanjí predsednik krajevnega borčevskega združenja Feliks Predikaka, so na konferenci izvo-

lili za novega predsednika Ivana Petriča, kmeta iz Jazbine.

Poročilo tajnika o minulem delu je natančno: lani so imeli pet rednih sej odbora, obravnavali so problematiko kraja in borcev. Osnovna pa je bila skrb za zdravje članstva. Ugotavljali so, da se borci kljub nezdravemu okolju in njegovim vplivom bolj malo oglašajo v ravnemskem borčevskem dispanzerju. Zato pa, so ugotavljali, so bili nadvse aktivni pri družbeni samozaščiti kraja, večkrat

so protestirali pri TOZD Metalurgija zaradi preko-račitev pri zastrupljevanju zraka v Žerjavu in okolici, posvečali so skrb čistoči kraja, urejanju spominskih obeležij in spomenikov, spodbujali so mlade, naj se jim pridružijo pri tem, vendar brez posebnega uspeha. Sploh so ugotavljali, da se mladi malo zanimajo za zgodovinsko preteklost in NOB, da ne ravna- najo lepo z okolico spomenikov...

Borci so se udeleževali različnih proslav, sodelo-

vali in tudi organizirali partizanske pohode (na partizanske kmetije v Jazbino in vse do vznožja Uršle gore).

Tako so se ustavili med drugim tudi na Petričevem, kjer je bila jeseni trinitridesetega napadena Prva koroška četa in je bila smrtno zadeta domača hči Micka, Nemci pa so kasneje vse domače odpeljali v koncentracijska taborišča. V zvezi s pre-mestitvijo spominskega obeležja na ta dogodek je nastal finančni zaplet, ki ga je treba, so opozorili

borci, hitro razrešiti.

V prihodnje bo treba več skrbi posvečati skrbi bolnim in ostarelim članom, so menili in dodajali, da so posebno partizanske mamice, živeče visoko v hribovskih kmetijah, nadvse vesele vsakega obiska – borcev in mladine.

Kritično so ocenili zmanjšanje časa, odmerjenega za bivanje v zdraviliščih in sklenili, da tudi naprej ostanejo aktivni in zdravo kritični.

Ignac Zdovec

IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ

Senožeti – Tirna: Majhen kraj, močna organizacija, novi prapor

Tudi člani ZB Senožeti – Tirna so imeli svojo letno konferenco že marca. Skozi poročilo predsednika te organizacije Viktorja Železnika je bilo razbrati, da je lani organizacija dobro delovala, da se je uspešno povezovala z delom krajevnne skupnosti, SOZD, družti in s šolo.

Krajevno združenje borcev organizira vsako leto dve srečanju občanov na Plešah pri Zasavski gori, kjer je med vojno nekaj dni bivala (avgusta 1941. leta) 1. revirska četa in kjer je bil 14. aprila 1942. leta dopolnjen 1. štajerski bataljon. Prireditve je že tradicionalno na delavski praznik in ob dnevu borca.

Ob vprašanih zdravstvenega varstva borcev so ugotavljali, da je vsako leto manj dejanskih možnosti za klimatsko zdravljenje članstva.

Ugotavljali so tudi, da je v njihovi majhni gorski krajevni skupnosti, ki šteje nekaj nad 6000 prebivalcev, umrlo po vojni 172 borcev. Tako je sedaj v združenju še 96 članov.

Menili so, da pri pogrebi niso upoštevana pravila o protokolu pospremljanja borcev na zadnjo pot, saj ni poleg zastave, pa še nobenega govora ni – običajno.

Pohvalili so brošuro Kaplje preteklosti, ki jo je uredil prof. Branko Omahne in v kateri so opisana vsa spominska obeležja na področju njihove občine (v njihovi KS jih je kar 17).

Tudi pri njih so govorili in obsojali pisanje zoper NOB. Ob koncu pa so sprejeli program tekočega dela in si ogledali novi prapor združenja (enega prvih v občini). Po uradnem delu so še ostali, poklepetali in se poveselili.

Milan Garantini

Šoštanj – Zgražanje nad podtikanji, ne – za ukinjanje krajevnne matičnega urada

Še marca so se šoštanjski borci srečali na letni konferenci, kjer so kar po vrsti obravnavali iste teme kot njihovi tovariši v drugih organizacijah. Tako niso šli momo Nove revije, plakata in ponemčenih imen nekaterih slovenskih ansamblov. Pridružujejo se tudi apelu Osrednjega odbora koroških partizanov in tudi oni zahtevajo, naj skupine kot sta Laibach in Koche spreminijo in poslovenijo svoja imena.

Poleg omenjenega pa so obsodili tudi samovoljo stanovanjskega podjetja o ukinitvi sektorskega vodje v Šoštanju. Zahtevajo, da se to mesto ponovno uvede. Enako jezni so bili ob ukinitvi krajevnega in matičnega urada v Šoštanju in menijo, da ni bila upoštevana volja krajanov (na zboru krajanov), poleg tega pa ni o tem dala dokončne odločitve Skupščina občine Velenje.

Z veliko večino so se odločili, da bodo namesto avtobusnega izleta, kakršni so običajni, tudi letos, kot lani, organizirali raje piknik v Šmihelu, pri Rezoniku – Atelšku.

Po tem, ko so potrdili predlog programa dela za leto 1987 in sprejeli predlog za novoodmerjeno članarino v višini 500 dinarjev, so ostali še na družabnem delu srečanja, ob skromni, a prijazni pogostitvi gostiteljev – termoelektrarne Šoštanj.

Miloš Volk

Zagorje ob Savi – Protesti nad pačenjem časa, v katerem so bili sami glavni akterji

Letna konferenca borčevske organizacije Jože Marn v Zagorju ob Savi je bila 4. aprila. Pregledali so delo organizacije, ki šteje 235 članov in ugotovili, da je njihove vrste lani zapustilo enajst članov.

Tako v poročilu predsednika odbora Ivana Kolenca kot kasneje v razpravi, so najostreje kritizirali nekatere dogodke v zadnjem času, ki so izpostavili nacionalistične izpade in zanikanje vsega, kar smo z osvobodilno vojno ter povojnim razvojem dosegli. Spraševali so se o legitimnosti nastopanja nekaterih avtorjev (v Novi reviji...) ki oporekajo vsem pridobitvam naše družbe in skušajo enačiti domače izdajalce s partizani.

Za nesprejemljivo so označili tudi zahtevo o civilnem služenju vojaškega roka, ki so jo sprožili mladi, potem pa so pregledali še, kako deluje zdravstveno varstvo borcev (zlasti v zdraviliščih), skrb za bolne in obnemogle doma in v domovih za starejše občane, pa tudi za tiste, ki žive v težko dostopnih visokih nadstropjih stolpnih (brez dvigal...). Ob reševanju teh vprašanj pričakujejo sodelovanje občinske zdravstvene skupnosti in tudi stanovanjske skupnosti.

Ljotze Zupan

Piran – Borcem ni vseeno, kaj se pri nas in okoli nas godi

V veliki sejni skupščinski dvorani v Piranu so imeli pred dnevi piransko borčevsko skupščino. Udeležba je bila dobra, dvorana pa do zadnjega kotička napolnjena. Predsednik ZB Pirana Stojan Ražem je podal letno poročilo – tehtno in jasno. V njem je Ražem predvsem opozoril na različne »izme«, s katerimi se morajo borci nenehno spopadati, saj so mnogi od teh napadov naperjeni proti pridobitvam, za katere so se partizani borili. Nenazadnje, je nadaljeval predsednik, smo vsi Jugoslovani med seboj povezani in odvisni, saj je obstoj vsakega od jugoslovanskih narodov zagotovljen le v jugoslovanski skupnosti narodov in narodnosti. S tem v zvezi je bilo izrečeno tudi mnenje, da bi morali biti priseljenci iz drugih republik bolj udeleženi v delu organizacij in samoupravnih telesih.

V razpravi ob poročilu so borci kritizirali številne nepravilnosti in negativne pojave v družbi, od privilegijev pa do raznih neprimernih imen glasbenih in drugih ansamblov, ki žalijo slovensko nacionalno čustvo (Laibach, Koche). Nič manj niso bili ogorčeni nad pristojnimi organi, ki ne najdejo poti, po kateri bi legitimno odrekli registracijo takšnih imen. Menili so, da tem ansamblom ne bi smeli nuditi gostoljubja in nastopanja na Obali. Še eno področje, na katerem so našli veliko ostrih kritičnih besed, je področje stanovanjske problematike. Čeprav je slišati neverjetno, so poudarili, imajo pri njih nekateri borci še vedno nerešena stanovanjska vprašanja.

Na koncu so dejali, da so za dialoge, nikakor pa ne za omalovaževanje in razvrednotenje idealov in pridobitev, za katere so se bojeli.

Potem so Emi Pernič, Jordanu Franceschinu in Leonardu Skubinu podelili za zaslužno delo v borčevski organizaciji še knjižne nagrade.

Žarko Žbogar

Radovljica – Obračun dela krajevnne organizacije ZB

Na letni skupščini krajevnne organizacije ZB NOV Radovljica, so v začetku aprila, ob izredno množični udeležbi članov, ocenjevali enoletno delo svojih organov in aktualna družbenopolitična, gospodarska, socialna in druga tekoča vprašanja. Radovljiska krajevna organizacija s 310 člani spada poleg blejske med največje v občini. Njena aktivnost je kljub razmeroma visoki starostni strukturi, ki se bliža poprečju 70 let, še vedno nepogrešljiva v družbenem in društvenem življenju kraja. Borci še vedno zavzeto delujejo v SZDL, v krajevni samoupravi in v delegacijah. Mnogi so tudi nosilci najodgovornejših dolžnosti, ki jih prizadevno in odgovorno opravljajo. To velja zlasti za področja SLO in DS, vzgoje in ohranjanja ter prenašanja izročil NOB in revolucije. Njihova aktivnost je opazna tudi v socialnih organih in SIS, na področju varstva okolja. S svojimi izkušnjami skušajo pomagati mlajšim pri oblikovanju programskih nalog SZDL, saj vselej predstavlja tudi večino udeležencev na vseh zborih in razpravah.

Tudi radovljiške borce močno prizadenejo zadnji pojavi, ki nasprotujejo naši družbeni skupnosti in pridobitvam NOB. Zato jih enotno, kot povsod drugod, obsojajo in terjajo odgovornost za njihove pobudnike. Na skupščini so pokazali veliko zanimanje za deviacije v našem gospodarstvu, posebno pa jih motijo ponavljajoči ekscesi in gospodarski kriminal ter neodgovornost dobro nagajevanih funkcionarjev. Izrazili pa so zaskrbljenost zaradi nemarnega odnosa ljudi do naravnega okolja, uničevanje naravnih dobrin, poškodovanja zelenih površin v naseljih, nasadov in neprizadevost staršev do otrok, ki delajo škodo v stanovanjskih blokih in okoli njih.

Letošnji nagrajenci s srebrnim znakom OF v občini Radovljica

Kot vsako leto ob prazniku Osvobodilne fronte slovenskega naroda, 27. aprila, so tudi letos na osrednji slovensosti podelili priznanja občinske konference SZDL Radovljica s srebrnim znakom OF. Prejeli so jih: Franciška Azman iz KK SZDL Ljubno, Štefan Hajdinjak iz KK SZDL Podnart, Slavko Jamar iz KK SZDL Koprivnik ter Zlatko Kavčič in Peter Piškur iz KK SZDL Lesce.

JR

Nekateri so upravičeno vprašali, ali nekateri znaki kažejo na zapostavljanje organizacij ZB NOV. Zato

so terjali odločnejša stališča občinskega odbora ZB NOV, zlasti preko delegacije za DPZ občinske skupščine.

Na skupščini so izrazili zahvalo in priznanje dr. Grmovi, ki zelo požrtvovalno vodi dispanzer za borce. Iz podatkov upravnega odbora KO ZB NOV je razvidno, da je lani umrlo sedem članov in da se njihove vrste vse bolj redčijo.

JR

Vič-Rudnik – Zavzeto, odločno in kreativno

Sredi aprila so se na svoji redni letni skupščini zbrali delegati borcev občine Ljubljana Vič-Rudnik. Spregovorili so odkrito, ostro in odločno o vseh tegobah, ki jih tarejo z enim samim ciljem: da se bodo še naprej kot dosedaj borili za avnojska načela, na katerih je zgrajena nova Jugoslavija, za samoupravno krepitev socialističnega sistema, proti razpihovanju šovinizma in nacionalizma, proti vsem razbijačem naše enotnosti, za neuvrščeno zunanjo politiko, bratstvo in enotnost narodov in narodnosti Jugoslavije in za svoje osnovno poslanstvo – skrb za borce, za njihovo zdravje, za ustvarjanje pogojev in dosegajo ciljev, ki so bili začrtani že med narodnoosvobodilno vojno. Predsednik občinskega odbora ZB NOV Emil Dolčič je v svojem uvodnem poročilu še posebej poudaril, da smo v težki politični in gospodarski krizi, da imamo največjo inflacijo v Evropi, podrtja je politika dohodkovne motivacije izvoznikov in je zato izvoz padel, rast cen presega planska predvidevanja, doseženi dohodek je bil velikokrat precejšen in povečan kljub zmanjšanemu obsegu proizvodnje.

V zadnjem času smo soočeni z novimi izzivi na notranjem političnem področju. Ker smo v triurnem pogovoru s tovarišem Zoranom Poličem osvetlili genezo prispevkov za slovenski nacionalni program, bi poudaril le, da je v več prispevkih direkten napad na našo NOB in komunistično partijo. Zato ni prav nič čudno, da so borci prvi dvignili svoj glas. Vsi se še spominjamo tistih časov, ko smo mokri in prezeblji, v globokem snegu hodili v napade na sovražne postojanke. Koliko borcev je padlo pod krogami okupatorja in domačih izdajalcev, koliko jih ima posledice na zdravju, koliko jih je trpelo v taboriščih! Danes pa pri teh posameznikih naš boj ni nič vreden, po njihovem je bil celo nepotreben. Nas, borce, izenačujejo z izdajalci naroda, z belogardisti in domobranci...

Toda razočaranje, zagrenjenost in zaskrbljenost zaradi izredno težkih razmer nas ne smejo pasivizirati. Borci smo pomemben dejavnik, ki še kako uspešno vpliva na stanje v družbi. Naše delo naj temelji na aktivnosti v SZDL, krajevni samoupravi in delegatskem sistemu.

Iz izredno plodne in kreativne razprave povzemamo nekaj glavnih misli, stališč in predlogov.

Zelo pomemben je bil prispevek medvojnih aktivstov OF in borcev NOV pri zbiranju zgodovinskega gradiva krajevnih kronik in monografij. Mladina premalo pozna NOB, zato lažje pada pod vplive tistih, ki jim je cilj razvrednotenje NOB. Naš Tovariš TV-15 naj bi se v prihodnje še bolj poglobljal v borčevsko problematiko in kritično ocenjeval našo družbeno stvarnost, ne pa da objavlja prispevke o medsebojnih obračunavanjih in blatenju posameznikov.

Delegatski sistem, še posebno povezavo z delegati v povratnih informacijah bo treba bistveno izboljšati. Prav tako patronažna služba in pomoč na domu ostarelih in bolanih borcev še ne deluje uspešno.

Borci so razpravljali tudi o vojnopolitičnem položaju in ugotovili, da se tudi velika, a različna politična sistema lahko sporazumeta. Jugoslavija pa, ki se nahaja v krizi, je zelo zanimiva za oba bloka.

Kljub gospodarskim in političnim težavam, v katerih se nahajamo, borce tako stanje ni pasiviziralo. Več kot 40% borcev je kljub starosti in obolelosti še vedno vključeno v delovanje našega družbenopolitičnega sistema, od KS do republike. Sodelovanje z domicilnimi enotami je plodno in zelo uspešno, bodoče proslave moramo združevati s krajevnimi prazniki, programe pa še bolj prilagoditi in približati mladini.

Plodna razprava je obogatila in izpopolnila pripravljene programske usmeritve za leto 1987, v katerih je še posebej poudarjeno, da se bo naša organizacija odločno borila proti vsem poskusom razbijanja enotnosti Jugoslavije. Borili se bomo za lik člana ZB NOV, posebno skrb bomo posvečali socialni in zdravstveni skrbi za borce, se odločno zavzemali za ohranjanje tradicij NOB, sodelovali v zgodovinske in varstvu spomenikov NOB, v okviru frontne povezanosti pa bomo bogatili stike in sodelovanje s SZDL, ZK, ZRVS, ZSMS, Sindikati, z odbori domicilnih enot in drugimi političnimi in družbenimi organizacijami.

Miloš Rutar

Z druge seje republiške konference ZRVS Slovenije

Delo v krajevni konferenci, temelj dela vse organizacije

Večina krajevnih organizacij ZRVS Slovenije dela dobro in so vpete v celovite dejavnosti krajevnih skupnosti in njihovih družbenopolitičnih organizacij, vendar je pa še nekaj krajevnih organizacij, ki niso našle svojega mesta in vloge. To je ena temeljnih ugotovitev tematske razprave o vlogi in delu krajevnih konferenc ZRVS, ki je pred dnevi potekala na drugi seji republiške konference ZRVS Slovenije.

V več kot tri ure dolgi razpravi se je na na govorniškem odru zamenjalo štiri najst razpravalcev, trije pa so oddali svoje prispevke v pisni obliki.

Bojan Ušeničnik je med drugim dejal, da v mnogih krajevnih skupnostih radi poudarijo, da so rezervni vojaški starešine nosilec vseh obrambnih priprav v njihovem okolju in da ne vedo, kam bi bilo s tem področjem delovanja, če ne bi bilo ZRVS. Opozoril je tudi na naloge rezervnih vojaških starešin. Po njegovem mnenju bi morali zagotoviti čim boljše organizacijske možnosti za delovanje ZRVS v KS. Ni pomembno, kako je organizacija organizirana, da ustvarijo pogoje za organizirano delo. Velik delež pri tem pa imajo predsedstva krajevnih in občinskih konferenc ZRVS. Predvsem pa se morajo prilagoditi razmeram na terenu in opraviti selekcijo članov za opravljanje nalog. Predlagal je tudi, naj bi spremenili učne programe v šolah rezervnih oficirjev, da bi bili njihovi gojenci kasneje usposobljeni za delo v okoljih, kjer živijo in ne sa-

mo za delo v oboroženih silah.

Jože Šeme je govoril o izkušnjah v občini Ljubljana-Bežigrad. Poudaril je, da je pomembno predvsem kadrovanje v vodstva krajevnih konferenc. Po njegovem mnenju so v vseh okoljih ljudje, ki bi lahko uspešno delali, vendar ne bodo sami prišli v organizacijo, ampak jih je treba poiskati in jih vanjo pripeljati. V njihovi občini imajo petindvajset krajevnih konferenc. Od tega jih deset dela zelo dobro in so z njimi zadovoljni, trinajst je takšnih, ki delajo nekoliko slabše, vendar še vedno zadovoljivo, dve pa sta takšni, da je nujna pomoč predsedstva OK ZRVS. Izpostavil je tudi izredno dobro sodelovanje z jugoslovansko ljudsko armado in opozoril na nekatere probleme pri udeležbi na usposabljanjih.

Vlado Kraševac je govoril o izkušnjah o delu KK ZRVS v občini Ljubljana Moste-Polje in o usposabljanjih v njih.

O vzrokih za nedelavnost članov ZRVS je spregovoril **Silvester Turk**. Poudaril je, naj bi natančno določili, ko-

ga morajo vabiti na usposabljanje, saj imajo starešine, ki so razporejeni v JLA in TO, tudi do dvajset dni urjenj na leto.

Ivo Gradišek iz Maribora je dejal, da je pri njih precej krajevnih konferenc ZRVS, ki so postale pobudnik dejavnosti s področja SLO in DS v KS. Opozoril je na neprecenljivo mentorsko delo rezervnih vojaških starešin po šolah. Posebej pa je izpostavil številne primere, ko so rezervni vojaški starešine prikrajšani pri osebnem dohodku, zaradi vpoklica v oborožene sile ali pa na usposabljanje ZRVS.

Miloš Bregar iz Kranja je delegate seznanil z njihovo organiziranostjo. Njihova občina ima deset mestnih, štiri primestne in enaintrideset vaških krajevnih skupnosti. V njih deluje šestindvajset KK ZRVS. Najmanjša krajevna konferenca ZRVS na Jezerskem šteje samo sedemnajst članov, na največja Vodovodni stolp v Kranju pa štiristoosemdeset članov. Kljub vsem težavam in problemom pa vodstvo občinske konference ZRVS meni, da mora takšna organiziranost obstajati tudi v prihodnje.

Alojz Hren je opozoril na kopičenje funkcij v posameznih članih, medtem ko ostaja velika večina rezervnih vojaških starešin pasivna. Po njegovem mnenju bi morala postati tematska raz-

prava predmet obravnave na vseh regijskih posvetih, občinski ravni in tudi v krajevnih konferencah ZRVS.

Štefan Titan iz Murske Sobote je opozoril na problem kadrovanja mladih v šole rezervnih oficirjev. Po njegove mnenju poteka usmerjanje v zelo ozkih krogih. Preveč se pri mladih gleda na njihove starše in premalo na njih same. Takšni mladi, ki so šli pod neko prisilo v ŠRO, kasneje nočejo delati v ZRVS. Sekretariati za ljudsko obrambo bi morali obveščati, kdaj in kdo bo šel v ŠRO. Obvezno bi morali dobiti mnenje mladih in se s kandidatom pogovoriti tudi o nalogah, ki jih bo imel po odsluženju vojaškega roka. Dejalo je tudi, da bi morali vse mlade rezervne vojaške starešine, ki študirajo, vključiti v organizacijo tam, kjer je šola.

Blaž Lavrič je spregovoril o informativno-propagandni dejavnosti in dejal, da podatki jasno kažejo, da so uspešne organizacije uspešne tudi na tem področju in da so tiste, ki so uspešne na področju informativne dejavnosti, uspešne tudi na drugih področjih delovanja.

Danijel Lepin in **Miran Bogataj** sta govorila o padanju števila naročnikov na revijo Naša obramba in kako vpliva neizplačan del osebnega dohodka na udeležbo na usposabljanjih in urjenjih.

V razpravo se je vključil tudi predsednik predsedstva zvezne konference ZRVS Jugoslavije **Vaso Radić**. Pozdravil je delegate in jim čestital za uspešno delo v minulemu letu.

V nadaljevanju dela so delegati obravnavali tudi poročilo o delu v minulemu letu in finančnem poslovanju v letu 1986. Sprejeli so program idejnopolitičnega izobraževanja in obrambni-samozaščitnega usposabljanja v ZRVS.

V drugem delu seje je največ pozornosti pritegnila točka o spremembah in do-

polnitvah statuta ZRVS Slovenije. Delegat iz Maribora se je namreč zavzemal, da bi na višjih in visokih šolah ustanovili osnovne organizacije ZRVS, temu pa je nasprotoval predstavnik Ljubljane. Na koncu so se odločili za edino in pravo rešitev, to pa je, da rezervni vojaški starešine na vseh višjih in visokih šolah preučijo sporni člen statuta in povejo svoje mnenje o njem nato bo RK ZRVS sprejela ustrezen sklep.

Republiška konferenca ZRVS Slovenije se je seznanila tudi z informacijo o poteku priprav na sedemnajsto srečanje ZRVS Jugoslavije, ki bo za dan borca v Makedoniji. Osrednja prireditelja bo četrtega julija v Mavrovem, že prej pa bodo delegacije posameznih republiških in pokrajinskih konferenc ZRVS obiskale nekatere makedonske občine. Slovenska delegacija bo štela osemdeset članov. Vsaka občina bo poslala enega delegata, svoje delegate pa bodo imele tudi obe mestni in obalna konferenca ZRVS ter seveda RK ZRVS.

B. K.

Pošteni najditelj

Pred dnevi je bil vojak Marko Dodig z dveh tovarišema službeno v Ribnici. Ko so šli mimo Ljubljanske banke, je na pločniku opazil usnjen moški etui. Pbral ga je in ga odnesel na postajo milice, kjer so ugotovili, da je med številnimi dokumenti tudi 245.850 dinarjev. Iz dokumentov so videli, kdo je lastnik izgubljenega etuija. Ta se je vojaku Marku prisrčno zahvalil.

M. Glavonjić

Fotoreportaža s poligona

Rezervisti so se izkazali

Za vsako dobro opravljeno nalogo so nujne tudi podrobne priprave. Tako je bilo tudi pred dnevi v enoti JLA, ki ji poveljuje Milun Jovanović, kjer so imeli dvodnevno vajo z rezervno sestavo. Priprave so bile temeljite, saj so najprej poklicali starešine in nato še vojake. Opravili so sestanke s člani ZK in vojaškimi kolektivimi, ki so v kasnejših dejavnostih pri organizaciji in opravljanju nalog odigrali glavno vlogo. Hladno vreme, ki ga je spremljala burja, ni oviralo udeležencev vaje. Nasprotno, vsaka dobro pripravljena vaja je tekla tako, kot so si jo zamislili, k temu pa so veliko prispevali mladi starešine Vivoda, Maljevac, Grabor in drugi. Svoje znanje, ki so ga pridobili v šolah rezervnih oficirjev, so znali prenašati na svoje podrejene.

Poleg vaje so »rezervisti«

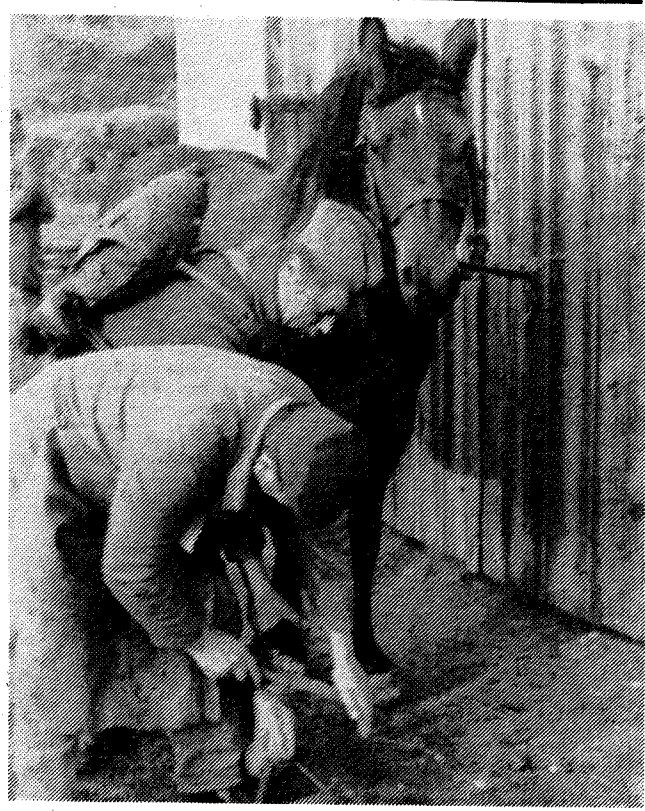
opravljali tudi bojno streljanje iz različnih vrst orožja, kjer so dosegli zelo dobre rezultate. Kot vselej po končani vaji so opravili analizo. Kritično so pregledali rezultate in ugotovili, da so delali dobro, seveda pa bo treba v prihodnosti odpraviti nekatere manjše napake.

Starešina Milun Jovanović je vajo ocenil tako: »Vaja z rezervno sestavo je popolnoma uspela. Njen cilj je bil usposobiti vojake in preizkusiti materialno-tehnična sredstva, s katerimi je opremljena ta enota. Vsi udeleženci so pokazali veliko volje do dela in vsako nalogo so sprejeli resno. Rezultat tega je tudi zelo uspešna vaja. Pri delu so se še posebej izkazali starešine Marjan Mate, Janez Kirn, Mile Strajnič in Petar Živković.«

Tekst in foto: P. Nikolić

Kratek dogovor sekretarja OO ZK Janeza Kirna z nekaterimi komunisti.

Na hribovitem ozemlju stroje nadomešča konj. Toda tudi njemu je treba nameniti veliko pozornosti. Preden so mu naložili tovor, ga je »obdelal« kovač.

Starešine med sprejemanjem nalog

Pred uporabo so rezervisti orožje očistili in pregledali.

V hladnem vremenu in burji je bila topla hrana zelo dobrodošla. Kuharji so se pri pripravi obrokov še posebej potrudili.

Druga tankovska brigada NOV Jugoslavije

Tankovske enote so bile ustanovljene podobno kot vse druge strokovne enote NOV Jugoslavije.

Že decembra 1943 so se zbirali tankisti, soferji in mehaniki iz partizanskih brigad. Poslali so jih v južno Italijo, kjer so se jim pridružili številni primorski Slovenci in istrski Hrvati, vsi skupaj pa so potem odšli na posebne tankovske tečaje v Catadbo pri Kairu. Tam so se jim pridružili še številni Slovenci in Hrvati, ki so bili dotlej pripadniki 1. odreda NOVJ na Bližnjem vzhodu (Ginefa), v zavezniški vojski ali pa v njenem ujetništvu. Po končanem tečaju so se vrnili v južno Italijo in v partizanskem taboru Gravina ustanovili 1. tankovsko brigado NOVJ (16. julija 1944).

V času, ko so se enote 1. tankovske brigade po oblikovanju v Gravini izkrcale na otoku Visu, je odšla skupina 612 borcev in starešin (iz 1. tankovske brigade) iz Italije v Sovjetsko zvezo, da tam ustanovijo 2. tankovsko brigado NOVJ. Ta skupina je pred odhodom opravila ustrezne tečaje ob britanski oborožitvi, sestavljali pa so jo že izurjeni tankisti-prekomorci. Pripadniki te skupine so prišli v partizanski tabor Gravina prav tako kot tisti iz 1. tankovske brigade.

Dne 16. septembra 1944 so v bližini Barija borci vkrcali na letala in jih prepeljali na letališče pri Vinici v Ukrajini. Prvo skupino je vodil komandant 1. tankovske brigade podpolkovnik Vojo Radić. Po nekaj dneh je prispela v Vinico še druga skupina, ki jo je vodil major Vlado Kalezić. Obe skupini sta se nato z vlakom odpeljali prek Kijeva in Moskve, v Kolomno, kraja, vzhodno od glavnega mesta Sovjetske zveze.

V Kolomnu je bil veliki tabor z več tisoč Jugoslovani, ki so se kot prisilni mobiliziranci v nemško vojsko prišli bojevat na vzhodno fronto, a jih je Rdeča armada ujela ali pa so sami našli pot vanjo. Tu je bila ustanovljena tudi 1. jugoslovanska brigada, ki so jo oblikovali 1. junija 1944, in sicer iz jugoslovanskega samostojnega odreda, ustanovljenega v istem kraju že 23. januarja 1944. V sestavi samostojnega odreda (pozneje 1. jugoslovanske brigade) je od meseca maja 1944 dalje delovala samostojna tankovska skupina (četa), ki ji je poveljeval kapetan Nikola Rukavina, pripadnik nekdanje španske republikanske vojske in Rdeče armade. Šolska enota tankistov (okrog 300 mož) se je pridružila skupini tankistov, ki je bila prišla iz južne Italije, potem pa so z vlakom skupaj odpotovali v naselje Tesnicko, kakih 40 kilometrov severno od Tule, kjer je bil poligon za usposabljanje tankistov Rdeče armade.

Iz Tesnickega so pošiljali na fronto že izučene tankiste, da bi dopolnjevali obstoječe enote ali ustanavljali nove.

Po prihodu na ta poligon je

bilo moštvo, predvideno za ustanovitev 2. tankovske brigade NOVJ, razporejeno po enotah, kakršne je zahteval ustroj tankovske brigade, prilagojen sovjetskimi razmeram in izkušnjam. Urili so se po bataljonih in samostojnih četah za voznike, merilce pri topovih in druge dolžnosti. Poveljstvo poligona je dodelilo štatu 2. tankovske brigade nekaj tankov T-34 in druga sredstva za pouk vseh strok v moderni tankovski enoti. Inštruktorji so bili sovjetski oficirji in podoficirji. Tiste starešine in vojaške, ki so bili vadili na tankih »stuart« v Catadbi v Afriki in Gravini v Italiji, so zdaj usposabljali na novih tipih tankov, s kakršnimi naj bi pozneje oborožili 2. tankovsko brigado. Za tiste del borcev, ki so pozneje prišli v brigado in se še niso vadili na tankih, pa so imeli enoten program pouka. Pouk po enotnem programu je trajal tri mesece, četrti mesec pa so posamezne posadke vadile streljanje s pravimi naboji. V njem se je moral uriti tudi vsak posameznik, nato pa so se urili še po vodih in četah, toda z manevrskim strelivom.

Se pred prihodom na poligon Tesnicko se je moštvo 2. tankovske brigade v taboru Kolomno urilo s pehotnim orožjem ali brez njega. To se je nadaljevalo tudi na poligonu, delovni čas je trajal po deset ur na dan: osem ur vojaškega urjenja po strokovnem programu in dve uri političnega dela. Šolanje komandirjev čet, osebja štabov bataljona in štaba brigade pa je potekalo po posebnem načrtu.

Osnovna oblika urjenja je bila v reševanju taktičnih nalog po zemljevidu. Poleg tega je bila še posebna oblika šolanja – obnavljanje bojnih nalog raznih oklepnih enot na fronti. Pri tem urjenju starešin so bile ure skupne za vse oficirje, od komandirjev čet do komandanta brigade, naših in sovjetskih, na teh urah pa so jim oficirji, ki so prišli s fronte, na zemljevidih in skicah nazorno prikazovali posamezne operacije.

Šolanje na tem poligonu je povzročalo našim ljudem precej težav. Na njem je bilo

okrog pol metra snega, temperatura pa do minus 30 ali 40°C. Čeprav so bili tečajniki oblečeni v toplo zimsko obleko, enako kot sovjetski vojaški in oficirji, pa nekateri niso prenesli tako hudega mraza, tako da jih je moral štab 2. tankovske brigade poslati v domovino. Nekaterim so ozebla ušesa, prsti in nos. Mraz je bil včasih tako oster, da je zmrzoval celo kruh. Počitek med vajami so naši borci preživljali v nalašč za to zgrajenih zemljankah. V glavnem so se kmalu privadili na rusko zimo in urjenje se je nadaljevalo brez posebnih težav. Vendar si ni težko predstavljati, kako so se taki zimi »prilagojevali« primorski Slovenci in istrski Hrvati, ki so bili predtem več let v Afriki, Indiji ali celo v Avstraliji, zdaj pa so v nekaj mesecih doživeli velikansko klimatsko spremembo.

Druga tankovska brigada je bila ustanovljena 6. oktobra 1944. Tega dne se je namreč začel pouk vsega njene moštva. Takrat so borci bili že na poligonu Tesnicko, v organizirani brigadi, razvrščeni po bataljonih in četah. Imeli so tudi enako oborožitev, kot so jo prejeli pozneje, pred odhodom v domovino. Vsekakor sta bili dve tretjini moštva izsolani že prej, v Catadbi in Gravini, v začetku leta 1944.

Formacija 2. tankovske brigade se je popolnoma ujemala s formacijo tankovskih brigad Rdeče armade ob koncu druge svetovne vojne. Brigada je imela tri tankovske bataljone, vsak od teh po dve tankovski četi, vsaka četa je imela tri tankovske vođe, v vsakem od teh pa so bili trije tanki in poseben tank za komandirja čete. Tudi vsak komandant bataljona je imel poseben tank, v štabu brigade pa sta bila dva tanka. Brigada je ob ustanovitvi imela 65 tankov T-34 s topovi 85 mm, 3 oklepne avtomobile, 9 protiletalskih strojnic (PAM), 151 tovrstnikov in posebnih vozil, 12 motociklov in 1150 mož.

Motodesantni bataljon je bil ustanovljen za neposredno pomoč tankovskim bataljonom. Na vsak tankovski bataljon je prišla po ena motodesantna četa. Osnovna oborožitev v tem bataljonu so bili sovjetski avtomati (brzostrelke) kalibra 7,62 mm, vsak vod pa je imel tudi svojo lahko strojnico. Motodesantni bataljon ni imel svojih vozil, temveč se je moštvo vozilo na tankih ali pa na tovrstnih brigadnih tehničnih četah. Od pristabnih enot je brigada imela spremljevalno četo, četo protiletalskih strojnic, tehnično četo, pionirski, izvidniški in sanitetni vod.

Organizacija in formacija

tankovskega bataljona v materialno tehničnem pogledu sta bili takšni, da je bataljon povsem samostojen. V vsakem bataljonu so namreč imeli zaledni vod z oddelkom za oskrbovanje s strelivom in gorivom, z oddelkom za vzdrževanje ter intendantskim in sanitetnim oddelkom. Oddelki za vzdrževanje je imel premično delavnico z orodjem in rezervnimi deli. Delavnica je delovala tako, da je motorno vozilo prišlo do pokvarjenega tanka, mehaniki pa so popravili in nato odšli drugam. Sovjeti so to delavnico imenovali »letuška« in ta naziv so prevzeli tudi borci 2. tankovske brigade.

Takoj po prevzemu oborožitve so se začele obsežne priprave za odhod v domovino. Od Tule do Ploestija so se tankisti peljali po širokotirni ruski železnici, v Ploestiju so prestopili na normalnotirno, nato pa prek Dobridže, Sofi-

vsak tank). Tako se je brigada v polni bojni sestavi vključila v 1. armado JA.

Dne 9. aprila 1945 je dobila 1. armada od generalnega štaba JA ukaz, naj z glavnino svojih sil prebije utrjeno območje sremeske fronte, s pomožnimi silami pa pri Brčkem prekoraci Savo in začne ofenzivo proti Vinkovcem. Po prodoru na črto Gaboš – Ivankovac – Ratkovići naj enote zasledujejo sovražnika vse do območja Zagreba. Da bi uspešno opravili to nalogo, je bilo v smeri napada glavni ne zaposlenih sedem divizij, v smeri pomožnega napada pa tri divizije. V smeri glavnega udara je bila tudi glavna 2. tankovske brigade (1. in 3. tankovski bataljon), v smeri pomožnega napada pa 2. tankovski bataljon.

Dne 12. aprila 1945 je bila 2. tankovska brigada pripravljena za napad. Tega dne se je

Kratek počitek kolone tankov 2. čete 1. tankovskega bataljona 2. tankovske brigade. Posnetek v predmestju Trsta, maja 1945 (v Trst so enote 2. tankovske brigade prispele 21. maja 1945). Tudi ti tanki so bili popisani z različnimi parolami.

je, Dimitrovgrada in Niša prispeli 26. marca 1945 na beograjsko topčidersko postajo.

Ko je bila 2. tankovska brigada na poti iz Sovjetske zveze v domovino, je štab 1. armade ustanovil v Erdeviku motodesantni bataljon, ki je imel okrog 300 borcev. Sledilo je desetdnevno skupno urjenje, ki je imelo namen, da se borci motodesantnega bataljona navadijo na vožnjo na tankih, na skakanje z njih na mesto in med vožnjo. Poleg tega so jih naučili osnovnih signalov z zastavicami in signalov, s kakršnimi se je motodesantna enota sporazumevala s tankovskimi posadkami.

V Beogradu se je vključilo v brigado še nekaj sanitetnega osebja in zdravnikov. Imeli so dve bojni količini streliva (112 topovskih granat in 2906 nabojev za strojnici 7,62 mm za vsak tank) in tri polnjenja goriva 1620 litrov goriva za

zgodaj začela topniška priprava, in to kar iz stodvajsetih topov. Po petnajstih minutah, ko je topništvo začelo streljati na glavnino sovražniških sil, so naše pehotne enote krenile v jurišni napad. Tedaj je napadlo tudi naše letalstvo ter bombardiralo in mitraljerovalo sovražnikove postojanke v neposrednem zaledju fronte.

Glavnina 2. tankovske brigade (42 tankov) je odločilno prispevala k hitremu preboju sremeske fronte. Vendar je pri tem utrpela hude izgube. Sovražnik je poškodoval sedem tankov, dva težje, pet pa lažje. Zelo hude so bile izgube motodesantnega bataljona. Ob koncu prvega dne jih je padlo blizu 70, bilo pa je tudi nekaj ranjenih. Tudi 2. tankovski bataljon je odločno posegel v boje na pomožni smeri napada (21 tankov).

Po preboju sremeske fronte in po osvoboditvi Vinkovcev

se je 2. tankovska brigada združila, da bi kot celota delovala v smeri Pleternice – Batrina – Novska, nato v smeri Banova Jaruga – Garečnica – Cazma – Dugo Selo in naprej, v boje za osvoboditev Zagreba. Po osvoboditvi Zagreba je prodirala v smeri Brežice – Celje. Iz Celja je nato krenila v Ljubljano in od tod v Trst, da bi okrepila tamkajšnje enote JA.

Značilno za bojno pot 2. tankovske brigade je njeno sodelovanje v sklepni operaciji 1. armade JA za popolno osvoboditev Jugoslavije. Njena bojna pot je trajala sicer le mesec dni, vendar je brigada odigrala pomembno vlogo pri preboju sremeske fronte. Tu je namreč prav ta brigada bila udarna moč 1. armade JA.

Brigada je imela sovjetske tanke T-34 in je zato veljala za veliko udarno enoto. Ker je imela v svoji sestavi že motodesantni bataljon, je bila zmogljiva tudi za samostojne akcije. Njene enote so bile, žal, le enkrat uporabljene kot brigadna celota, in sicer pri osvoboditvi Zagreba. V drugih primerih so bili tanki uporabljeni predvsem za neposredno pomoč pehoti, ker drugih tankovskih enot pač takrat ni bilo na voljo.

Skozi 2. tankovsko brigado je šlo 1150 mož (trije tankovski bataljoni po 150 mož, PAM četa 80 mož, tehnična četa 100 mož, pionirski vod 30 mož, sanitetni vod 30 mož, štab brigade 14 mož, izvidniški vod 25 mož, spremljevalna četa 150 mož, kar znaša skupaj 879 borcev, in okrog 300 borcev motodesantnega bataljona. Motodesantni bataljon je v bojih pretrpel največje izgube, zlasti pri preboju sremeske fronte (12. aprila 1945).

Ob ustanovitvi je 2. tankovska brigada imela 65 tankov T-34. Poročilo z dne 5. maja 1945 navaja, da je bilo iz brigade izločenih 15 tankov in ustrezno število posadk (75 borcev).

V bojih, ki jih je izbojevala 2. tankovska brigada na zmagovitem pohodu 1. armade, so borci in starešine do podrobnosti izvrševali postavljene naloge. Brigada je bila kot celota trdno odločena, da čimveč prispeva k izgonu in uničenju sovražnika.

Predsednik republike Josip Broz Tito je za zasluge v bojih pri osvoboditvi domovine in v povojni graditvi JLA odlikoval 2. tankovsko brigado z redom zasluga za narod z zlato zvezdo (ukaz št. 74 z dne 8. julija 1954) ter z redom bratstva in enotnosti z zlatim vencem (ukaz št. 127/74). Njene revolucionarne bojne tradicije pa nadaljuje tankovska enota gardne divizije JLA.

Albert Klun

O partizanskem motoriziranem prevozu

Nekaj drobnih podatkov

Partizanske prevoze si v glavnem predstavljamo s kornji, voli in kravami, z vozovi ali na tovornih sedlih. Toda poleg tega so bili še redki motorizirani prevozi, še bolj redki pa so bili prevozi po železnici.

Spomladi, maja 1942, je prišlo Glavno poveljstvo slovenskih partizanskih čet v vasico Tisovec nad Strugami v Suhi krajini. Tedaj je neki Jaka iz Lipoglava pripeljal v Struge kamion različnega blaga. To so bile hlače-pumparice, do pasu kratke bluže in triglavke s slovensko trobojnico. Trobojnika je bila narejena iz pločevine. Poleg tega so bili seveda tudi težji čevlji. Vse to so izdelali in zbrali v Ljubljani, zborna baza pa je bila v Lipoglavu. Prevoz med italijanskimi postojankami je bil tvegan. Z

voznikom in blagom se ne bi dobro končalo, če bi kakšna italijanska patrulja začela preiskovati vsebino kamiona. Takrat so se v prineseno preoblekli tudi vsi navzoči funkcionarji Glavnega poveljstva, CKKPS in IOOF. Nekaj dni kasneje so s kamionom pripeljali v Struge hrano, predvsem testenine in moko. Vse to so zaplenili borci 2. štajerske grupe odredov v akciji v bližini Višnje gore. Hrano so vskladiščili v Strugah. Tedaj je bil intendant Glavnega poveljstva Tilen (Mirko Frankič). Nekaj te hrane je Tilen razdelil dvema bataljonom. Zapadnodolenjskega odreda, ki sta bila v bližini kot zaščitni Glavnega poveljstva.

Nekaj dni zatem so, zaradi izdaje, Italijani bombardirali Tisovec. Zato se je Glavno

poveljstvo in politično vodstvo preselilo v kočevsko vas Cesto. To je bilo prve dni junija 1942. Intendantura pa je bila v Starem logu. Tedaj je bila Suha krajina osovbojena ozemlje, razen Zuzemberka.

V tistem času so iz zapuščene kočevske zemlje organizirali v Rajhenavu državno posestvo, ki smo ga imenovali »sovhov«. Zanj je bil odgovoren Franc Lubej – Drejč, ali kot smo ga tedaj imenovali, »ljudski tribun«, ker je stalno govoril na številnih sestankih ob prvih volitvah.

Intendantura je imela nalogo preskrbeti za »sovhov« kmetijsko orodje, semenski krompir, mlade prašičke in živino, morali pa so tudi organizirati prevoze in oranje s kmeti iz vasi v Suhi krajini. Na »sovhovu« je bilo tudi 25

krav, ki so jih zaplenili italijanskemu podjetju za upravljanje s kočevsko zemljo in imovino »Emono«. Mleko teh krav so dajali partizanskim bolnišnicam v Rogu.

Po nekem naključju so intendanti dobili tudi tovrstni ogle. Bil je menda last gozdne uprave. S kamionom so prevažali zbrano hrano od Dobriča, preko Dvora v Stari log. Po potrebi so uporabljali kamion tudi za prevažanje ali prevoz ranjencev. Osební avtomobil »Skodo« je kupil intendant Tilen 18. junija 1942 od trgovca Možeta iz Dvora.

Intendantura je imela organizirane odkupne postaje v Strugah, Kompolju in v Dobriču. Ko se je 6. julija istega leta umaknila iz Zuzemberka italijanska posadka, je bila odkupna postaja še pri komandi mesta Zuzemberka. Nabavljali na teh odkupnih postajah so imeli motorna kolesa. Za vso to motorizacijo so imeli organi-

zirano svojo mehanično delavnico, ki je bila skrita v gozdu med vasi Smuka in Male Lašče. V tej mehanični delavnici so popravljali tudi motorna vozila Glavnega štaba. Vodja delavnice je bil mehanik Murn iz Novega mesta. Vsega je bilo šest soferjev in mehanikov. Težave so bile seveda zaradi pomanjkanja goriva. Ta promet in mehanična delavnica sta delovala do začetka »roške ofenzive« 16. avgusta 1942.

Od tedaj dalje do kapitulacije italijanske vojske septembra 1943 je bil promet le z vprežno živino.

Poleti 1944 je bila osvobojena Zgornja Savinjska dolina od Letuša do Logarske doline. Ozemlje je bilo dolgo od 50 do 60 kilometrov. Iz Letuša so v zgornjo dolino prevažali material z dvema kamionoma, ki so ju rekvirirali v kamnolomu v Zaplotnici. Dosti je bilo materiala, ki so ga zavezniki odvrgli iz letal v bližini Mozirja in Radmirja. Samo enkrat so mate-

rial pripeljali z 42-imi letali. Material so vozili enotam in v skladišča v Zgornji Savinjski dolini. En kamion je vozil Janez Kumar-Karo, ki je bil sicer tesar, doma iz Tuhinjske doline, drugega pa Jože Umek-Zepl, doma iz Trbovelj.

Ker se je novembra 1944 pripravljala nemška ofenziva na osvobojeno ozemlje, je Mile Kilibarda, tedanji komandant 4. operativne cone zadolžil partizanske bolnišnice na Pohorju, naj se založijo s hrano in drugim potrebnim materialom. Zato so vse to vozili z avtobusom, ki so ga zaplenili nemškimi policistom v Oplotnici, do vasi Kot, na Pohorju. V Oplotnici so partizani tedaj blokirali policijsko postajo, v kateri je bilo 40 policistov, da so nabrali blago v štirih trgovinah in v tamkajšnjem mlinu. Po prevozu v Kot so avtobus zažgali, da ne bi prišel v roke Nemcem.

Dr. Milan Dolenc

Jurišniki 18. divizije so prvi vkorakali v osvobojeno Ljubljano

Od veselja sem streljal v zrak...

Kakor se zver najbolj bori v zadnjih vzdihljajih, tako se je v zadnjih dneh vojne boril tudi fašizem. Večina okupatorjev naše domovine si je reševala le še svojo lastno kožo, kajti obeleženi niso bili le kot sovražni vojaki, temveč zločinci, ki so vedeli, da zanje ne bo milosti. Vsa Jugoslavija je razen Slovenije, že dihalo svobodno. Življenje se je začelo normalizirati, kolikor se je sploh dalo, kajti sovražnik je za sabo puščal pogorišča in žrtve nedolžnih, katerih število je šlo v tisoče... V tem zadnjem navalu je Slovenijo preplavila vsa sovražna golazen. Njihovi zločini so neopravičljivi in oproščati krvnikom in zapovedovalcem teh zločinov je le zločin. Nikakršnih sprav ne dovoljuje vest pošteni, preprostih ljudi, kaj šele borcev, ki so skozi kalvarijo vojnih pohodov pritalavali do tako dragocene svobode, ki že skoraj pol stoletja jamči mir, mir, o katerem so sanjali milijoni v taboriščih, na vseh bojiščih, na vseh domovih. Kot prsti na rokah so si bile enotne vojaške operativne enote, ki so priborile častno in ponosno zmago, to cvetje, ki so ga borci podarili tudi Ljubljani, ki je bila vključena, a v srcu zvečina naša, Titova, pošteno predana socializmu, družbi, ki bo jamstvo napredka, miru in svobode.

Med temi enotami, ki so z nesebično požrtvovalnostjo utirale pot svobodi, je tudi Jurišni bataljon 18. divizije, ki je imela to srečo in čast, da je 9. maja 1945, pred dvainštridesetimi leti prva stopila v zasluženo Ljubljano. Toda sovražnik je spoznal, da z bitko ne bi pridobil ničesar. Kot podgane s potapljačje ladje so vojaki bežali proti avstrijski meji. Tako je Ljubljana v dobri uri zamenjala gospodarja. Le zadnji farizejski domobranci so do zadnjega zatrjevali, da bodo oni gospodarji, saj so jim to obljubili Angleži in kralj, ki je bil na njihovi strani.

Kakšen pa je bil prihod naše enote v Ljubljano, opisuje v svojem dnevniku njihov nekdanji komisar Črnogledi humorist: ... Utrujeni od dolge hoje in zaspani zaradi pozne ure smo ga zaprosili, ali lahko gremo za nekaj ur spat. Divizijski komandant Janez Hribar nam je dovolil: poiskali smo dva ali tri dvojne kozolce na obrobju Škofljice v smeri proti Orlam, določili stražo in pospali.

Zbudili so nas, ko se je komaj začelo svitati, da bi bili pripravljeni za vdor v Ljubljano (7. maja 1945), potem ko bi brigade prebile sovražnikovo obrambno črto okoli mesta. Ta je potekala od Sostrega mimo Zadvara proti Orlam in naprej mimo Lavrice do Loga pri Brezovici. Bila je utrjena s trojnimi strelskimi jarki, žičnimi ovirami in bunkerji na razglednih točkah.

Toda brigade so trčile na silovit odpor, zlasti na Orlah. Od tam smo slišali odmeve srdite bitke, na gosto so treskale mine in granate. Kmalu so granate začele padati tudi v našo bližino.

Sredi dopoldneva so nam ukazali, naj odidemo na Orle pomagat Gubčevi brigadi. Toda preden smo jo našli, se je boj končal, zato so nam ukazali, naj počakamo nadaljnjih ukazov. Mimo nas so vozili ranjence in mrličje, veliko sem jih poznal. Kako kruta je bila usoda prav do teh zadnjih žrtev vojne!

Opoldne smo dobili ukaz, naj se vrnemo v Škofljico. Umikali sta se Gubčeva in Levstikova brigada, ker sta imeli hude izgube. Očitno je prvi splošni napad na Ljubljano spodletel.

V Škofljici smo ostali le kratek čas, popoldne so nas poslali na pomoč 9. brigadi, ki je že pregnala esesovce iz Babne gorice tudi na našem desnem boku, kjer se je okoli Sel in Srednje vasi bojevala 10. brigada.

Naš bataljon ni bil namenjen za dolgotrajne boje s sovražnikom v utrdbah, zato so nam malo pred Lavrico ukazali, naj počakamo, dokler 9. brigada ne prebije sovražnikovo obrambo. Naš komandant in komisar sta odšla po navodila v divizijski štab, fantje pa so polegali kar za cesto. Le mene je neugnana radovednost spodbudila, da sem se namenil malo naokrog.

Včasih sem takšne reči počenjal sam, zdaj pa sem imel stalnega spremljevalca, kurirja, kakor smo tem fantom pravili bolj zaradi lepšega, kot zaradi njihovih dolžnosti. Ob cesti sem zagledal večjo hišo, približala sva se ji in jo nekaj časa ogledovala. Notri se ni nič zgnilo, sklepal sem, da so stanovalci zbežali pred nami ali pa so se poskrili, da bi bili varni pred krogliami in granatami.

Med pohodom v Ljubljano naokoli nismo bili preveč siti, čeprav so vozili za nami konzerve in kruh, marsikaj pa smo tudi zaplenili. Odločil sem se, da v hiši poiščem kaj za pod zob, vsaj kakšno jajce v kurniku. Vstopila sva skozi glavna vrata in začela stikati po sobah. Nenadoma sem zaslišal govorenje, prisluhnil sem in razločil nemške besede. Kajpak naju je kar odneslo iz hiše in nazaj k našim. Nemudoma smo obkrolili hišo in začeli preiskovati, toda Nemcev nismo več našli. Najbrž so v tem, ko sva odšla po pomoč, zbežali.

V tej veliki in prazni hiši smo potem prenočili. Še zvečer sta 8. in 10. brigada pregnali sovražnika s Sel in iz Srednje vasi, tako da smo bili varni pred bočnim napadom. Pošteno sem se odpočil, saj sem bil hudo zaspan in utrujen, pa tudi zeblo me ni kot prejšnjo noč pod kozolcem.

Drugi dan dopoldne je 9. brigada ob podpori topništva napadla Lavrico in prisilila sovražnika k umiku. Zatem se je med nami raznesla novica, da so že prejšnji dan Nemci zaprosili za premirje in privolili v brezpo-

gojno vdajo. Čudili smo se, zakaj se še vedno zagrizeno bojujejo proti nam; njihovega početja si nismo znali razložiti drugače, kot da posamezni poveljniki na lastno pest nočejo končati vojne. Nekateri naši pa so začeli godrnjati, češ zakaj se še ruvamo z Nemci in domobranci, mar ne bi počakali, da razobesijo belo zastavo. Te ugovore je kmalu utišalo drdranje in treskanje na položajih okoli Ljubljane. Patulje so nam sporočile, kako prav nič ne kaže, da bi sovražnik mislil na vdajo ali umik.

Zato so v vseh štabih začeli mrzlično pripravljati nov splošni napad na Ljubljano. (Začel naj bi se zgodaj zjutraj 9. maja 1945 ob močni podpori topništva). Dovažali so strelivo in ga delili, imeli smo sestanke, na katerih so pojasnjevali pomen osvoboditve Ljubljane. Poleg tega pa je bilo treba zbrati in urediti brigade ter se podrobno dogovoriti o njihovih nalogah.

Naš bataljon bi moral že pred svitom čakati tik za našo prvo bojno črto brigad, pripravljen na vdor v mesto in na poulične boje. Do tja nismo imeli predaleč, zato smo sklenili oditi na pot šele proti jutru, da bi se pred bojem lahko temeljitje odpočili. Predvidevali smo, da bo boj dolg in težaven. Zvečer smo spet polegali v tisti hiši, kjer sva s kurirjem naletela med Nemce.

Toda že pred polnočjo je iz divizijskega štaba prihitel kurir z nujnim ukazom, naj takoj ugotovimo, ali je sovražnik še v bunkerjih in strelskih jarkih pred Ljubljano; po podatkih obveščevalne službe se namreč v naglici umika proti Gorenjski. Če je to res, bi brigade zjutraj lahko udarile v prazno.

Za to nalogo je naš komandant vnovič razdelil bataljon v dva dela. Prva in druga četa naj bi pod njegovim in komisarjevim poveljstvom z Lavrice odšli proti Črni vasi, od tam pa ob Ižanski cesti proti Rakovniku. Tretjo četo naj bi vodil jaz ob Dolenjski cesti po pobočjih Golovca. Če bi obe skupini naleteli na odpor, bi se vrnili in zbrali pri Lavrici.

Na pot smo odšli brez nepotrebnih besed, nekaj časa smo še hodili skupaj, potem pa smo se razdelili, kakor je bilo ukazano. Naša četa je napredovala zelo previdno, zato smo šele po nekaj urah prispeli do žičnih ovir in bunkerjev, ki so jih okoli Ljubljane leta 1942 postavili Italijani.

Nekako po polnoči je streljanje v glavnem povsod prenehalo, le včasih je še počil strel ali zdrdral kratek rafal. Pred žičnimi ovirami smo se ustavili in poslušali, bali smo se, da se ni sovražnik potuhnil. To pa bi lahko ugotovili samo, če bi ga izzvali. Uvrstili smo se v strelsko črto.

Že sem hotel ukazati »naprej«, ko smo na cesti zagledali luč, ki se nam je bližala precej naglo. Se pelje kdo s kolesom? Za vsak primer sem ukazal prednji straži, naj ga spusti mimo, z drugimi pa sem se dogovoril, da kolesarja zgrabimo, ko se bo zapeljal med nas. Tako se je tudi zgodilo, čeprav nas je zadnji hip opazil in nam zaklical, naj ne streljamo.

Potegnili smo ga s kolesa, znašel se je pred naperjenimi brzostrelkami. V svetlobi njegove svetilke sem opazil, da je v domobranski uniformi, le na prsih je imel pristojsaj za dve dlani veliko zvezdo iz blaga. Ko si je ujetnik opomogel od presenečenja, nam je hitel pripovedovati, da so Nemci in domobranci izpraznili Ljubljano in da brez skrbi lahko vkorakamo vanjo. Nisem mu verjel. Previdnost je le previdnost, kolikokrat smo jo zaradi lahkovernosti že pošteno skupili. Kolesarja sem ukazal zastražiti, četo pa sklenil odpeljati proti mestu, kot da je v njem še vedno sovražnik. Če govori mož resnico, bom prvi v Ljubljani, sem se razveselil.

V tem sem opazoval ujetnika. Očitno se je hudo prestrašil in najbrž podvomil, ali smo res partizani. Nič čudnega; med nami je opazil več fantov s poševnimi očmi in slišal le ruščino. Lahko bi bili iz kake nemške enote, v kateri so služili nekdanji sovjetski državljani. Prav zadnje čase se je več takšnih umikalo skozi Ljubljano, zato nas je previdno začel spraševati o tem in onem, da bi ugotovil, kdo smo, zlasti mene, ki ga dognal, da sem Slovenec. Šele ko sem mu povedal, da sem pomočnik komisarja in da sem doma iz Most, nam je spet zaupal. Pri-

povedoval mi je, da je bil vsa leta povezan z OF. Začel nam je ponujati cigarete, potem pa me je objel in poljubil.

Približali smo se žičnim oviram in bunkerjem, nato pa zakorakali po Dolenjski cesti proti Karlovškemu mostu. Še vedno se mi je zdelo vse nekako neverjetno, predvsem pa prelepo. Seveda nismo pozabili na previdnost, še vedno smo hodili v dolgih razmikih in s prsti na sprožilcih. Z nami je hodil mož, ki se nam je pripeljal povedat, da lahko vkorakamo v Ljubljano; iz ujetnika se je že prelevil v vodnika. Med potjo nam je pripovedoval to in ono, med drugim tudi, kako so Nemci minirali Karlovški most, vendar so aktivisti preprečili eksplozijo vsega razstreliva, tako da je le nekoliko poškodovan.

To smo ugotovili tudi sami, ko smo se približali Grubarjevemu prekopu. Po nagljenem čistišču smo drug za drugim previdno splezali na drugo stran, večkrat smo se morali oprijeti ograje. Zbrali smo se na Karlovški cesti in šele tedaj sem začel ver-

ljamo. Partizani smo, sem zavpil, Rusi pa so začeli prepevati svoje vojaške pesmi. Kot bi mignil so nas obkrolili pretežno samo napol oblečeni ljudje, z vseh hiš pa so že visele zastave.

V tem se je že povsem zdanilo. Rakete, ki sem jih izstrelil od veselja, so pomenile zame tudi opravičilo, z njimi sem obvestil naše enote okoli Ljubljane, da je pot prosta.

Množica okoli nas je vedno bolj naraščala. Ljubljankarke so vseprek poljubljale naše fante, jim ponujale cigarete, sladkarije in pijačo, kar so že dolgo pripravljale za osvoboditelje... Po prašnih cestah pa so se že začele zlivati v Belo Ljubljano brigade iz hribov kot plaz prinašajoč pozdrave svobode iz vseh kotičkov naše ljube domovine.

Pot do Ljubljane pa je bila dolga leta trnovita, polna mladih žrtev, nenehnih pohodov in bojev. Med temi je tudi Jurišni bataljon 18. divizije NOV in POS ustanovljen 27. avgusta 1944 s komandantom Francem Uršičem prišel slavno pot, pot v svobodo preko bunkerjev, postojank, ki so bile posejane ob slehernem pomembnem kraju za sovražnika. Novoustanovljeni bataljon se je s svojo taktiko hitrih in določnih napadov in veliko manevrsko sposobnostjo kmalu uveljavil. Sovražniku je na vsakem koraku zadajal hude izgube. Zaradi manevrske spretnosti je deloval na različnih ob-

jeti, da se mi ne sanja in da smo v Ljubljani. Od sreče, da so se naposled le uresničile moje štiriletna sanje, sem na ves glas začel kričati: »Svoboda!« Vendar me razen naših začudenih fantov ni slišal nihče. Strmeli so vame, saj niso vedeli, kaj je nam, slovenskim partizanom, vso vojno pomenila

močjih 18. divizije, predvsem na Dolenjskem, v Suhi krajini, na Notranjskem in okolici Ljubljane. Med pomembnejšimi uspehi so uničenje večje enote Nemcev in domobrancev pri Knježnih njivah, uspešen juriš na Štampetov most, boji pri Sv. Vidu, na Mokrcu, v okolici Rakeka in pa seveda

Dne 6. januarja 1945 leta so borci Jurišnega bataljona 18. slovenske divizije zjutraj ob svitu napadli močno nemško vojaško enoto v Polomu.

V vasi Polom je bilo tedaj približno 400 do zob oboroženih nemških vojakov, ki so imeli v svoji sestavi topništvo, s katerim so že nekaj dni obstreljevali partizanske položaje na obronkih kočevskega Roga in vasi v Suhi Krajini, zlasti vasi Hinje, v kateri so nameravali ustanoviti svojo vojaško postojanko.

Po težkem maršu v snegu do pasu je bataljon preko noči od 5. januarja na 6. januarja 1945 ob zori neopazno prišel do Poloma in nenadoma napadel Nemce. V prvem navalu so borci Jurišnega bataljona preko čistine v naskoku zasedli topove in jih z granatami onespobili oziroma uničili. Nemci so se ob napadu krčevito branili, vendar topov niso mogli ubraniti.

Naskok partizanov je bil tako silovit, da se je okupator s težkimi izgubami moral umakniti v središče vasi, v cerkev, topove pa prepustiti napadalcem. Od tod so Nemci z močnim koncentričnim ognjem tolkli na borce Jurišnega bataljona, ki so

bili pred vasjo ob topovih in prvih hišah brez kritja, na čistini severno od vasi. Naloga uničiti nemško topništvo je bila z velikim pogumom v dobri uri opravljena, vendar za ceno življenja osmih partizanov, med njimi komandanta bataljona Franca Uršiča iz Ljubljane, starega 18 let, komisarja I. čete Marjana Lapajnet, starega 18 let iz Cerknega pri Idriji in namestnika komandirja II. čete Lojzeta Mešojedca iz Kočevja, starega 17 let. Ranjenih je bilo še dvanajst drugih borcev, od katerih sta dva zaradi posledic ran kasneje umrla v bolnišnici. Nemci so imeli v tem boju mrtvih preko petdeset svojih vojakov in starešin.

Jurišni bataljon se je po tem sicer kratkem, a težkem boju umaknil v Lašče, kjer se je takoj uspešno spopadal z belogardiisti in okupatorjevimi vojaki. Bataljon je odločilno prispeval k razbitju ofenzive, ki jo je vodil oberst Nickel.

V spomin na ta boj smo nekdanji preživeli borci Jurišnega bataljona na ta dan posadili svojim padlim tovarišem lipo in postavili spomenik.

Andrej Šturm

Ljubljana; njim je bila le eden izmed številnih krajev, ki so jih pomagali osvoboditi. Potem sem izstrelil vse signalne rakete, kar sem jih imel, fantje pa so pokali v zrak in vpili. Šele tedaj so se začela previdno odpirati okna na bližnjih hišah. Nekdo je z zaspalnim glasom vprašal, kdo smo in zakaj stre-

boji v Suhi krajini, kjer je bataljon ostal znan zaradi velikih izgub, ki jih je prizadejal sovražniku okoli Žužemberka, Velikega Lipja, na Vinovem vrhu, pri svetem Petru, pri Hinjah, Dobrem polju in na Kočevskem na Polomu in drugod.

Oleg Križanovskij-Igor

Jože Strežek-Lipe

V Starem trgu ob Kolpi

(nadaljevanje)

Druga četa Kočevskega bataljona je tedaj bila nastanjena v Kačjem Potoku pri Mozlju. Zadnje dni v maju je bilo v četi zelo delavno. To je dalo slutiti, da se pripravljamo na nekaj posebnega. Razen borcev, ki so bili preko dneva in noči na stražah in v patroljah, so ostali urejali in čistili orožje. Borci težkomitralješkega oddelka smo čistili in na soncu sušili vlažno strelivo. Čas med sušenjem smo izkoristili za urjenje – vsi smo z zavezanimi očmi razstavili in sestavili težki mitraljez »švarcloze« in puško. Zadnjega maja je bilo po kosilu dano povelje, naj se četa z orožjem in opremo razvrsti v zbor. Odšla je po gozdu južno iznad Kačjega Potoka in nad Rajndolom prišla na ovinkasto cesto ter po njej nadaljevala v Knežjo lipo. Po mogočnih gozdovih so kmalu odmevale partizanske pesmi: Bilečanka, Nabrusimo kose, Kovači smo, Rabotnici in druge. Ko pa smo prišli do več zasek preko ceste, ki so bile tudi nam »ovira«, smo se jih izognili, pri tem pa se »jezili na partizane in njihove sodelavce«. Na glavno zbirališče v Knežjo lipo smo prišli: izredno priljubljen in preudaren komandir Tone Marincelj-Janko, delavec iz Kočevja, komisar Anton Kranjc-Mirko, mizar iz Gomile pri Mokronogu, politdelegat Franc Ahlin, mizar iz Škofljice, Jože Knavs iz Livolda, Alojzij Vahčić iz Livolda, Jože Lidiha iz Šalke vasi, Ivan Omerza-Johan iz Dolge vasi, Stane Škrlič iz Šentruperta, Tone Špiletič iz Suhorja pri Banji Loki, Tonček Mavrin-Tone iz Kočevja, Miha Kalčić iz Deskove vasi, Butina Boris iz Morave pri Kočevju, intendant Žarko, Alojzij Gabrovec iz Kočevja, Milan Levstek iz Kočevja, Dane iz Mostarja (le-ta je v partizane privedel bosanske konjičke, s katerimi je iz gozdov nosil drva) in oddelek težkega mitraljeza »švarcloze«, katerega vodnik je tedaj bil Lojze Marinc-Nikola iz Sel pri Lavrici, merilec Ivan Bučar-Ciril iz Škofljice, merilec pomočnik Jože Strežek-Lipe iz Malega vrha pri Šmarju Sapu, dodajalca Anton Obravnič iz Štalcarjev in Ivan Bradač iz Dolge vasi ter morda še kdo. Ne spominjam se primka konjevodca, ki mi je si-

cer posebej ostal v spominu. Ivan Bradač je mnenja, da je to bil Gregor Zalec iz Zajčjega Potoka, kamor se je z materjo Lado priselil iz Zapudja pri Dragatušu. Bil je skromen, slabo oblečen in obut. Govoril je malo. Po naravi je bil otožen. Kadar pa je spregovoril, je povedal duhovito šalo. Le tedaj se je rahlo nasmešnil, nato pa se je zopet povrnil v stanje potrtosti in zamaknenosti. Najbrž je imel težko življenje...

Dva voda tretje čete Notranjskega bataljona sta na pot odšla iz njihovega gozdnega tabora Pri treh lužah iz XIV. sektorja pri Medvedjaku pod Goteškiškim Snežnikom. Po spominu Antona Kovača in Ivana Janeža se je tudi ta dobro oborožena enota z več kot dvajsetimi borci, pri Cvarovi žagi v Ravnah povzpela na tovarnjak, ki ga je še enkrat vozil Martin Šali, prav tako do vzpetine iznad Štalcerjev (Štalcerpark). Od tukaj naprej pa so tudi oni pešali. V Knežjo lipo so prišli: komandir Jakob Turk-Jaka iz Novega Kota, komisar Anton Kovač-Branke Jereb iz Postojne; od ožuljenega Franca Miheliča iz Novega Kota je puškomitraljez prevzel Anton Ožbolt iz Novega Kota, vodnik Jože Janež-Svarun in njegov brat Ivan Janež-Iztok iz Starega Kota, vodnik Ivan Grajš-Gortan iz Novega Kota, Emerik Dulmin iz Podpreske, puškomitraljez Feliks Poje iz Novega Kota, Tine Mavrin-Zvonko iz Novega Kota, Anton Mihelič iz Novega Kota, Filip Benčina iz Novega Kota, puškomitraljez Anton Miklič iz Starega Kota, Franc Vesel iz Podpreske, Anton Vesel iz Lazeca pri Dragi, Anton Dulmin iz Podpreske, Jože Ožbolt-Ilija iz Kranjcev – Kozji vrh in Turk Tone iz Novega Kota.

Druga četa Belokranjskega odreda, ki je šela štirindvajset borcev, je v Knežjo lipo odšla iz svojega tabora iznad Rožič vrha po cesti nad Nemško Loko. Ta enota je bila izmed vseh najslabše oborožena. Kljub temu pa so bili vedri iz razpoloženja. Tudi oni so prepevali in se šalili, zlasti na račun tistega, ki je bil oborožen z lovsko puško, češ: »Tebi, ki greš na lov, ti bo gonjač tisti, ki je oborožen le s pištolo ali oni z ročno bombo«.

Tako je bilo smeha v izobilju. V Knežjo lipo so prišli

naslednji: komandir Feliks Baškovič iz Ljubljane, komisar Matija Bahor-Slatin iz Rodin, Janko Brodarič iz Rosalnic pri Metliki, bratje Ivan Ivec-Jovič, Anton Ivec, Žiga in Franc Ivec iz Metlike, obveščevalec Jernej Rovšek iz Dola pri Ljubljani, pomočnik komandirja Franc Košir-Pavle iz Rožnega dola, Franc Kramarič iz Črnomlja, Jože Poropatič iz Žuničev pri Vinici, Lojze Doltar iz Metlike, Janez Vitkovič-Janko iz Podklanca pri Vinici, Jože Valjevec iz Metlike, Jože Jug iz Metlike, Rudi Malešič-Ceruga, ki je živel v Metliki, Matija Starc iz Rosalnic in Bojan Fabjan iz Črnomlja.

V Knežji lipi je tedaj stanovala družina Bizjak, po rodu iz Olitice na Primorskem. Zaradi fašizma so se pred vojno iz Italije emigrirali v Jugoslavijo in živeli v Črnučah pri Ljubljani. Po nemški okupaciji 1941. leta se je vsa družina opredelila za NOB. Sin Bernard-Kosta je že v jeseni 1941. leta vstopil v Rašiško četo, kasneje pa kot partizan prišel na Kočevsko. Ker so se bali nemških represalij, so se zato starši in hči Marija februarja 1942. leta iz Črnuč doselili v Knežjo lipo, kjer je bil oče cestar. Vsi pa so aktivno sodelovali z NOB.

V Bizjakovi hiši so se 31. maja popoldne zbrali na zadnjem bojnem posvetu komandant, operativna oficirja, komandirji in komisarji čet. Skupaj so se seznanili z bojnimi načrtom ter si porazdelili dolžnosti poveljevanja, manever obkoljevanja in napada ter se seznanili z zadnjimi poročili s terena. Komandir Turk in komisar Kovač enote Notranjskega bataljona sta bila šele tam seznanjena, s kakšno nalogo so prišli tja. Poveljevanje tej enoti Notranjskega bataljona in nekaterim drugim je bilo dodeljeno Martinu Černetu-Dušanu Zorc, drugi del pa Dušanu Majcnu-Nedeljku. Borci smo dobili obrok hrane. Žene iz Knežje lipe in tudi Bizjakova mama ter hči Marija, vdova Zakotnik, ki živi v Kranju, so z veliko truda poskrbele, da pri obroku hrane ni nihče izostal. Verjetno so partizani tja pripeljali v sodu vino in ga natočili v škaf. Kdri je hotel, ga je lahko pil kar s korcem, toda le določeno mero, sicer bi sledila kazen! Proti večeru smo odšli iz Knežje lipe in se na Vidmu

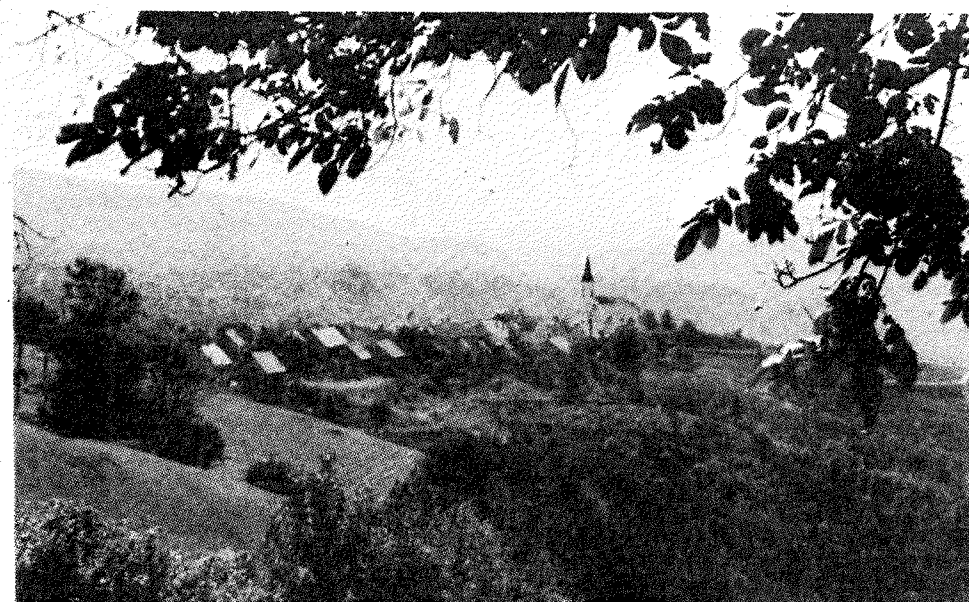
po bližnjici že v noči spuščali v Poljansko dolino.

Tretja četa Kočevskega bataljona imenovana Johanova četa, je bila tedaj nastanjena na gričku v vasi Vimol, ki leži na severnem delu Poljanske doline. Puškomitraljezec te čete Andrej Cetinski-Lev iz Banje loke pri Kočevju se žal bolj malo spominja tega napada, oziroma, kot je skromno dejal: »Veliko je bilo tega!« – namreč njegove udeležbe v številnih bojih. Pojasnil je le to, da je komandir Johan četo razpodelil. Prvi del je bil dodeljen njemu – Cetinskemu, drugi pa puškomitraljezcu Milanu Vukeliču-Jaketu, rojenemu v Ortneku, sicer je kasneje živel v Kočevju. Cetinski pravi, da se je njihova četa pod Vimolom priključila h glavnini, ki je prišla s Knežje lipe. V sestavi te čete so bili

V drugem nadaljevanju sestavka »Fred petinštiridesetimi leti v Starem trgu ob Kolpi« se mora zadnji del drugega odstavka glasiti (namesto objavljenih vrstic): »Od hrvaških partizanov so se razgovora z namestnikom Glavnega poveljstva slovenskih partizanskih čet udeležili iznad Grbajela Ivan Lenac, komandant 2. Primorsko-goranskega odreda, Joso Gržetič, komisar 5. operativne cone ter Nikola Rački, Kolja sekretar okrajnega komiteja KP Delnice.«

Pri napadu v Starem trgu ob Kolpi so sodelovali tudi naslednji sodelavci in aktivisti OF s Poljanske doline: Peter Romanič iz Zgornje Podgore, Jože Lakner iz Zagazdeca, Peter Šterbenc iz Zagazdeca, Peter Šubic iz Čepelj, Franc Prebil iz Vidma, učitelj Povše iz Čepelj, Jože Jakoš-Solski iz Čepelj, Rudi Maurin iz Jelenje vasi in Leopold Pezdirc iz Zagazdeca ter Jože Mavrin iz Jelenje vasi. Nekateri od teh so

brez žrtev ne bo svobode in da nam je ne bo nihče podaril. Mnogi so mislili na svoje domače: na mater, očeta, brate ali sestre. Borci, ki so bili doma iz Starega trga ob Kolpi in so šli v boj v svojo vasi, so prav gotovo razmišljali in bili v skrbeh za svoje domače z željo, da se jim ne bi zgodilo kaj hudega. Tudi na svoje sosede Starotržane so se spomnili. Pred okupacijo so drug drugemu pri delu pomagali in živeli v do-

Stari trg v dolini Kolpe so se slovenski partizani srečevali s hrvaškimi borci in skupaj pripravljali akcije.

še: komandir Stane Zakotnik-Johan iz Zabnice pri Kranju, Ignac Karničnik-Nace iz Kočevja, Mirko Špiletič iz Suhorja pri Banji lok, Stanko Gazvoda-Marko iz Kočevja, Franc Levstek-Miloš iz Šalke vasi, Slavko Šneler iz Kota pri Starem trgu ob Kolpi, Alojzij Pirnat iz Rajndola, Edo Resnik iz Banje loke, Ivan Bižal iz Predgrada, Viktor Majerle iz Starega trga ob Kolpi, Peter Šterk iz Predgrada, Pavel Jordan-Matuša iz Predgrada, Peter Mihelič-Bajuk iz Starega trga ob Kolpi, Tone Režek iz Deskove vasi, Marko Majerle iz Vimola, Franc Povh-Bogdan iz Kočevja, Franc Knavs-Simo iz Livolda, Milan Kovačič iz Kočevja in Leopold Rajner iz Deskove vasi. To je bila najbolj borbena in najbolj oborožena četa na Kočevskem, za Italijane pa strah in trepet! Iz te čete je bil kasneje zaradi borbene in bojnih uspehov formiran udarni vod.

po napadu stopili v partizanske enote. Nekaj pa jih je ostalo na terenskem delu kot aktivisti OF.

S tem so navedene vse operativne enote z borci, katerih primke sem uspel ugotoviti, in sodelavci ter aktivisti OF. Zbranih je bilo okrog 120 do 130 partizanov. Žal so številni kasneje padli v NOV ali umrli po osvoboditvi.

Pod Vimolom se je dolga kolona partizanov tiho razpotegnila po Poljanski dolini. Mnogi so že sodelovali v težjih ali lažjih bojih in tako imeli dragocene bojne izkušnje. Za nekatere pa je bil pred njimi ognjeni krst. Bila je lepa, kristalna čista spomladanska noč. Šli smo po skrbno obdelanih njivah in košenicah levo od Jelenje vasi, Predgrada in Kovače vasi. Vlado je spokojen mir. Bili smo mladi in željni življenja. Vsakdo je razmišljal o svojih stvareh, vsi pa o tem, da bi v boju uspeli in se vrnili. Toda zavedali smo se, da

brem sosedstvu. Zaljubljeni so bili z mislijo pri svojih dekletih in si želeli objema z njo. Za tiste, ki niso bili posebno vezani na kogarkoli, je bilo lažje. Najtežje pa za one, ki so že imeli svojo družino. Verjamem, da je dodajalec težkega mitraljeza Ivan Bradač, ki je v začetku maja odšel s svojo družino iz Dolge vasi na osvobodeno ozemlje, on pa 11. maja postal partizan, bil z mislijo pri svoji družini: ženi Franciški, ki je v Kačjem potoku kuhala in prala partizanom ter pasla partizansko živino in pri svoji devetletni hčerki Ančki in šestletnemu sinu Ivanu, ki sta prav tako bila v Kačjem potoku med partizani. Čeprav ga je dolgoletno garaško gozdno delo tako utrdilo, da je postal klen mož, so tedaj bila čustva do njegovih najožjih nadvse močna. To je bilo človeško in naravno za vsakogar!

(se bo nadaljevalo)

Branko Vrhovec

V PAKISTANSKIH ZAPORIH

... na golih betonskih tleh je čepelo troje koščenih, čudno zgrbljenih bitij, čisto golih in ogrnjenih le z umazanimi konjskimi odejami in na gležnjih dveh je bilo opaziti debele jeklene okove. S tem železom lahko ti nesrečniki naredijo kvečjemu le kak pet centimetrov dolg korak, sem z grozo zmajeval z glavo in strmel v pošastni prizor. Prikazni so tiho in odsotno strmele nekam v zid, s pogledom neizmerne vdanosti in prestanega gorja...

NAROČILNICA TV-15

Naročam knjigo Branka Vrhovca: V PAKISTANSKIH ZAPORIH

Priimek in ime

Naslov

Pošta Poštna številka

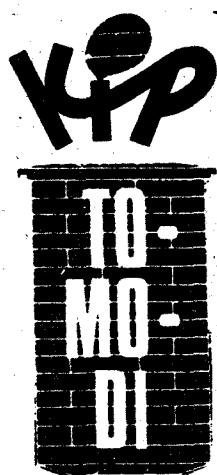
Štev. osebne izkaznice izdana pri:

Matična številka

Plačal(a) bom: a) ob prejemu knjige 4600 din

b) v dveh zap. mes. obrokih po 2300 din

Naročilnice pošljite na naslov: Založba Borec, Miklošičeva 28, Ljubljana, tel.: 320-476.

Topleje in ceneje

topli montažni dimnik
z gibljivo kisloodporno
ognjestalno šamotno cevjo

MONTAŽNO
INDUSTRIJSKO
PODJETJE

Ljubljana, Opekarska 13

TELEFON: CENTRALA: 212-011 ŠEF KOMERCIALNE: 218-347 TELEGRAM: KIP
Ljubljana – Tekoči račun 50101-601-23238; TELEX: 31420 YU-KIP

Likovni umetniki, udeleženci NOB

France Mihelič

Ob 80-letnici rojstva

V teh dneh slavi 80-letnico rojstva akademski slikar-grafik France Mihelič, eden najpomembnejših in najbolj samosvojih ustvarjalcev sodobne slovenske likovne umetnosti.

Rodil se je pred osemdesetimi leti v Virmašah pri Škofji Loki, 27. aprila 1907, v številni družini železničarja. V rojstnem kraju in okoliških gozdovih je doživel svoje prve stike s krajino in naravo. Po preselitvi v Ribniško dolino je od blizu spoznaval revnejše okolje in njegove prebivalce, študiral na likovni akademiji v Zagrebu, bil nato več let profesor na ptujski gimnaziji. Po diplomi se je vrnil k družini v Dolenje Laze, kjer je preživel čas do leta 1934, brez zaposlitve, brez perspektive, brez povezave s širšim svetom.

»In prav v tem času se je aktivno vključil v razvoj sodobne slovenske umetnosti s ciklom šestnajstih socialno-kritičnih pogojenih litografij (1933 in 1934), ki do danes ostajajo ena najbolj prepričljivih izpovedi položaja umetnika med velikima vojnama kot krik, porojen iz brezupnosti stanja, kritika socialnih razmer, vendar obarvana z liriko in melanholijo.« (Melita Stele-Možina).

Naposled je leta 1934 vendarle dobil službo v Kruševcu. Od tam je prišel za profesorja v Ptuj. Po pričevanju Antona Ingoliča je v Ptuj naslikal nekaj svojih najboljših platen: Ptujsko goro, Kočo ob vodi, Revno vas, Haloze v pozni jeseni in še vrsto olj iz ptujske okolice. Ob ptujski razstavi Franceta Miheliča je zapisal Tone Siffr »da bo panonski element prinesel še nekatere nove poteze v duhovno podobo slovenskega človeka«. V Ptuj je Mihelič odkril kurentovanje, slikarski motiv, ki ga je nato usodno in odločilno spremljal skozi vse življenje. V Ptuj se je po mnenju Melite Stele-Možine Mihelič intenzivno posvetil slikarstvu in se uveljavil kot eden glavnih predstavnikov barvnega realizma pri nas,

medtem ko v splošni atmosferi slik čutimo odmeve hrvaške likovne skupine Zemlja. Obdravska krajina in Haloze s svojimi značilnostmi so v Miheličevih slikah doživele svojstveno, na visoki likovni ravni podano interpretacijo. Izredno pomembno za ves kasnejši umetnikov razvoj pa je bilo srečanje z motivom kurentovanja v njegovi prvobitni obliki v ptujski okolici. Realni, folklorni motiv je prenesel v fantastične vizije večnega prepletanja, porajanja in minevanja, ki so prerasle v času grozot druge vojne v simbol občečloveškega, zgodovinskega pomena.

V okupirani Ljubljani je France Mihelič že prve dni italijanske zasedbe, med prvimi slovenskimi kulturniki, našel stik z Osvobodilno fronto. V prvem kulturnem plenumu (11. septembra 1941 v prostorih Slovenske maticе) sta z Dragom Vidmarjem zastopala slovenske upodabljajoče umetnike.

V partizane je odšel jeseni 1943, sprva so ga dodelili k Propagandnemu odseku Osvobodilne fronte v Podhosti, pozneje je deloval na grafični bazi in v Znanstvenem institutu. Tik pred koncem vojne je odšel v redakcijo

Slovenskega poročevalca kot ilustrator in karikaturist.

Ustanovitev grafičnega ateljeja pri Centralni tehniki KPS je omogočila v partizanih kvalitetnejše reprodukcije in izdaje kar reprezentativnih grafičnih map. France Mihelič je skupno z Nikolajem Pirnatom izdal mapo linorezov z naslovom »Naša borba«. Mapa je izšla v dva tisočih izvodih na navadnem in v sto petdesetih izvodih na boljšem papirju. (Glej zapis Vere Visočnik v Borcu 1969: »Nastajanje in nastanek grafičnih map«.) Dr. Emilijan Cevc je v svoji razpravi »Slovenska likovna umetnost v NOB« zapisal o Francetu Miheliču-partizanskem umetniku:

»France Mihelič, pred vojno odlični mojster realističnih socialno občutenih motivov z ekspresivnim, celo fantastičnim podtonom, je tudi v partizanih izpričal ekspresivno razpoloženje, zajeto v ostri, temperamentni risbi in grafiki. Njegov samotni partizanski »Kurir« ob votlem drevesu s človeškim okostnjakom v duplu, se spreminja v baladično povelje mitos zgodovinske usodnosti in človeške vdanosti – kakor da se je tok zgodovine ta trenutek ustavil v začudenju meditaciji. Čez mejo trenutne aktualnosti sega lesorez požganih domov, naslovljen »Po sledovih fašizma«. Revolucionarni zanos se je prelomil v čisto humanost in tragičnost. Mihelič pa se je zapletel tudi v fantastični svet neizprosne satire in alegorije na fašistične krvnike in njihove domače pomagače: izgubili so človečnost in se spremenili v pošastne spake »Krvava bratovščina, neizdani »Abecednik«.

Ob proglasitvi Slovenskega kulturnega praznika, februarja 1945, je France Mihelič vrezal v linorez Prešernov portret, ki ga likovna kritika šteje med najboljše pesnikove portrete.

V družbi z Božidarjem Jakcem sta obšla slovenske partizanske bolnišnice in ri-

sala ranjence...

France Mihelič je v družbi z arhitekti Sedlarjem, Mihelcem, Simčičem in Strmeckim in s slikarjema Jakcem in Šubicem narisal tudi osnutke za prvi partizanski denar »partizanske lire«, a do natisa ni prišlo.

Posebna in pomembna kulturna manifestacija je bila razstava del dvanajstih partizanskih umetnikov, od 13. do 27. januarja 1945 v Črnomlju, med njimi je razstavljal tudi France Mihelič. Iz doživetij partizanstva, iz doživetij vojnih grozot in v slutnji apokaliptične prihodnosti sveta, v katero prvi zlagani atomizirani čas, je po vojni zrasel Miheličev barvni lesorez kakor v ognju izgorevajočega, zgroženega »Kronista« (E. Cevc).

Upodabljajoči umetniki, ki so odšli v partizane, se niso izneverili lastni dotedanji umetniški govorici. Po slogovni plati se je partizanska umetnost navezovala na predvojne likovne dosežke posameznih mojstrov. Umetniki-partizani niso spreminjali svojega sloga, uporabljali so vse bogastvo svojega znanja, odkrivali pa so novo vsebino. Po mnenju Emiljana Cevca so Jakac, Mihelič, Pirnat, Klemenčič, oba Vidmarja, Gerlovičeva, Globočnik in drugi dvignili partizansko umetnost med najplemenitejše izraze fizičnega in duhovnega odpora evropskih narodov proti fašističnim okupatorjem. In kar velja še posebej poudariti: ta partizanska umetnost je ohranila tudi slovenski značaj.

V letih po vojni se je Mihelič posvečal do leta 1960 v prvi vrsti risbi in grafiki. V seriji pariških risb (1950) je Mihelič izreden risar, ki virtuozno obvladuje »zapis«. Razne komponente iz predvojne in medvojne časa, obogatene z novimi pobudami in spoznanji, so se strnile v izredno sintezo v ciklu grafik iz let 1954 in 1955 (Mrtvi kurent, Himere, Goreči ptič). Skoraj istočasno nastajajo

kot nekaj antipod fantastično-poetične grafike na temo »Kresna noč«, ki izvirajo iz avtorjevega zanimanja za živalski in rastlinski svet, vzbujen v zgodnjih otroških letih.

Okoli leta 1965 se prenese težišče umetnikovega dela v slikarstvo. Motivno nadaljuje sporočila o doživetjih vojne, o problemu življenja in smrti v najrazličnejših preobrazbah kurentov, fantastičnih demonskih muzikantov, mrtvih ur, spomina na mrtvega očeta in v ciklu na temo »Dafne«, motiva, ki je izredno blizu umetnikovega notranjemu nastrojenju v smislu problema preobrazb. V zadnjih letih so slike vedno bolj odraz Miheličeve aktivne angažiranosti v reakciji na današnji nemirni čas, na odtujenost, eksistencialno ogroženost v moderni civilizaciji in prehajajo v vizije bodočih grozot.

Miheličovo umetniško ustvarjanje predstavlja po mnenju Melite Stele-Možine osebnostno obliko nadrealistične in poetično-fantastične umetnosti. Vendar tu ne gre za nadrealizem v klasičnem pomenu tega sloga, saj njegova dela nimajo izvorov v sanjskih prividih ali v slučajnostnih prebliskih, temveč imajo v času, okoliju in doživetjih trdno zasidrane korenine in izhodišča. Globoko doživeta resničnost življenja, človeška osamljenost, podzavestna in zavestna groza, vprašanja življenja in smrti, eksistence in odtujenosti, borba med umiranjem in rastjo, fantazijsko zasnovani prehodi in metamorfoze – to so glavna gibalna umetnosti Franceta Miheliča.

Tako rišejo umetniški portret Franceta Miheliča likovni izvedenci in kritiki, ki prodirajo v fine in nianse njegovih izpovednih umetnin. Gledalci in občudovalci pa jih razumemo dobro tudi brez strokovnih razlag, saj so tako polne človečnosti in življenja... Povsod, kjer je razstavljal, so ga gledalci

sprejemali s simpatijami.

Od leta 1930 dalje je sodeloval na vseh pomembnejših razstavah jugoslovanskega slikarstva in grafike doma, v tujini in na mednarodnih razstavah. Kot razstavljalec je bil prisoten na 10. jubilejni razstavi slikarskih in kiparskih del jugoslovanskih umetnikov v Beogradu 1938, na peti in osmi razstavi Kluba neodvisnih slovenskih likovnih umetnikov v Ljubljani 1939 in 1940, na razstavi kiparstva in slikarstva narodov Jugoslavije 19. in 20. stoletja v Beogradu 1946, v Zagrebu in Ljubljani 1947, v Pragi in Varšavi 1948, na drugem bienalu v New Delhiju, na drugem bienalu litografije v Cincinnati, na 28. bienalu v Benetkah, na mnogih bienalih grafike v Ljubljani, na razstavah Xylona 1956, 1959, 1962 in 1969, na prvem in drugem bienalu grafike v Tokiu, na prvem trienalu grafike v Grenchnu, na štirih trienalih v Beogradu, na osmem bienalu v San Paulu, na prvi in drugi mednarodni razstavi grafike v Firencah, na drugem bienalu grafike v Krakovu, na drugem trienalu lesoreza v Carpiju, na razstavi refleksinadrealizma v jugoslovanskem povojnem slikarstvu na desetem Plavem salonu v Zagrebu 1980, na razstavi Jugoslovansko slikarstvo šeste decenije v Beogradu 1980 itd.

Jubilant je član Slovenske akademije znanosti in umetnosti in častni član »Accademia Fiorentina delle Arti del Disegno« v Firencah. Po vojni je dolga leta poučeval na Akademiji za likovno umetnost v Ljubljani in bil ves čas tvoren umetnik.

Partizanski kulturniki, njegovi nekdanji sobojevniki, ob visokem življenjskem jubileju iz srca čestitamo mojstru Francetu Miheliču – partizanskemu umetniku, ki še v visoki starosti ustvarja dela visoke umetniške vrednosti, ki so odraz nepozabnih partizanskih doživetij.

Dušan Mevlja

Mestni muzej-Galerija revolucije Ljubljane

Djordje Andrejević-Kun, slikar revolucije

Jutri ob sedemnajsti uri bodo po dolgem času spet odprta vrata Galerije revolucije Ljubljane na Mestnem trgu 10. Tokrat nam ob prazniku slovenskega glavnega mesta ponujajo razstavo velikega srbskega umetnika-revolucionarja Djordja Andrejevića-Kuna, ki jo je posredoval na ogled Muzej mesta Beograda.

Djordje Andrejević se je rodil leta 1904 v poljskem Wroctavu, umrl pa je v Beogradu leta 1964. Po družinski tradiciji, njegov oče je bil grafik in ksilograf, je slikarstvo že zgodaj spoznal.

Kun se je šolal v Beogradu; pri nekaterih znanih srbskih slikarjih kot so Petar Dobrović, Milo Milunović in Ljuba Ivanović si je pridobil še dodatno likovno širino in evropski razgled. Poleg te-

ga je svoje likovno znanje poglobljal na študijskih potovanjih od Benetk do Rima in Pariza.

Svojo prvo samostojno razstavo je imel v Beogradu leta 1930, drugo pa še istega leta v Novem Sadu. Leta 1932 je nastopil s svojimi deli na skupinski razstavi v Zagrebu.

V tem prvem Kunovem likovnem obdobju je občutno zaznavno naslanjanje na slikarski pristop Modiglianija in Pascina, ko prevladujeta na platnu poenostavljena forma in zreducirana barvna paleta. Takšni so nekateri njegovi avtoportreti iz let 1929–1934, pa portreti znancev in ženski akti.

V času po letu 1934, ko je zapustil likovni krog skupine »Oblik«, se je pridružil drugi skupini, ki je delovala pod imenom »Život«. Tu je začel usmerjati svoje likovno zanimanje k socialnim temam.

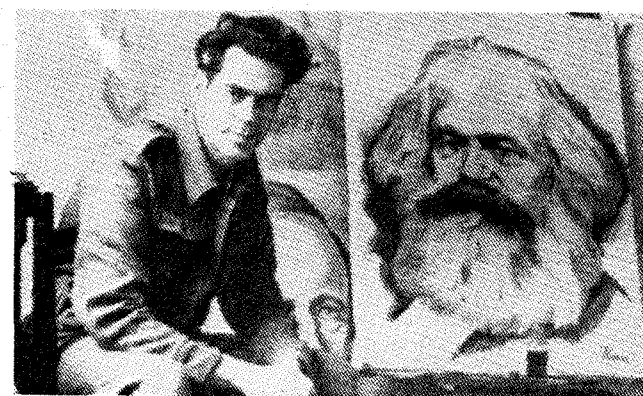
Njegovi vse bolj jasno izoblikovani življenjski nazori in pot v revolucijo sta odsevala tudi v njegovem slikarskem delu. Tako nastane tudi več večjih oljnih kompozicij z epsko in politično-kritično tematiko. Vse bolj ga odlikuje realistični pristop z natančno risbo za podlago.

Od njegovega in njegovih sodelavcev nastopanja v skupini »Život« z geslom »za borbeni realizem« pa do odhoda v Španijo, v boj za republiko in napredne ideje internacionalne, je bil le še korak.

Pravzaprav je vse likovno delo Djordja Andrejevića-Kuna od leta 1934 pa do konca, poleg osebne likovne pečata močne slikarske osebnosti, izražalo in izražalo tudi danes kroniko revolucije v grafični besedi. Kdo lahko bolj avtentično naslika revolucijo kot njen neposredni udeleženec?

Bil je v Španiji in na tisti čas je ostala v spominu grafična mapa z naslovom »Za svobodo«. Potem je bil preganjan, zaprt v Bileći; od enainštiridesetega je bil udeleženec narodnoosvobodilnega boja, pričevalec Avnoja – in po vojni je nastal partizanski grafični ciklus z naslovom »Partizani«.

Sedemindiridesetega je (po sovjetskem vzoru) dobil naziv »mojster slikar«, leta 1950 je postal dopisni član jugoslovanske akademije znanosti in umetnosti, tri leta kasneje pa je pripravil v

Kun v svojem ateljeju

Beogradu svojo prvo povojno samostojno razstavo. Tej so sledile številne druge, doma in v svetu. Znani so njegovi portreti predsednika Titata, najbolj znani pa, poleg Jakčevih, tisti iz slavnih avnojskih dni.

Likovna kritika in umetnostna zgodovina z razdaljo časa prevrednotita in na novo ocenita prenekatere

umetniško dejanje, umetniško moč in izraz. Na tem rešetju se bo poleg vseh znamenitih imen jugoslovanske umetnosti znašel tudi Djordje Andrejević-Kun. Toda eno ostaja dokončno in gotovo – da mu je neizpodbitno zagotovljeno častno mesto na zgodovinskih straneh naše revolucije.

B. Ž. J.

Galerija mesta Ljubljane je odprta od torka do petka od 10. do 12. ure in od 16. do 18. ure, ob sobotah in nedeljah od 10. do 12. ure, ob ponedeljkih zaprto.

Djordje Andrejević-Kun: Prenašanje streliva, risba iz vojnih dni.

emona hoteli

terme čatež

68250 Brežice, Jugoslavija

V Termah Čatež ob vsakem času za vsakogar nekaj.

- šola hujšanja
- medicinski program
- aktivni oddih
- sistematični zdravniški pregled
- preventivni program

telefon: (068) 62-110
telegram: TERME ČATEŽ
telex: 35795 TERME
žiro račun: 51620-603-30799

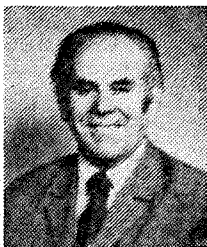
Janez Šuštaršič

Lani smo se na izanškem pokopališču poslovili od prvoborca in kapetana v rezervi, po domače Šalovega Janeza iz Iške. Rodil se je pred 76 leti. V delo OF se je vključil na terenu Iška vas. Že maja 1942. leta je odšel v partizane in bil bорец v raznih enotah. Se najbolj se ga spominjajo ranjeni borci prve partizanske bolnice v Krvavcih imenovana tudi Bercetova v Iškem Vintgarju, katero je prav on z ostalimi tovariši zgradil in bil v njej do ukinitve. Po vojni se je vključil v delo družbenopolitičnih organizacij na vasi. Prejel je več odlikovanj.

Jožef Segalla

Februarja je umrl Jožef Segalla, ki se je rodil 1906. leta v Kanalu. Bil je zaveden Slovenec in že konec 1941. leta začel sodelovati z NOB. Posebno aktiven je postal potem, ko so na kanalsko prišle prve skupine partizanov. S partizani na Banjšicah je imel neposredno zvezo. Dajal jim je stalna obvestila o premikanju sovražnika in jim dajal vso materialno pomoč. Zaradi tega je postal sumljiv in januarja 1943. je bil aretiran. Zaprt je bil v Coroneu, ob razpadu Italije pa so ga poslali v Mauthausen. Odlikovan je bil z medaljo zaslug za narod.

Jože Škantar

Na pokopališču v Srednji vasi v Bohinju smo se poslovili od 67-letnega Jožeta Škantarja iz Ribčevega laza. V NOV je vstopil februarja 1944. leta v Prešernovo brigado. V njej je bil do avgusta 1944., nato pa je bil v Goriško-vojnem področju, kjer je opravljal delo političnega komisarja. Po demobilizaciji se je vrnil v Bohinj s činom poročnika in se vključil v aktivno delo v krajevni skupnosti. Za sodelovanje v NOV je bil odlikovan z ordenom zaslug za narod III. stopnje, za aktivno sodelovanje na področju turizma pa je prejel zlati turistični znak.

Jože Pečavar

Lani smo se na Grosuplju poslovili od borca Jožeta Pečavarja, rojenega 1924. leta v Stranski vasi pri Črnomlju. Zaradi aktivnega dela z OF je bil 1942. leta izdan in odpeljan v internacijo v Italijo. Po njeni kapitulaciji je prišel na Primorsko in stopil v Gregorčičev bataljon, iz katerega je nastala 18. Bazoviška brigada. Bil je šef obveščevalnega centra brigade in nato načelnik brigade. Januarja 1944. leta je bil sprejet v KPJ. Po vojni je ostal v JLA vse do 1981. leta. Upokojen je bil s činom rezervnega polkovnika JLA. Vključil se je v družbenopolitično delo v KS in opravljal številne odgovorne naloge. Za zasluge med NOB in za povojno delo je bil odlikovan z mnogimi vojaškimi in mirodobičnimi odlikovanji.

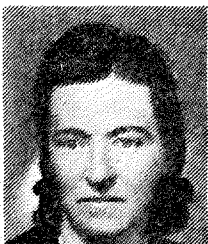
Ivan Perše

Rodil se je v Ajbi 1911. leta. Med prvo svetovno vojno je moral v begunstvo. Ko se je vrnil domov, je našel porušeno domačijo. Leta 1942. se je začel udeleževati raznih sestankov in nudil prvo pomoč partizanom. Leta 1943. pa je bil prisilno mobiliziran v bataljon speciale. Ob razpadu Italije se je odločil za sodelovanje v NOB, toda, ker si je poškodoval roko, je ostal na Sardiniji, od koder je bil poslan na Vis.

Dušan Luin

Na grosupljskem pokopališču smo se decembra lani poslovili od Dušana Luina, rojenega pred šestdesetimi leti v Ljubljani. Z mamo sta se preselila v Gabrovico na Primorsko. Komaj 16-letnega so ga Italijani poslali v bataljon speciale, kjer je bil na prisilnem delu do kapitulacije Italije. Po kapitulaciji se je vrnil domov. Med potjo je bil zajet in odpeljan v taborišče Dachau. Po vojni se je vrnil domov in se v Ljubljani izučil za mizarja. Živel je v Grosuplju in bil aktiven družbenopolitični delavec.

Tilka Kelbl

Na Bohinjski Beli smo se januarja poslovili od aktivistke Tilke Kelbl, stare 71 let. Med vojno je živel v domači vasi in imela stalno zvezo s partizani, posebno pa so se v njeni hiši zbirali kurirji. Tudi Tilkini bratje so bili borci. Delala je v organizaciji AFŽ in tudi po vojni je ostala zvesta družbenopolitičnim organizacijam.

Franc Drobnič

V Grosupljem smo se lani poslovili od Franca Drobniča iz Jerove vasi. Rodil se je pred 77 leti. Takoj po prihodu okupatorja v našo domovino se je vključil v NOG in pomagal NOB vse do vstopa v partizane. Ob kapitulaciji Italije je vstopil v Cankarjevo brigado. Ker je bil po poklicu čevljar, je delal v čevljarški delavnici Cankarjeve brigade vse do osvoboditve. Za zasluge je bil odlikovan.

Ančka Slabe

V 74. letu je umrla članica ZB Tabor Logatec Ančka Slabe, po domače Tincova Ančka. Med vojno je bila aktivistka in partizanom pomagala s hrano in drugim materialom. Tudi po vojni je ostala aktivna, zadnja leta pa jo je bolezen prikovala na invalidski voziček.

Rudi Vidrih

Na pokopališču v Planini pri Rakeku smo se januarja poslovili od Rudija Vidriha, rojenega 1919. leta v Grčarevcu. V partizane je odšel pomladi 1943. leta in se bojeval po raznih krajih domovine. Po vojni je opravljal razne vodilne funkcije. Prejel je več visokih odlikovanj.

Andrej Babnik

V 74. letu je umrl nosilec partizanske spomenice 1941 Andrej Babnik iz Ljubljane. Od junija 1941 pa do začetka 1942. je bil aktivist OF, nato je bil intendant Dolomitskega odreda, šef radio centra pri Glavnem štabu NOV in POS in referent za radijske zveze pri oddelku za zveze Glavnega štaba NOV in POS.

Tudi po vojni je bil družbenopolitično aktiven. Med drugim je bil predsednik SZDL občine Ljubljana Šiška, odbornik občine Ljubljana Šiška in mesta Ljubljane, tri mandate pa je bil republiški poslanec. Bil je tudi častni član občine Logatec. Za svoje delo je prejel več državnih odlikovanj in družbenih priznanj.

Rudi Lukman

Umrl je nosilec partizanske spomenice 1941 tovariš Rudi Lukman, rojen 1918. leta v Ljubljani. V napredno delavsko gibanje se je vključil že pred vojno, v delo OF pa leta 1941, v začetku leta 1942. je vstopil v Dolomitsko četo in pozneje v Poljanski bataljon. Med drugim je bil načelnik komisije VOS za okrožje Kamnik in namestnik načelnika 2. sekcije OZNE za oblast 9. korpusa NOV in POS. Po osvoboditvi je delal v RSNZ. Opravljal je številne družbene dolžnosti na terenu in v Republiškem odboru ZZB NOV Slovenije. Za svoje delo je prejel visoka družbena priznanja.

Jožefa Kralj

Lani je umrla 76-letna Jožefa Kralj. Rodila se je v Kostanjevici pri Ligi. Kot mnoga primorska dekleta je tudi ona služila kruh v italijanskih mestih. V začetku druge svetovne vojne se je vrnila domov. Pomagala je sestram delati na kmetiji, ker sta brata odšla v partizane. In tudi sama je pomagala materialno partizanom. Zaradi delovanja z NOB jim je sovražnik požgal domačijo. Po vojni so domačijo obnovili, Jožefa pa si je našla drugi dom.

Martin Predalič

Lani smo se na Grosupljem poslovili od člana ZB Martina Predaliča. Rodil se je pred 86-imi leti v Zgornji Slivnici. Ob okupaciji domovine je pomagal NOG in aktivno delal za OF. Zaradi aktivnega dela je bil 1942. leta aretiran in poslan v taborišče v Padovo in Renicci. Ob kapitulaciji Italije je prišel domov in začel delati za OF.

Marija Bolčina

Na gornjelogaškem pokopališču smo se lani poslovili od Marije Bolčina, rojene 1907. leta. Med NOB je bila prava partizanska mama. Njen dom je bil pravo zatočišče partizanom. Tudi po vojni je bila aktivna v organizaciji ZB.

Franc Žumer

Z vsem spoštovanjem smo se v začetku februarja člani ZB KS Sava Jesenice, preživeli zaporniki taborišča Dachau, prijatelji in znanci poslovili od soborca in prijatelja Franca Žumra. Starejši občani Javornika in Jesenic se ga spominjajo kot proletarca, zavednega in naprednega družbenopolitičnega delavca in predvojnega borca za delavske pravice. Že pred vojno je bil član in aktivni delavec v delavskih sindikalnih organizacijah in Delavskega kulturnega društva Svoboda Jesenice in aktivni član novoustanovljenega Kulturnega društva Enakost Jesenice. Prav zaradi njegovega političnega prepričanja in aktivnega delovanja so ga nacisti junija 1941. leta odpeljali v taborišče Dachau, od koder se je vrnil ob koncu vojne. Od njega smo se poslovili na Blejski Dobravi.

Angela Lampret
Francka Erčulj

Lani je ugasnilo življenje 86-letni Angeli Lampret iz Stične. Njena življenjska pot ni bila lahka. Skupaj z možem Jožetom sta vzgojila pet otrok. Vsa Pangerška družina je veljala že v stari Jugoslaviji za napredno, zato je tudi OF dobila v njih predane sodelavce. V NOB je zgubila moža in sina. Njen ponos in zavest sta ji dajala moč, da je delala naprej in njena vrata so bila vedno odprta partizanom in aktivistom OF.

Prav tako je lani umrla njena hčerka Francka, poročena Erčulj. Ves čas vojne je tudi ona aktivno sodelovala z OF. Bila je tudi članica ROOF Stična. Od nje smo se poslovili pred spomenikom padlih borcev v Stični.

Mestna organizacija ZZB NOV Črnomelj sporoča, da se je v 1986. letu poslovila od 18 svojih članov:

Leopolda Cindriča, rojenega 1926. leta, Hermine Kratochvil, rojene 1911. leta, Pepce Vardjan, rojene 1905. leta, Marije Gazvoda, rojene 1904. leta, Janeza Grdešiča, rojenega 1929. leta, Antona Butala, rojenega 1921. leta, Marije Sotošek, rojene 1904. leta, Rudolfa Hutarja, rojenega 1920. leta, Magde Radovič, rojene 1907. leta, Steva Vidoviča, rojenega 1920. leta, Marije Klemenc, rojene 1923. leta, Janka Pluta, rojenega 1911. leta, Alojza Hoznerja, rojenega 1924. leta, Katarine Majerle, rojene 1923. leta, Stanka Spreitzerja, rojenega 1913. leta, Jožeta Birkelbacha, rojenega 1929. leta, Ivana Laknerja, rojenega 1917. leta, Katke Senica, rojene 1919. leta.

Na območju krajevne organizacije ZB NOV Radovljica so v 1986. letu umrli člani:

Ivana Bole, rojena 1909. leta, Mara Berce-Breda, rojene 1923. leta, Janez Kocjančič, rojen leta 1900, Alojz Vogelink, rojen 1906. leta, Martin Dagarin, rojen 1905. leta.

Krajevna organizacija ZB NOV Savsko naselje I iz Ljubljane sporoča, da so v 1986. letu umrli njeni člani:

Jože Durič, rojen 1911. leta v Sv. Lenartu pri Čedadu, Jožef Jan, rojen 1927. leta v Lokah pri Kisovcu, Franc Klopčič, rojen 1903. leta v Franciji, Dominik Malič, rojen 1925. leta v Vrtojbi, Minka Mrak, rojena 1929. leta v Žireh, Amalija Novak, rojena 1923. leta v Črnomlju, Stanislav Pipp, rojen 1909. leta v Ljubljani.

Spomini na prvoborca

Ob smrti Andreja Babnika

Spomladi 1942 je partizanska vojska v Dolomitih silno narasla. Od Ljubljane, Vrhnike in Logatca so po gozdovih nastajale nove skupine partizanov – domačih fantov in tudi deklet. Ob prebujanju narave je pognala še rast upornih partizanskih enot vzdolž vsega dolomitskega območja. Takrat, v začetku julija 1942, se je prek tega ozemlja prebijala na gorenjsko stran Druga grupa odrediv in najavila neizprosno spopad z okupatorjevimi silami ter navdajala ljudi z optimizmom. Odporniško vrenje ne terenu je bilo na višku in številni privrženci Narodne zaštite so bili vojski v veliko pomoč pri spopadanju z italijanskimi in nemškimi silami. Na obeh straneh so se merile moči in padale so žrtve.

V teh velikih spopadih pa so se oblikovale enote Dolomitskega odreda, ki ga je Glavno poveljstvo slovenskih partizanskih čet odredilo že z ukazom 25. junija 1942.

Ob imenovanju poveljnškega kadra ter drugih funkcionarjev je navedeno tudi ime Andreja Babnika, ki je bil takrat imenovan za odrednega intendanta. Do tedaj to ime dolomitskim borcev ni bilo nič kaj znano, saj se je Andrej takorekoč iz navadnega borca pojavil na pomembnem visokem mestu. Pa vendar je že pred tem opravil pomembna dejanja pri organizaciji OF in oblikovanju partizanske vojske.

Andrej Babnik je svojo mladost preživel v Dravljah pri Ljubljani. V številni kmečki družini ni bilo dovolj kruha za vse, zato ga je gnalo v svet, da bi si pridobil poklic. Pri napredni družini Verbič, lastnici trgovske hiše Brus v Logatcu, se je izučil za vajenca, postal pomočnik in nato poslovodja. Pod vplivom naprednega trgovca se je še kot mladinec vključil v Sokola, postal vaditelj in tik pred vojno načelnik. Doreval je ob sodelovanju z Radom Pehačkom in drugimi naprednjaki, ki so se umikali državnemu Sokolu in se nagibali na levo. Ob podpisu sramotenga pakta v marcu 1941 je logaški Sokol organiziral množično povorko s protestnim zborovanjem in govorom Rada Pehačka, ki je bil v spotiko okrajnemu načelniku. Še posebej pa se je logaški Sokol izkazal v pr-

vih mesecih po okupaciji, ko je kljub nevarnosti zbral v gostilni Tollazzi okrog 30 svojih članov, ki so se v imenu vseh enotno odločili, da kot celota pristopijo na stran OF z vsem denarnim premoženjem.

Andrej Babnik je še prej, junija 1941, skupaj z najbolj aktivnimi člani Sokola postal član prvega odbora OF v Logatcu in nato v oktobru istega leta še član rajonskega odbora OF. Tako je v ožjem in širšem okolju razpredal organizacijo upora. V trgovskem podjetju Brus v Logatcu je aktiviral domala vse zaposlene, da so sodelovali za OF in pozneje vstopali med partizane. Iz te trgovine so z vednostjo lastnika ali brez njega potekali organizacijski in materialni kanali v korist terenskega gibanja in oskrbe prvih partizanov.

Babnikova družina v Dravljah je v celoti delovala za NOG od prvih okupacijskih dni. Brata Štefan in Miha sta padla kot pripadnika varnostne službe že v letu 1942, eden kot član, drugi kot vodja varnostne grupe VOS. Ko je Štefan ob akciji v Ljubljani dobil smrtonosni strel in je ranam 21. februarja 1942 podlegel, so ga fašisti v mrtvašnici prepoznali. Prepoznala pa ga je tudi aktivistka dr. Pavla Jerina, doma iz Logatca, ki je o tem takoj obvestila Andreja. Po posvetu z aktivisti je takoj zapustil teren in se 1. marca 1942 umaknil k Janezu Korenču na Ravnik nad Hotedrišico in tako postal prvi partizan na logaškem ob-

močju. Po štirinajstih dneh se je tja zatekel še njegov soimeščan Stane Žitko. V tamkajšnjih gozdovih sta si nato uredila taborišče, kamor je prihajal tudi Rado Pehaček kot logaški ilegalec. V aprilu se je Pehaček skupini za stalno priključil, ravno tako še nekateri domači fantje. Tako je bil izoblikovan logaški ali »Radotov« vod, ki je ob koncu maja prerasel v četo. Leta je bila v začetku junija vključena v Dolomitski bataljon. Do tedaj je Andrej sodeloval v uspešnih akcijah.

Andreja Babnika, odrednega intendanta, smo borci Dolomitskega odreda kmalu spoznali, saj je nenehno potoval iz enote v enoto. V zimskih dneh je kot drugi odredni funkcionarji nosil dolgo črno pelerino. Marsikomu je stisnil kaj koristnega v žep. Opravljanje dolžnosti mu je nalagalo veliko dela s preskrbo enot in delavnic vojaške celote. Kaj vse je obsegala odredna intendatura! Lahko bi ji rekli velika ekonomija z oskrbovalnimi centri in drugimi dejavniki. V sestavi odreda je delovala »lastna« kmetija nad Skodlarjem v pobočju Ključa, na Selu pri Hruševem je bila nastanjena vprezna živina z vozovi, tam je bila tudi pralnica, likalnica in razkuževalnica. V Bezenici je bila likalnica, na Osredku pa predelovalnica mesa s sušilnico. Na Ravniku in na Hruševem sta bili krojaški delavnici, pri Kelnaču pa velika čevljarška delavnica. Na Hruševem so bili tehniki za radijske zveze in tisk ter druge delavnice, ki jih je bilo treba vzdrževati. Usnjarna je bila sprva v Bezenici, nato v Hrastenicah in v Jarčevem grabnu nad Gabrjem. Orožarska delavnica je bila najprej na Ključu pod šotori, nato na Osredku...

Odredna indentatura je zaplenila na Dobravi vse od Italijanov pobrane radijske aparate in jih aktivirala za potrebe tehničnih služb. Pobrala je velike količine

krompirja na bokaškem posestvu, večje vrednosti pa so bile jestvine v gradu, ki so jih graščani pustili ob svoji izselitvi. Ob zaplembi belogardističnih vozov prehranbenega blaga za postojanko Polhov Gradec v Gabrju je morala poseči tudi odredna oskrba zaradi pravične razdelitve po posameznih enotah. Bilo pa je dva dni prej, kot so belogardisti odkrili nekaj naših zalog v znani decembrski ofenzivi, za kar so se z zaplembo maščevali.

Med akcije širšega sodelovanja z ljubljanskimi aktivisti in intendanco glavnega štaba se šteje odvoz blaga iz vagona, ki je bil organizirano postavljen na slepi tir opekarne na Vrhovcih. Le dobrih dvesto metrov stran od ljubljanske žične meje in bunkerjev je potekala akcija ob polni luni; opravljena je bila brez vsakega strela.

Intendanca Dolomitskega odreda je bila glavni kanal preskrbe iz Ljubljane prek Viča in je prerasla zgolj odredni pomen. Tu se je od jeseni 1942 nastanilo vojaško in politično vodstvo NOG in povezava z odredom se je stopnjevala v večjo odgovornost tako političnega, kot širšega preskrbovalnega značaja.

Andrej Babnik je bil na mestu intendanta DO do izteka njegovega delovanja v aprilu 1943. Potlej je bil postavljen pred novo dolžnost...

Potrti nad izgubami v Belški grapi in nato še v Bezenici se oslavljeni zbiramo v novih enotah Dolomitskega odreda, ki ga je prevzel Rado Pehaček. Člani slovenskega vodstva, ki je vso zimo 1942/

43 preživel v Dolomitih, so se podali na Notranjsko in Dolenjsko. Borci smo takrat čutili, da se odreda iztekajo zadnji dnevi...

Na Babni gori je zbrana večja skupina partizanov in čaka na ukaze... Rado Pehaček in Jaka Avšič zbirata borce za spremstveno patruljo, ki bo z Avšičem odšla na Primorsko. Zbrali so petnajst borcev, a nihče ni vedel, zakaj potujemo tja. Avšič je bil tedaj namestnik komandanta NOV in POS, v skupini pa sta bila še dr. Cene Logar, ki je potoval kot inštruktor CK-KPS, in Danilo Šorovič, ki je bil določen za komandanta Gradnikove brigade. Z njima sta bila še Andrej Babnik in Silvo Hrast-Džidži, ki sta imela namen na Primorskem in Gorenškem vzpostavili radiotelegrafsko zvezo. Morda je bil v skupini še kdo.

Kakšnih 22 borcev je 6. aprila 1943 proti večeru iz Babne gore krenilo na pot. Sprva je lahno deževalo, ko pa smo korčili po horjulski dolini, nas je spremljal leden piš s snežinkami. Andrej in Silvo sta imela s seboj težke aparature in izmenoma smo jima pomagali nositi. Pot je bila dolga in naporna. V petih ali šestih dneh smo prek Žiberš, gozdov okoli Črnega vrha in Mrzle Rupe, Velikih Vrš dopotovali na Lokavec v enotni skupini. Jaka Avšič je odhitel na pogovor k dr. Beblerju zaradi formiranja Gregorčičeve in Gradnikove brigade, kamor sta odšla tudi Logar in Šorovič.

Oba telegrafista sta z nami ostala še nekaj dni pod Bojnikom na Lokovškem.

Andreja Babnika smo borci na tej poti поблиže spoznali. Ves čas naporne poti, obložen s težkimi aparati, nam je bil vzor in nas je navduševal. Kot tridesetletnik in kot »star«, izkušen partizan, nam je marsikaj povedal. Spoznali smo ga kot neomajnega revolucionarja, kot resnega in mirnega človeka z dobrodušnim nasmehom, ki nas je očetovsko opogumljajal.

Na Primorskem je bil Andrej Babnik organizator in

vodja radiotelegrafske službe pri PK-KPS in nato še na Gorenjskem. Od novembra 1943 do osvoboditve je bil nato šef radiotelegrafskega centra pri Glavnem štabu Slovenije.

Andreju Babniku so bile tudi po vojni naložene odgovorne naloge. Najprej je bil načelnik za zveze pri predsedstvu vlade LRS, šef personalnega oddelka pri okrožnem ljudskem odboru v Celju in nato šef v upravi za kadre pri CK-KPS. V povojnih dneh, ko je še kako manjkalo vodilnih kadrov, je najpomembnejše funkcije opravljal z vso odgovornostjo in razsodnostjo. Potlej je bil nad dvajset let v svoji matični stroki kot direktor trgovskega podjetja Volna, ki ga je razvil iz manjših poslovalnic v veliko podjetje.

Od vseh poklicnih dolžnosti pa je obvladal še številne družbenopolitične funkcije od terenskih, občinskih, okrajnih, do poslanca v republiški skupščini. Zelo dosti je delal pri organizaciji mladinskih akcij.

Njegovo plodno delo med vojno in po vojni je bilo ovenčano s številnimi odlikovanji in priznanji, od katerih naj omenimo Spomenico 1941, Plaketo ZZB-NOV Jugoslavije in naziv častnega občana občine Logatec, kamor se je po vojni dostikrat delovno vračal.

Do zadnjega je bil zvest »zeleni bratovščini« kot nekajletni predsednik lovske družine Toško čelo in član lovske zveze Slovenije. Sodeloval je kot predsednik SZDL Šiška, v obč. odboru za tradicije NOB in zgodovini napisal tudi v mestnem merilu, bil je zbiratelj in ocenjevalec gradiva za zgodovino Logatca in okolice...

Ob sončnem vremenu smo se ob veliki udeležbi z bolečino v srcu poslovili od njega, ki je do zadnjega deloval v odboru skupnosti dolomitskih borcev, od dobrega tovariša in iskrenega prijatelja. Vznemirjen in kritičen do pojavov v sedanji družbi pa je ostal zvest revoluciji in komunističnim načelom.

Tone Kebe

Bil je simbol partizanskih pomorščakov

Ob smrti admirala Janeza Tomšiča smo že pisali, vendar nas je Miro Kocjan prosil, da objavimo njegove poslovilne besede, ki jih je na žalni slovesnosti izrekel kot predsednik Skupnosti partizanskih pomorščakov Slovenije.

Knjiga, ki jo je tovariš Janez Tomšič napisal o slovenskih partizanskih pomorščakih, ima v uvodu ganljivo in donečo pesem, posvečeno padlemu pomorščaku. Končuje se z oporoko: »Borimo se, borite se, trdno, za morje in domovino, za zmago dokončno«. Tudi Janez Tomšič je omahnil za narod in domovino, za napredek, za nadaljnjo krepitev nove družbe, potem ko je dal vse od sebe za našo vojno mornarico, ki izhaja neposredno iz partizanskega pomorstva, iz njega pa črpa navdih za nadaljnji razvoj. Boleče se manjšajo vrste partizanskih mornarjev, še kako zaznavano se redči skupina partizanskih mornariških oficirjev. Janez Tomšič je bil domala simbol partizanskih pomorščakov, nesporno stebel mornariških poveljnikov tako med vojno, kot po njej.

Rojen je bil leta 1909 v Postojni, vendar se je njegova družina kmalu preselila v Novo mesto, kjer je Janez tudi doraščal. Bržčas so mu starši pripovedovali, kako je z Nano-sa prelep pogled na Tržaški zaliv in na morje; verjetno se mu je ljubezen do morja krepila,

ko je kot mladenič užival v vodah slikovite Krke. Odnos do modre gladine je vzpostavil tako že v mladosti, pa ga je vse življenje posvetil morju, njegovi obrambi in njegovemu razvoju.

Obiskoval je vojno akademijo, postal oficir vojne mornarice, začetek druge svetovne vojne je dočakal na rušlicu Beograd. Misel nas nehoti popelje na nedavni prav tako žalosten, pa vendar nadvse pomemben in zgodovinski dogodek, ko smo pokopali tudi njegovega soborca, narodnega heroja Sergeja Mašero. Janez Tomšič je odrezavo zavrnil ponudbo, da bi služboval v sovražnikovi vojski, vrnil se je v Slovenijo in se brž vključil v Osvobodilno fronto. Boj za osvoboditev domovine je spojil z bojem za novo, pravičnejšo in naprednejšo družbeno stvarnost.

Marca leta 1942 so ga internirali najprej v Gonarsu, nato v Chiesanuovi pri Padovi v Italiji, po kapitulaciji fašizma v sosednji deželi pa je ušel, se vrnil za kratek čas v domače Novo mesto, nato pa se brž vključil v Levstikov bataljon NOV Slovenije. Njegov prispe-

vek v partizanih je bil dragocen. Izkušnje, ki jih je imel, je sproti dopolnjeval in nenehoma bogatil kot partizanski komandant. Bil je v Tomšičevi brigadi, v Prešernovi, nato so ga poslali na Vis s skupino izurjenih slovenskih pomoščakov in letalcev; imenovali so ga za poveljnika oboroženih ladij IV POS, bil je zatem komandant naše mornariške baze v Monopoliju, v Italiji, preden se je vrnil v Slovenijo je bil še komandant 3. POS.

Napočil je trenutek, ko so ga imenovali za komandanta mornariškega odreda pri 9. korpusu NOV Slovenije in Jugoslavije. To imenovanje, ki je bilo zanj zaslužno priznanje, je kajpak imelo pomembne in dolgoročne motive tudi glede na pripravljane sklepne operacije za osvojitve Slovenskega Primorja, Istre in Trsta. Bil je eden glavnih strategov zaključnih operacij mornarice NOVJ na naši severni morski meji.

Janez Tomšič je med vojno imel priložnost dobro spoznati, pa tudi občudovati kar številno skupino slovenskih partizanskih pomorščakov, ki so se skupaj s pomorščaki drugih delov nove Titove Jugoslavije bojevali za nov, lepši in boljši jutri. Spoznal je mladeniče, ki so bili v mornariških enotah na

Primorskem – teh je bilo okrog 300 in tudi fante s okrog 700, ki so bili v prekomorskih enotah. Mnenje o Tomšiču se je enotno glasilo: izvrsten organizator, odličen poveljnik, izjemen v medčloveških odnosih.

Janez Tomšič se je po vojni prav tako razdal pri ustvarjanju nove Titove vojne mornarice. Bil je med drugim komandant POK Severnega Jadrana, komandant flote, komandant šolskega centra mornarice in nato še vojno-pomorske akademije. Leta 1958 je dosegel čin kontraadmirala. Potrdil je in obogatil tradicijo slovenskega naroda, ki je vseskozi imel vrle in slovite pomorščake. Že na štabu mornarice NOVJ in pozneje na Vrhovnem štabu na Visu so mu prerokovali opazen vzpon. O njem so sodili, »da je bil takorekoč strumen vojak – mornar, pa vendar tudi ljudski mož in dragocen strokovnjak«. Resnično je bil eden glavnih tvorcev nove jugoslovanske mornarice.

Najlepše besede o kontraadmiralu Janezu Tomšiču niso prav nobeno pretiravanje. Še veliko manjka, da bi lahko plastično pričarali njegovo strogo in hkrati mično podobo. Utemeljeno smo ga imeli za odločnega in načelnega moža, za slednjega in nepopustljivega izvajalca nalog, ki jih je plemen-

til s svojim izvirnim prispevkom, za prvovrstnega stratega, pa tudi za neomajno zvestega in naprednega politika, ki si je uspešno utiral pot Titovega mornariškega častnika z jasnostjo, strpnostjo, prepričljivostjo in z neprecenljivim človeškim odnosom.

S skupnostjo partizanskih pomorščakov je sodeloval kar se da vztrajno. Invalidnost, ki ga je doletela že pred dvajsetimi leti, ga ni prav nič motila. Zapustil nam je tudi dragoceno literaturo, zlasti knjigo o slovenskih partizanskih pomorščakih – zanjo je dobil nagrado vstaje, ki je še zmeraj ter tudi še bo odločno na vrhu partizanske pomorske literature v Sloveniji. Bistvo njegovega pesteriga in neusahljivega deleža pa je v tem, da je odločno potrdil, da Slovenija ni samo celinska, pač pa tudi pomorska dežela, in da se mora na prostrani in vabljivi morski cesti še bolj uveljavljati.

Zanesljivo v času, ko je njegov osvobodilni konvoj plul iz srednje Dalmacije proti Istri, je v drugi polovici aprila 1945 nastala naslednja pesem, ki mu jo posvečamo s tem, da rečemo, da je vrli admiral Janez Tomšič odšel, vendar odšel zato, da bi še bolj živel z nami:

Izpluli smo, ladja za ladjo v nastajajočo zarjo veliko nas je mož in krmil ena sama brata naloženih plovil Ponosni se oziramo na morje in obalo, glejte, ljudje, koliko nas je, z visoko dvignjeno glavo zares to ni flota grozotnih vozil, pač pa enota partizanskih plovil, a tudi src arterij in žil, ki hrabro orje to modro morje.

Miro Kocjan

Velika izguba za Beneško Slovenijo

Primarija dr. Marjana Zdravljica ni več med nami. V petek, 10. aprila 1987 je po vsej Goriški odjeknila neverjetna in žalostna novica: Marjan je umrl!

Nepričakovano nas je zapustil soborec, prijatelj, nadvse cenjen in sposoben zdravnik – pediater in velik humanist. Od njega smo se poslovlili v velikem številu v nedeljo, 12. aprila v Šempetru pri Novi Gorici, kjer je služboval v tamkajšnji bolnišnici do nedavne upokojitve in kjer je živel z družino celih trideset let. Med drugimi se je ob odprtem grobu poslovil od njega s pomembnim govorom tudi nekdanji komisar grupe divizij Garibaldi-Friuli in komunistični poslanec v rimskem Parlamentu tovariš Mario Lizzero-Andrea iz Vidma.

O Marjanu je bilo precej napisanega nedavno, ko je praznoval svoj 70. rojstni dan. Ob padcu Italije, v septembru 1943, je prostovoljno vstopil v NOV in se zavestno boril za osvoboditev slovenske zemlje izpod fašističnega jarma in za boljšo prihodnost beneškega ljudstva. Med NOB se je Marjan, kot

partizanski komisar neustrahovano prizadeval prepričati svoje beneško ljudstvo o pravičnem boju OF in njene partizanske vojske. Na raznih mitingih po beneških vaseh sva večkrat skupaj nastopala kot govornika. Govorila sva v domačem slovenskem narečju in se trudila vsak po svojih močeh, da bi kar se da globoko prodrla v zavest beneškega človeka, ki na žalost še ni bil narodno osveščen. To narodno prebujanje se je začutilo šele po kapitulaciji Italije, ko se je na beneških tleh začela razvijati NOB in ko so se začele ustanjavljati beneške partizanske enote.

Z Marjanom sva se o tem večkrat pogovarjala. Ob takšnih priložnostih je, kot dober poznavalec zgodovine naše dežele, vselej poudarjal posledice, ki jih je pri domačih zapustila okupacija naše dežele v vojni 1866. leta in v vsem obdobju po tej vojni.

Marjan je poleg tega zelo dobro poznal tudi politiko in cilje OF. To je bil eden od poglobitvinih vzrokov, zaradi katerih je brez obotavljanja vstopil v slovenske partizanske vrste – v NOV. Odslej

dalje se je, držec se navodil OF, venomer prizadeval, da bi čimprej in čimveč domačinov pritegnil v vrste NOV in odbore OF. Marjan je s svojim ugledom in sposobnostjo, s svojo prirojeno uglašenostjo, na miren in demokratičen način veliko prispeval, da smo do druge polovice 1944. pritegnili med svoje vrste številne beneške ljudi. Kot takšen je v vrstah NOV hitro napredoval. V letu 1943 je bil imenovan za komisarja čete bataljona Andreja Manfrede, v začetku 1944. leta za sanitetnega referenta Briško-Beneškega odreda, v avgustu 1944. leta za komisarja Beneškega bataljona Briško-Beneškega Odreda in v novembru istega

leta za komisarja Operativnega štaba za zahodno Primorsko. Te vodstvene funkcije je opravljal s polno odgovornostjo in uspešno do konca vojne, do osvoboditve njegove in naše Beneške Slovenije.

Kmalu po umiku naših partizanskih enot iz Beneške Slovenije pa se je to dogajalo veliko povsem nerazumljivo in tragično. Pojavile so se posebne italijanske enote, ki smo jih domačini imenovali enote »trikoloristov«. V teh enotah so bili številni nekdanji Mussolinijevi republikanski vojaki. Ta čudna, a številna vojska, ki se je ustanovila ob pristanku in posredni podpori anglo-ameriške okupacijske vojske in oblasti, je kratkoma napovedala vojno proti vsem tistim beneškim Slovincem, ki so sodelovali z NOV. Začelo se je streljanje na naše borce, ki so po vojni ostali doma. Na desetine jih je, skupaj z aktivisti OF, bilo pahnenih v zapore. Strahu, grozot in terorja ni bilo ne konca in kraja. Minit je moralo skoraj deset let, predno se je polegel ta divjaški vihar, ki je rušil in porušil skoraj vse tisto, kar smo v teh krajih in med temi ljudmi pošteno zgradili med NOB.

V takšnih razmerah se je več sto beneških borcev in drugih domačinov, ki so sodelovali z NOV, moralo umakniti v matično domovino. Tudi Marjan in jaz sva to storila. Ni nama bilo lahko, da siravno sva bila sprejeta pri srčno, kot sprejme brat svojega brata. Truditi sva se morala, da sva našla stik z novo domovino in se vključila v nov tok povojnega življenja.

Na Beneškem je iz teh časov znan tudi proces zoper beneške partizane. Kazenski postopek zoper nas, beneške borce (po številu 59), se je začel takoj po vojni in je trajal vse do 1959. leta. Na spisku obtoženih je bil prvi dr. Marjan Zdravljica. Obtožnica je vse borce bremenila, da smo v obdobju NOV storili veliko kaznivih dejanj in da smo s takšno dejavnostjo nadvse hudo kršili določbo italijanskega kazenskega zakonika, še posebej člena, ki govori o izdajstvu domovine Italije. Vse te obdolžitve so bile docela neutemeljene in izmišljene. Toda ne glede na to se je kazenski postopek nadaljeval. Naposled je ob glavni obravnavi v Firencah drzni javni tožilec zahteval od kazenskega senata, naj se prva dva obtoženca kaznuje z najvišjo kaznijo: po 24 let

zapora za vsakega. Ta dva sta bila dr. Marjan Zdravljica in jaz; ostali so bili obsojeni na nižje kazni.

Zaradi intervencije predstavnikov naše osrednje vlade in samega predsednika tedanje italijanske vlade Parrija smo bili kasneje vsi obtoženci amnestirani.

Posledica tega kazenskega postopka je bila nadvse krut: dr. Marjan ni smel zaradi tega celih 16 let obiskati svojcev v domačem kraju na Beneškem. Tudi jaz sem doživljal podobno usodo. To ni bilo lahko za nobenega od naju.

Dr. Marjan je bil zelo občutljive narave. O nerazumevanjih, na katere je naletel pri določenih ljudeh, je večkrat potožil najbližjim prijateljem. Krivice, ki jih je občutil na lastni koži pa je le težko, ali sploh ni mogel, preboleti. Nezadovoljstvo v zvezi z vsem tem se je čedalje bolj naseljevalo vanj in mu grenilo življenje prav do zadnjega dne.

Marjan pa bo zaradi vseh zaslug za beneško ljudstvo in lastnih vrlin ostal vsem nam, ki smo ga poznali, zlasti nekdanjim borcem Briško-Beneškega odreda, v lepem in trajnem spominu.

Joško Ošnjak

Slovo od Miljane Sterle

Nepričakovano je komaj v 56. letu preminila naša tovarišica in soborka Miljana Sterle-Makovec.

Odraščala je in se oblikovala v napredni družini Sterletovih iz Loža in je že spomladi 1942 kot dekletce nosila sporočila iz kraja v kraj, saj se odrasli niso mogli gibati zaradi strogega nadzora Italijanov. V septembru 1942 so njo in mamo internirali v Treviso in ju izpustili v aprilu 1943. Od tedaj je tovarišica

Miljana opravljala razne naloge za NOV in odbore OF v mladinski organizaciji. Zlasti je zbiral material, prenašala pošto in sporočila v zelo nevarnih okoliščinah, pridobivala nove člane mladinske organizacije, se posvečala pionirski organizaciji. Imela je smisel za kulturno-prosvetno delo in je na partizanskih mitingih samostojno nastopala s pevskimi recitacijskimi točkami, pisala je članke za list Mladino. Za vse to de-

lo je bila avgusta 1943 sprejeta v SKOJ in v priznanje do-

ločena za delegatko konference SKOJ v Kočevski Reki. Od pomladi 1944. je bila članica rajonskega odbora mladinske organizacije za Loško dolino in aktivna do konca vojne. Ob tem, da je hodila že tudi v partizansko gimnazijo v Starem trgu pri Ložu.

Po vojni je tovarišica Miljana kot dijakinja aktivno delovala na mladinskem komiteju v Bežigradu. Udeležila se je mladinskih delovnih akcij: Šamac-Sarajevo, Pesnica, Avtocesta »Bratstvo-enotnost«, kjer je bila med organizatorji kulturno-pro-

svetnega življenja v brigadah.

Po končani filozofski fakulteti je delala kot predmetna učiteljica rusčine in angleščine na visokih šolah. Leta 1986 se je po triindvajsetih letih dela (s prekinitvijo zaradi bivanja v tujini) upokojila.

Ob reorganizaciji SKOJ je tovarišica Miljana postala članica KP oziroma ZK, članica pa je tudi ZB NOV. Ves čas je aktivno družbenopolitično delovala, še zlasti na kulturno-prosvetnem področju.

Tovarišica Miljana je bila

za svoje delo odlikovana z redom zaslug za narod s srebrno zvezdo, z redom bratstva in enotnosti II. reda, prejela pa je še druga družbena priznanja.

Njeno delo morda ni tako znano in proslavljeno kot delo in življenje starejših bork in borcev NOV in aktivistov OF. Toda na poseben način je oplemeniten z neposrednostjo otroštva in z žarom mladosti, v časih poleta in obetajočih slutenj svobode in boljšega življenja. Zato bo naša hvaležnost velika, spomin nanjo pa trajen.

Danica Jurkovič

Umrl je Bronislav Vrhunec

V 78. letu starosti je v Ljubljani preminil Bronislav Vrhunec, član skupnosti slovenskih borcev v NOV Makedonije, Grčije in Albanije.

Bronislav Vrhunec je bil rojen 20. avgusta 1909 v Ljubljani kot deveti otrok. Njegov oče je bil po poklicu kovač, vendar svojega poklica zaradi slabega zdravja ni opravljal; zaposlen je bil kot mestni stražnik v Ljubljani, leta 1923 pa je bil upokojen kot policijski nadzornik.

Vrhunec je uspešno opravil pet razredov ljudske šole, osem razredov klasične gimnazije z maturo in si leta 1936 pridobil diplomu pravne fakultete univerze v Beogradu.

Pred vojno je bil zaposlen kot uradni-diplomirani jurist pri družbi »Cement« v Beogradu, nato pa je postal pravni referent Privilegirane agrarne banke v Beogradu, kjer je delal do propada Jugoslavije.

Po vrnitvi iz nemškega oziroma italijanskega vojnega ujetništva v Beograd (februarja 1942) se je s svojo ženo vključil v akcijski odbor ustanovitve Osvobodilne fronte slovenskega naroda za Srbijo, ki so ga med drugim vodili kipar Lojze Dolinar ter izseljenci Mirko Hočevar iz Celja, dr. Ivo Štampihar, dr. Mak in drugi.

Takoj po osvoboditvi Beograda (20. oktobra 1944) je bil v okviru OF slovenskega naroda za Srbijo ustanovljen vojni oddelek, v katerem je Vrhunec prevzel dolžnost šefa odseka. Ta vojni oddelek je bil samostojna vojaška formacija, ki jo je priznavala tudi Komanda

mesta Beograd, delal pa je v sklopu OF slovenskega naroda za Srbijo. Vojni oddelek je deloval kot vojaška enota v okviru omenjenega odbora do začetka januarja 1945, ko se je po ukazu Komande zaledja JA (njen komandant je tedaj bil Jaka Avšič) poostal samostojni odsek mobilizacijskega oddelka Komande mesta Beograd. Takrat je Vrhunec prevzel dolžnost načelnika oddelka. Naloga oddelka je bila, da vodi evidenco slovenskih izseljencev, ki se oktobra 1944 niso prostovoljno prijavili v Slovenski bataljon 1. krajiške proletarske udarne brigade, da vodi evidenco slovenskih borcev, ki so prihajali s sremške fronte in jih naprej vojaško razporeja. Razporejal je tudi evidentirane vojne obveznike v ustrezne vojaške enote na območju Beograda.

Zaradi vojaškega zloma prostovoljnega slovenskega bataljona (oblikovanega konec oktobra 1944 v Beogradu) pri

Opatovcu, Lovasu in Kompletcu na sremski fronti decembra 1944 je vodstvo OF slovenskega naroda za Srbijo (v soglasju s Komando zaledja JA) začelo oblikovati novo slovensko vojaško enoto v Srbiji (v Šabcu). Odločeno je bilo, da se nova slovenska vojaška enota namesti v Makedoniji. V ta namen so Vrhunca kot pooblaščenca komande zaledja JA 12. marca 1945 poslali h glavnemu štabu JA za Makedonijo v Skopju.

Nova slovenska vojaška enota se je začela oblikovati tako, da je v svoje čete sprejela vojne obveznike-Slovence, ki so živeli v Srbiji, Vojvodini in Makedoniji. Poleg teh so v novo enoto vključevali tudi ozdravljene borce s sremške fronte, italijanske in nemške vojne ujetnike slovenskega rodu in druge. Kadrovsko jedro nove slovenske enote pa so bili slovenski borci-grški partizani, tj. pripadniki Samostojne partizanske čete »Primorje« (56 borcev) pri poveljstvu Jonskih otokov grške 7. brigade ELAS, ki se jim je posrečilo prebiti v domovino.

V začetku se je nova enota imenovala Brigada Franca Rozmana, toda 24. aprila 1945 je bilo določeno, da se bo imenovala 1. samostojni slovenski bataljon; čez tri mesece je štel 476 moških.

Vrhunec je veliko prispeval, da je 1. samostojni slovenski bataljon zaživel in se usposobil za izvrševanje svojih nalog v okviru JA. Po prihodu bataljona v Ljubljano (26. junija 1945) se je demobiliziral in zaposlil v Zadržni kmečki banki v Ljubljani (1946). V letih 1947-1951 je bil sekretar centralne

Narodne banke LR Slovenije, direktor podružnice NB v Ljubljani (1952-1955) in direktor podružnice Komunalne banke v Ljubljani. Zatem je bil imenovan za glavnega tajnika Zveze komunalnih bank SRS, direktorja direkcije za kreditiranje KB pri Centralni NB, samostojnega svetnika v Gospodarski banki in Ljubljani in v. d. direktorja Združenja po-

slovenskih bank Slovenije. Naposled je bil višji bančni svetnik Ljubljanske banke, kjer se je leta 1971 upokojil.

Bil je član skupnosti slovenskih borcev v NOV Makedonije, Grčije in Albanije pri občinskem odboru ZZB NOV Izola in je aktivno sodeloval pri uredništvu programa dela omenjenega odbora (napisal je poglavje z naslovom Samostoj-

ni slovenski bataljon v Makedoniji, ki je bilo priobčeno v zborniku Boj pod Olimpom, ki je izšel leta 1984 pri založbi Borec v Ljubljani in Lipa iz Kopra). Njegova zasluga je, da je celotno slikovno in dokumentarno gradivo o bataljonu shranjeno v Muzeju ljudske revolucije Slovenije.

Ohranili ga bomo v trajnem spominu.

Albert Klun

Obisk v Mauthausnu

17. maja se bomo udeležili mednarodne memoracije v koncentracijskem taborišču Mauthausen. Ob tej priložnosti bomo odkrili spominsko ploščo ustreljenim talcem iz Begunj.

Zaradi velikega zanimanja za obisk Odbor internirancev iz Mauthausna ponovno poziva vse zainteresirane za skupen prevoz, da se čimprej prijavijo v poslovalnicah Alpetoura.

Odbor želi čimprej ugotoviti dokončno število udeležencev, zaradi zagotovitve najustreznejšega in najracionalnejšega avtobus-

nega prevoza.

Vsi udeleženci bodo dobili ob odhodu pisno gradivo s podrobnim programom memoracije in z navodili, kar naj bi zagotovilo organiziran potek obiska in povratka. **Natančnejša navodila smo objavili v TV-15, številka 13 z dne 2. 4. 1987;** obiskali pa bomo tudi zloglasno podružnico Mauthausna, taborišče Gusen, kjer je umrlo veliko naših ljudi.

Nasvidenje 17. maja 1987!

ODBOR INTERNIRANCEV
IZ MAUTHAUSNA

V počastitev 9. maja – dneva osvoboditve Ljubljane bodo delegacije mesta Ljubljane položile vence k spominskemu obeležju NOB in socialistične revolucije. Polaganje vencev bo v petek, 8. maja 1987 po naslednjem razporedu:

ob 13. uri

– v Gramozni jami
– k spomeniku Franca Rozmana-Staneta
– v spominskem parku na Žalah
– k spomeniku na Urhu

ob 16. uri

– k spomeniku revolucije
– na grobnico narodnih herojev
– k spomeniku Ilegalec.

Hidroelektrarne nočemo!

Nekaj sto Idriččanov in drugih prebivalcev ob Idriji, med njimi delegacija krajevne skupnosti Tribuša, so napolnili večnamensko dvorano v osnovni šoli v Idriji, kjer je bila Okrogla miza o nameravani gradnji hidroelektrarne v Tribuši. Okroglo mizo je organiziral Mestni muzej v okviru Muzejskih večerov.

Uvodoma so navzoči mirno poslušali predstavnika elektrogospodarstva, ki je nanizal nekaj strokovnih podatkov, vendar ni bil prepričljiv. Omenil je, da je bilo do sedaj izdelanih že 39 načrtov, vendar še ne dokončnih. Po njegovem izjavljanju so se zvrstili govorniki, ki so odločno nasprotovali tej gradnji, ki bi tako kruto posegla v to slikovito dolino in popolnoma odrezala več krajev od svojih središč. 120 metrov visok jez bi zadržal okrog 230.000.000 kubičnih metrov vode. Preseliti bi bilo treba nad 600 ljudi. Kam, so se spraševali. Na to vprašanje ni mogel nihče dati odgovora.

Oglasili so se varstveniki

narave, geologi in drugi. Najbolj prepričljiva je bila zgodovinarica Anica Štucin iz Cerkna, ki se je med NOB večkrat zadrževala v Tribuši. Povedala je, da kdor ni bil priča, ne more verjeti, kaj vse so prestali prebivalci tega kraja med NOB. Sami v veliki stiski s prehrano in v večni nevarnosti, so kljub temu nudili partizanom vsestransko pomoč. Sama je bila večkrat v nevarnosti kot mladinska aktivistka, vendar so jo domačini vedno zavarovali, da ni padla okupatorjem v roke. Tribuša, ki je toliko trpela v vojni, se je komaj oddahnila in že so ji pričeli groziti, da bodo morali prebivalci izginiti od tod. To je velika sramota za strokovnjake, je poudarila, da se niso posvetovali s prebivalci, temveč v zakulisju izdelovali načrte, da bi te kraje spremenili v blatno grapo. Prav tako je bil prepričljiv tudi kipar Keršič-Belač.

Geologi so opozarjali na nevarnost premikov, ki bi lahko povzročili ogromno katastrofo tudi prebivalcem pod jezom. Ta dolina bi lah-

ko postala drugi Longarone (v Italiji), kjer je zaradi neupoštevanja domačinov izgubilo življenje nad dva tisoč prebivalcev.

Delegacija krajevne skupnosti Tribuša je tako odločno in prepričljivo nastopila, da ji nihče ni mogel oporekati. »Toliko let smo živeli v strahu. Zadnja leta smo bili prepričani, da te gradnje ne bo, zato smo pričeli obnavljati domove, dobili smo tudi manjši industrijski obrat. To je vsaj majhno plačilo za medvojno pomoč NOB. Sedaj pa nas je presenetilo sporočilo, da bo gradnja stekla. Sovražnik nas s svojo krutostjo ni mogel pregnati s te zemlje, sedaj pa nam to grozi. Iz Tribuše ne gremo,« so določno dejali. »Dosti je bilo trpljenja med vojno; sedaj hočemo, da nas pustijo pri miru. Tudi potomci borcev NOV imajo pravico živeti v miru na svoji zemlji, ki jo v najhujšem času niso zapustili naši očetje in dedi. Hidroelektrarne nočemo!« so pribili.

Janez Jerman

Upokojenci - železničarji želijo, da bi se večkrat srečali

Aprila letos so se sestali upokojenci Kurilnice TOZD za vleko vlakov Ljubljana. Sestanek je odprl predsednik aktiva Stane Zdešar in predlagal, da bi se ob tej priložnosti pogovorili in skušali rešiti razne probleme, ki nas tarejo. Poudaril je, da je osnovna skrb aktiva nuditi čim večjo pozornost upokojencem naše organizacije, kajti njihovo delo je osnova za sedanjost dejavnost. To moramo ceniti. Odbor, ki skrbi za stik z upokojenci, je bil ustanovljen leta 1985.

Najprej smo na tem sestanku razpravljali, kako bi pridobili čim več gradiva za drugi del knjige Slovenski železničarji pod italijansko okupacijo. Prvi del knjige, ki je izšla pred leti izpod peresa Alenke Vidovič-Miklavčič, zajema obdobje od leta 1941 do 1943. Knjiga je dokaj zajetna, saj ima kar 457 strani. Od konca druge svetovne

vojne je minilo že kar dobrih štirideset let. Spomini stare generacije vse bolj bledijo. Mnogi, ki so veliko delali za osvoboditev naše domovine, so že pokojni. Zgodovina železničarjev bi bila še bolj izpopolnjena, če bi vsi posredovali spomine svojih preteklih dni. Povedati je treba, da so slovenski železničarji zelo veliko žrtvovali in pri sepevali dokončni zmagi. Pozivamo, da čim več železničarjev pove vse, česar se spominja o dnevih okupacije. Naši potomci morajo biti seznanjeni z delovanjem svojih dedov in pradedov v najhujših dneh naše preteklosti. Vse prispevke za drugo knjigo Slovenski železničarji pod italijansko okupacijo dostavite Alenki Nedog, Železniška transportna organizacija Ljubljana, Moše Pižadejeva 39.

Nadalje smo razpravljali tudi o izletih upokojencev.

Lani spomladi smo imeli prvo srečanje. Tedaj smo se odpeljali s posebnim vlakom v Maribor na ogled TAM. Tudi v mariborskih centralnih delavnicah smo bili lepo sprejeti. Upokojenci so izrazili željo, da bi imeli še več takih in podobnih izletov, kajti to nas zbližuje in nam lepša življenje.

Letos se bomo odpeljali s posebnim vlakom, tokrat v Atomske Toplice. Obiskali bomo tudi rojstni kraj maršala Tita - Kumrovec. Izlet bo v juniju, stroške organizacije pa bo kril TOZD za vleko vlakov Ljubljana. Razprava je bila zelo živahna. Govorili smo o naših uspehih in neuspehih, kakor tudi o načrtih za prihodnje. Med udeleženci razprave sta bila tudi nekdanji direktor ŽGP Ljubljana inž. Ciril Mravljina in direktor TOZD inž. Jože Potokar.

Vinko Bovcon

Uspešno delo protiletalcev

Že nekaj let je med upokojenimi starešinami protiletalci ljubljanskega območja prevladovalo mnenje, da bi se morali pogostejše srečevati in obujati spomine na tista leta, ki smo jih pri vzgoji in urjenju mladih vojakov protiletalcev preživljali in skrbeli za varnost zračnega prostora nad Ljubljano. Ta misel je vse bolj dozorevala in pred dvema letoma smo imeli ustanovno skupščino upo-

mojo imeli v začetku aprila, je predsednik skupnosti rezervni polkovnik Franc Usevnik podal oceno dvoletnega dela in aktivnosti odbora in članov naše skupnosti ter ugotovil, da je bilo veliko narejenega na povezovanju in strokovnem usposabljanju.

Med povabljenimi so na skupščini bili tudi generalpolkovnik Branko Jerkič, predsednik RO ZRVS Slovenije ter general podpolkov-

kojenih starešin protiletalcev ljubljanskega območja. Izbrali smo petnajstčlanski odbor, ki je skrbel za izvajanje programa, ki smo si ga ob tej priložnosti zastavili.

V program smo si med drugim zastavili vzdrževanje čim tesnejših stikov z našo matično protiletalsko enoto.

Skupaj z njimi smo si tudi ogledali zelo uspešne vaje iz bojnih protiletalskih streljanj na poligonu pri Pučju. Imeli pa smo tudi razna strokovna predavanja, ogled sodobne protiletalske tehnike in druga posvetovanja.

Ob letošnji skupščini, ki

nik Edvard Pavšič in Mirko Mirtič, ki je podal kratko oceno vojaškopoličnega položaja v svetu in vpliv tega na našo varnost. Generalpolkovnik Branko Jerkič pa je v kratkih potezih orisal naše notranje težave in njihove vzroke ter njihov vpliv na našo varnost.

Vsi sodelujoči v razpravi so bili enotni o naši povezavi z armado in pripravljenosti, da skupno z njo branimo pridobitve naše revolucije.

Posebno pozornost je vzbudila razprava rezervnega polkovnika Kamila Brešana, ki je prišel iz Nove Gorice. Predlagal je, naj skupš-

čina sprejme protestno pismo, s katerim obsoja početje nekaterih posameznikov in skupin, ki želijo razvrednotiti našo NOB in naš samoupravni socialistični sistem.

Na skupščini smo soglasno obsodili razne načrtne protisocialistične, protijugoslovanske in protikomunistične provokacije, ki so se pojavljale na razne načine, v prispevkih Nove revije, s plakatom za Dan mladosti, peticiji proti štafeti, solidarnostnemu skladu in podobnem, kar vse povzroča vznemirjenost delovnih ljudi in odvrča njihovo pozornost od osnovnih in poglavitnih nalog naše družbe v sedanjih razmerah. Sovražniki naše domovine pa spretno izkoriščajo krizo, v kateri smo se znašli, skušajo upočasniti izhod iz krize in dokazovati, da Jugoslavija nima prihodnosti. Preseneča nas tudi občasna popustljivost pred takšnimi napadi, predvsem nekaterih tovarišev, ki opravljajo odgovorne naloge v naši družbi. Prepričani smo, da v imenu demokracije ni moč dovoliti takih izpadov, zato enoglasno podpiramo že izrečene zahteve, da ustrezni organi čimprej razčistijo stopnjo odgovornosti posameznih piscev in tistih, ki omogočajo objavljanje škodljivih in sovražnih mnenj, stališč in predlogov. V kali moramo zatreti strupene plodove, ki lahko poženejo iz današnjih anarhističnih in kontrarevolucionarnih klic, saj jih bomo jutri veliko težje uničevali.

Na koncu je bil izvoljen novi odbor in sprejet program dela za naslednje leto.

Jože Simšič-Jelen

Bračičevci ob obletnici smrti komandanta Milenka

Kot vsako leto je bila tudi letos na grobu padlega komandanta Bračičeve brigade, kapetana Milenka Kneževiča, komemorativna slovesnost. Padel je na pragu svobode in je pokopan v Špitaliču pri Slovenskih Konjicah. V hiši na Tolstem vrhu kjer je umrl, je sedaj Spominski dom Zveze borcev iz Slovenskih Konjic.

Ob grobu komandanta Milenka so se zbrali predstavniki družbenopolitičnih organizacij iz Slovenskih Konjic, pionirski odred Milenko Kneževič iz Špitaliča, krajanji in bračičevci. Po položitvi vencev Bračičeve brigade in bračičevcev celjske regije sta obudila spomin na padlega komandanta predsednik Krajevne skupnosti Špitalič in predsednik skupnosti borcev Bračičeve brigade, pionirski odred Milenko Kneževič pa je počastil spomin z recitacijami in pesmijo. Bračičevci, ki smo Milenka poznali, smo v mislih doživljali pohode in boje brigade, juriše, kjer je Milenko vedno sodeloval in bil med prvimi. Spominjali smo se jutra, ko je kolono obšla vest, da je komandant ranjen. Kako so jo borci sprejeli! Vsi so bili trdno prepričani, da bo ozdravel. Zato so še težje sprejeli zvečer vest, da je Milenko umrl.

Bračičevci se spominjamo Milenka, ki je imel čudovite lastnosti, s katerimi usoda zaznamuje le redke izbranice. Zato si ga imel lahko in si ga moral imeti rad.

Pionirski odred Milenko Kneževič iz Špitaliča in krajanji vzorno skrbijo za komandantov grob, kjer je vedno sveže cvetje, seveda pa ne gre zanemariti tudi skrb Krajevne skupnosti in OO ZZB NOV iz Slovenskih Konjic, za kar vsem iskrena hvala.

Marjan Prestor

Nekaj podatkov k opisu napada na Žužemberk

(nadaljevanje in konec)

Isto velja za partizanske arhive. Ne moremo se zanašati samo na tiste listine, ki so kompletirane v brigadnih fasciklih, pa tudi če so le-ti še tako popolni. Upoštevati je treba vse druge vire in tudi ustna pričevanja, ki so bila do nedavnega še živa. To lepo potrjuje ravno primer Cankarjeve brigade, ki je imela prej po kartotečnem razgledu v zvezi z napadom na Zafaro poimensko ugotovljenih samo 16 ranjencev, po pregledu ustrezne knjige (fasc. 369/III v arhivu IZDG) pa se je njihovo število povečalo na 42. Pripomniti pa moram, da tudi iz Gubčeve ob napadu na Žužemberk ni bilo ranjenih samo 20 partizanov, ampak jih je bilo 32. Poleg tega bi bilo treba navesti še izgube iz obeh topniških baterij in štaba Dolenjske operativne cone, ki znašajo najmanj dva mrtva in osem huje ranjenih.

Glede knjige Spisek ranjencev, odpuščenih iz SCVPB pa je treba poudariti dveje: 1. v tej knjigi so zapisani samo huje ranjeni, se pravi tisti, ki so bili prepeljeni v bolniške postojanke SCVPB na Kočevski Rog, laže ranjenih, ki so se zdravili v matični enoti (teh je bilo recimo v Tomšičevi brigadi 1. avgusta 1943 kar 80), pa ni zapisanih v tej knjigi; 2. v tej knjigi niso zapisani čisto vsi ranjenci, ki so se zdravili v postojankah SCVPB. Iz Tomšičeve je najmanj 15 primerov, ko so se posamezni partizani ali celo njihovi komandanti zanesljivo zdravili v SCVPB, vendar med ranjence niso bili vpi-

sani (v arhivu IZDG hranijo tudi kartoteko ranjencev, ki obsega kakšnih deset debelih fasciklov, te pa še nisem pregledal, da bi dognal, če so morda zapisani tam). V knjigi so tudi napake v priručnikih ali datumih, ki so nastale med prepisovanjem iz predlog ali ob zasliševanju ranjencev, vendar take ali podobne napake najdemo tudi v drugem listinskem gradivu.

Silvo Grgič-Šimen, ki je to knjigo pregledal, bi mi zagotovo pritrdil, da je to zgodovinski vir prve vrste, ne samo za partizansko saniteto, ampak tudi za vse partizanske enote, ki so se bojevale na tleh tako imenovane Ljubljanske pokrajine. V njej so skoraj za vse ranjene vpisane tudi funkcije in enote, npr. partizan 2. č. 1. bat. UBIC, mitraljezec, desetar, vodnik, komandir, komandant ali bolničarka itd, to pa so neprecenljivi podatki, saj lahko iz njih izluščimo doberšen del poveljniške sestave. Iz te knjige je mogoče dokazati, da je bil štab Dolenjske operativne cone ob napadu na Žužemberk sestavljen nekoliko drugače, kot je veljalo do zdaj, npr. namestnik komandanta ni bil Predrag Jevtič-Dragan, temveč Dušan Majcen-Nedeljko, vprašanje pa je tudi, kdo se skriva za imenom Stanko Strgar, politični komisar Dolenjske operativne cone. Morda se je dal s tem imenom vpisati Viktor Avbelj-Rudi. Če ta možnost odpade, potem je moral biti Stanko Strgar hudo ranjen in je poškodbam podlegel, zato se je za njim izgubila vsakršna sled. Prav vesel-

lo bi me, če bi mi lahko kdo pojasnil to uganko ter mi o tem sporočil kaj več.

Rad bi povedal, da je v arhivih skritega še ogromno uporabnega in doslej premalo upoštevanega gradiva. Ne bo držalo, da dandanes še ni mogoče pisati objektivne zgodovine o naši NOB, kot smo lahko prebrali v 11. številki TV-15. Treba je raziskovati in ne prepisovati! To, ali je kaka knjiga objektivna ali ne, dobra ali slaba, je odvisno predvsem od ustvarjalne moči avtorja in od njegovega značaja.

Po vsem tem se kaže vrniti še nekoliko k italijanskim izgubam. Zanimivo je, da je prof. dr. Metod Mikuš v knjigi Pregled zgodovine NOB v Sloveniji II (1961, str. 296) navedel, da je v Žužemberku padlo 51 Italijanov in belogradistov, 48 pa je bilo ranjenih. To pomeni, da je upošteval belogradistični vir, ki je zelo natančen, saj so belogradisti, svojih šest mrtvih zapisali s polnimi imeni in drugimi podatki, med drugim tudi to, da je prvi večer padel eden, drugi večer štirje in tretji večer še eden. Mislim, da mimo teh podatkov ne bi smel iti noben monograf.

Posebno vprašanje je primerjava med izgubami enih in drugih. Z izgubami Gubčeve in Cankarjeve brigade ne bi smeli primerjati vseh italijanskih izgub in pri tem šteti tudi tiste, ki sta jih imeli bojni skupini Palazzi in Canatta, ampak bi smeli šteti le tiste, ki jih je imela žužemberška garnizija. Pri tem pa bi bilo treba na partizanski strani upoštevati tudi izgube štaba Dolenjske operativne cone in topniških baterij obeh

divizij (v listinah ju zasledimo z imenom prateča četa 1. in 2. divizije). S celotnimi italijanskimi in belogradističnimi izgubami v dneh velikega napada na Žužemberk pa je treba primerjati izgube vseh partizanskih enot, torej tudi bojne skupine Zapadnodolenjskega odreda ter Serčerjeve in Tomšičeve brigade, ki so se spopadale ali bojevale na zavarovanjih. Natančnih podatkov ne bom navajal, vendar moram pripomniti, da je ta primerjava za partizansko stran več kot neugodna.

V tej zvezi bi rad spomnil le na izgube Tomšičeve brigade, pri kateri je med tridnevni napadom vladalo relativno zatišje: imela je 5 mrtvih in 12 ranjenih. Največ izgub je pretrpel 4. bataljon, in sicer med napadom italijanskih bombnikov na Veliki Lipovec. Od tam imamo v naši kartoteki zapisane tri ranjene (politdelegatko Lidijo Puhar-Lajdi iz Ljubljane, Antona Križana iz Prilozja in Antona Tasiča iz Boginje vasi) in enega padlega (Vladimira Komarova iz Bednja), čeprav je dokazano, da sta bila mrtva še dva partizana. Eden naj bi bil Belokranjec Ivan, o drugem pa ne vemo prav nič. In zato bi izrazil to priložnost za poziv za dopolnilne podatke. Kdor kaj ve o Stanku Strgarju, političnem komisarju Dolenjske operativne cone, ter o doslej neznanih padlih in ranjenih partizanih 4. bataljona med letalskim napadom na Veliki Lipovec, naj to sporoči na naslov: Franci Strle, novinar, Lajkovska 17, 61111 Ljubljana Vič ali po telefonu na št. 266-682 (061), vsak dan razen sobote in nedelje!

Franci Strle

Kako doživljamo svoje mesto?

Učence naše šole smo povprašali, kako preživljajo svoj prosti čas, v katere interesne dejavnosti so vključeni in kako doživljajo svoje mesto. Odgovarjalo je 197 učencev višje stopnje.

Da je mesto živahno in prijetno, je odgovorilo le 22 odstotkov učencev, da je pusto in neprijetno je menilo 15 odstotkov učencev, kar 63 odstotkov vprašanih se zdi, da je Nova Gorica le občasno prijetna in domača.

Na vprašanje, zakaj se jim mesto ne zdi prijetno, so odgovarjali takole: Kar 90 učencev pogoša več družabnega življenja, dobrih prireditvev za mlade, prostorov,

kjer bi se lahko zabavali in sproščeno preživljali svoj prosti čas (mladinski dom, disco...).

Petinspetdeset učencev meni, da je Nova Gorica umazana, onesnažena, hrupna, otroci se na zelenicah ne smejo igrati, vsi premalo skrbimo zanjo. Osemindeset jih pogoša več športnih aktivnosti in za to primernih prostorov, manjka jim predvsem bazen.

Nekaj učencev pa pogoša pestrejšo dejavnost na področju računalništva, elektronike, tehnike...

PETRA KOSOVEL, 7. b
OŠ. 9. korpus NOVJ
Nova Gorica

Letošnji prvi žulj

Kmetice in druge žene so letos že vzele lopate in motike v svoje roke. S samokolnico so dopeljale v vrtove orodje in semena. Brez otrok pri tem delu ne gre. Odrasli režejo zemljo z lopato, mi pa vozimo gnoj. Tako je bilo letos pri nas. Mamica in teta Marta sta kopali, jaz pa sem si čisto malo oddahnil. Damjan, Damjan, gnoj! Zdrvel sem in ga pripeljal. Spet se malo odpočijem, pa že spet: Kje je gnoj? Prinesi grablje! Jaz pa hitro čez drn in strn in prinesem vse, kar je treba. Greda je čedalje lepša. Pomagam še pograbiti, pa tolčem z motiko in večer je tu. Umijem si roke in pogledam, kaj me na dlani tako peče. Žulj! Moj letošnji prvi žulj je pokazal, da še nisem utrjen za delo. Do konca leta bo mogoče še eden ali dva, potem bo koža trda, jaz pa navajen na vsakdanje delo na kmetiji.

DAMJAN FIJAVŽ, 4. r. Stranice

Lepa si, moja domovina

Neko nedeljo sem šla na sprehod v gozd. Občudovala sem drevje in liste, stopala sem po ozki stezi in gledala porajajočo se pomlad. Bodeče neže so izginjale, rastle so mlade, vetrnice so se lepo pozibavale. Skozi veje dreves je lila svetloba. Ogrela mi je srce. Bilo mi je, da bi zavriskala od lepote gozda. »U, kako lepo, lepo!« mi je donelo po glavi. Pa še mir, kakšen mir, tišina! Prispela sem do sive skale in sedla. Oči so se mi ustavile na visokih smrekah in nato zdrsnile do gradiškega mlina v dolini. Ves tih, miren, nič ni pel svoj klipke-klape. Pa se spomnim, da sem na prostoru, kjer je nekoč stala javka TV-33. Tu sem že bila s pionirji naše šole. Vem, da veliko ljudi ne ve za ta prostor, pa bi morali vedeti, kje se je kovala sreča današnjega dne.

Tiho, tiho sem se splazila domov in prekipevala od sreče, da jo imam: lepo in svobodno domovino!

PETRA KOLAR, 4. r. Stranice

Štafeta – tako ali drugače?

Drugače, vendar kako?

Po moje je vse skupaj že izgubilo pomen. Dokler je tovariš Tito še živel, sem redno in nadvse pozorno spremljala program na televiziji, ki so ga pripravili ob tej priložnosti. Odkar je Tito umrl, se za štafeto ne zanimam več tako kot prej.

Mnogi, predvsem v Sloveniji, so podobnega mnenja. Zakaj so letos ob prirreditvi, ki je bila v Bohinju, zagnali toliko hrupa? Mislim, da ni nič narobe, če skušamo način praznovanja spremeniti, ga nadomestiti s konkretnimi akcijami. Denar, namenjen za osrednjo prireditev v Beogradu, pa bi lahko koristneje uporabili.

Mislim, da bi se lahko problem štafete rešil že 4. maja 1980. Štafeta bi lahko obstala v tistem mestu, kjer je bila v času Titove smrti. Tako bi dobili še en turistični kraj in nov zgodovinski spomenik.

ANA VODOPIVEC, 8. d
OŠ 9. korpus NOVJ
Nova Gorica

Občinski kviz Tito-revolucija-mir

V občini Gornja Radgona je tamkajšnja občinska konferenca ZSMS organizirala občinski kviz Tito-revolucija-mir, ki v letošnjem letu poteka pod delovnim naslovom »Zgodovinska križpotja v razvoju Jugoslavije«. Tekmovanja v Gornji Radgoni se je v prvi skupini udeležilo 14 tekmovalcev z osmih osnovnih šol, v drugi skupini mladih iz KS, OZD in srednjih šol pa 15 tekmovalcev.

Rezultati osnovnošolcev: 1. mesto Marija Marko (OŠ K. Destovnik-Kajuh Apače) 43 točk, 2. oziroma 3. mesto pa: Mihelca Tibaut (OŠ 12 talcev Videm ob Ščavnici) in Nataša Jančar (OŠ K. Destovnik – Kajuh Apače) 42 točk.

Rezultati v drugi skupini: 1. mesto Nada Breznik (OO ZSMS Črešnjevci) 39 točk, 2. mesto Renata Stolnik (OO ZSMS Negova) 38 točk in 3. mesto Mateja Rojko (OO ZSMS Negova) 37 točk.

Šolsko tekmovanje SLO in DS

V okviru vsakoletnih šolskih, občinskih in medobčinskih tekmovanj mladih s področja splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite je bilo na osnovni šoli v Bakovcih organizirano šolsko tekmovanje, ki se ga je udeležilo 15 ekip nižje stopnje (učenci 5. in 6. razredov) ter 14 ekip višje stopnje (7. in 8. razredov). Naloge so reševali s področja poznavanja NOB, zdravilnih rastlin in varstva okolja, prve medicinske pomoči, orientacije in topografije, protipožarne varnosti, prometne varnosti ter v metu ročne bombe.

Med ekipami nižje stopnje je zmagala 2. ekipa 6. B razreda s 501 točko (Klavdija Sreš, Simona Bencak, Boris Antolin, Srečko Bencak, Brigita Balažek) pred 1. ekipo 6. A razreda s 500 točkami in 4. ekipo 6. A razreda s 491 točkami.

Med ekipami višje stopnje je bila 1. ekipa 8. B razreda s 701 točko (Vito Rožman, Sonja Bakan, Tomaž Štefanec, Drago Milak), druga je bila 1. ekipa 8. A razreda s 691 točkami, tretja pa 1. ekipa 7. A razreda z doseženimi 656 točkami. ▲ Filip Matko

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAMLJANJE

O jedrski energiji – proglas – manifestacija

Ljudem vseh generacij

Dragi mladi prijatelji, tole pa nikakor ne sme mimo nas, namreč proglas, ki so ga izdali slovenski mladinci ob letošnjem 23. aprilu – dnevu zavračanja jedrske energije, ko so obenem organizirali v Ljubljani zborovanje. Organizatorji in organizatorke (delovna skupina za ženska gibanja in ženske raziskave pri RK ZSMS, ekološka skupina – zelena smer pri UK ZSMS in delovna skupina za mirovna gibanja pri RK ZSMS) so se ob podpori soorganizatorjev (republiška konferenca ZSMS, mestna konferenca SZDL) zelo potrudili, da bi predstavili kaj nam grozi z jedrsko energijo, pa čeprav tisto, ki je namenjena v tako imenovane »miroljubne namene«.

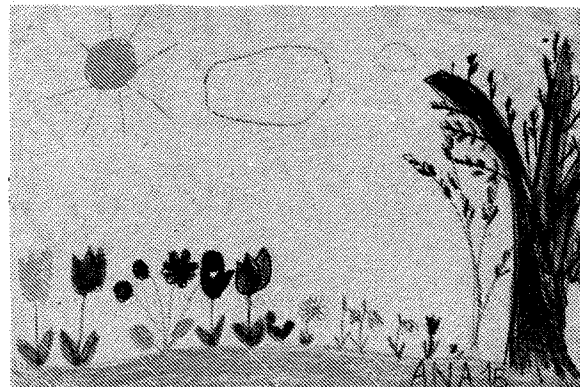
Šestindvajsetega aprila je minilo leto dni od črnega dne »Černobilske katastrofe«. »Veliko nas je«, so zapisali mladinci v proglasu, »ki smo prepričani, da je Černobil spremenil naše življenje in da ne moremo pristati na tako imenovano »uporabo jedrske energije v miroljubne namene«. To dokazuje tudi število do sedaj zbranih podpisov za izvedbo referenduma o jedrskih elektrarnah – več kot 8.000 jih je.

Neposredno po černobilski nesreči se je v večini, ne samo evropskih držav, ostro postavilo vprašanje jedrskega moratorija. Na Danskem, v Avstriji, Švici, v Turčiji in Grčiji so se odpovedali jedrski energiji. Švedska je sprejela jedrski moratorij do leta 2010 v Belgiji in Veliki Britaniji so protesti javnosti prekinili izpeljavo jedrskih načrtov. V Združenih državah Amerike od nesreče na Otoku treh Milj leta 1979 ni začela obratovati nobene jedrske elektrarne. V Italiji se desnica z vsemi močmi prizadeva, da bi preprečila izvedbo referenduma o jedrskih elektrarnah, ki je napovedan za mesec junij letos. Celo Kitajska je močno omejila svoje jedrske načrte. V Jugoslaviji pa – kakor da se ni nič zgodilo. »Pristojni« organi nemočno načrtujejo graditev serije jedrskih elektrarn. Načrti so javnosti nedostopni – strogo zaupni. In to kljub stališču predsedstva SFRJ, da mora biti javnost obveščena o stališčih in ukrepih, ki jih pristojni organi sprejemajo na tem področju.

Morda je, dragi mladi prijatelji, za vas malo preveč učeno napisan ta proglas zlasti za tiste naše najmlajše dopisnike, toda poziv je dovolj jasev za vse, in misel o nevarnosti jedrske energije tudi. Sicer pa so mladinci zapisali, da je proglas namenjen ljudem vseh generacij: »Nočemo se sprijazniti z vsiljenimi in

za našim hrbtom načrtovanimi jedrskimi načrti! Zato pozivamo vse otroke, ženske in moške vseh generacij, ki ne sprejemajo izvedbe programa graditve nukleark na naših tleh, da se udeležijo manifestacije ob obletnici černobilske katastrofe.«

Manifestacija je bila 23. aprila v Študentskem naselju v Ljubljani. Mladinci so zbirali podpise za referendum o jedrskih elektrarnah, javno so spregovorili o naši prizadetosti, postavili so stojnice – ekološke mirovne in ženske skupine. Otroci so peli, risali, predelovali bojne igrače in se igrali na travi. Kako dolgo še se bodo lahko? Z odtisi svojih rok so se najmlajši podpisovali na velik protiatomaren znak.

ANA REHBERGER, 1. osnovna šola Matija Valjavec Preddvor: Kako dolgo še bo tako?«

Mikrofon je bil odprt za vsakogar, ki je hotel javno spregovoriti o možnih poteh za zavrnitev jedrskega programa. Potem so se udeleženci vsi skupaj s transparenti in otroškimi risbami od spremljavi tovarnjaka z glasbeno skupino podali na skupen pohod po ljubljanskih ulicah. Manifestacijo je sklenil koncer v Študentskem naselju.

Zborovanje je mimo; da ne govorim o razpoloženju, ki ga je ustvarilo med udeleženci, pa tudi med tistimi, ki so manifestacijo spremljali bolj od daleč. Misel je ostala in zdaj vre med ljudmi. Prepričana sem, da se koplje tudi po vaših glavah. Napišite nam, saj zadeva tudi vas, vaše otroštvo in vašo prihodnost, zato je prav, da imate svoj glas!

Živa

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAMLJANJE

Obisk borcev v naši šoli

Za dan OF in za praznik dela, je naša razredničarka povabila med nas Jožeta Simčiča in Pavleta Herbsta – oba prekaljena borca NOB, pogumna kurirja in srčno dobra tovariša. Povedala sta nam nekaj dogodkov iz narodnoosvobodilnega boja.

Tovariš Jože Simčič nam je povedal o kurirju Vojku. To je bil deček, ki je živel na vasi pri nekem kmetu. Bil je pastirček. Spal je na seniku. Zaslišal je nekaj čudnega. Misli je, da je italijanska patrolja. Zagledl je čudne kape – triglavke. Bili so partizani. Na griču so imeli luknjo, pokrito z vejami. Deček si ni upal premakniti in je čakal. Zdanilo se je. Vsedel se je na štor. Prišel je partizan. Vprašal ga je, od kod je. Pastirček mu je odgovoril, da je iz vasi. Prosil ga je, če lahko ostane pri njih. Zaposlili so ga s tem, da je nesel letake in lite-

raturu v Logatec. Tam so bili Italijani. Ustavili so ga in hoteli zvedeti, kam je namenjen. Deček jim ni hotel izdati. Zato so ga zaprli. Po šestih urah so ga izpustili. Odšel je v vasi in hotel priti do puške. Spomnil se je, da imajo Italijani v vasi skladišče orožja. Pred vrati je bil stražar. Deček je naprosil neko deklico, naj zamoti stražarja. Medtem se je on naskrivaj izmuznil v skladišče in vzel puško. Odnese jo je v gozdiček in jo skril. Tako je postal kurirček. Šel je v šolo v Rusijo. Postal je oficir.

Tovariš Pavle Herbst je

humorist, igralec in režiser. Povedal nam je več dogodkov iz NOB. Najbolj všeč sta mi bila o medvedu in konju.

Medved

Pavle je bil v gozdu. Zaslišal je brundanje. Popravil je puško. Iz grmovja se je prikazal medved. Ustrelil ga je v nogo. Medved se je postavil na zadnji dve nogi in ga hotel napasti. Pavle je začel bežati. Medved pa za njim. Pritekel je do strmine, se vsedel in zdrnil po njej. Medved pa se ni dal. Tudi on se je zadržal za njim. Potem pa je odhlačal v gozd.

Konj

Pavle je imel doma konja. Zajahal ga je in odšla sta raznašat pošto. Prišla sta do vasi. Tam je zagledal neko žensko. Vprašal jo je, če se v vasi Nemci. Ni mu odgovori-

la. Prosil jo je, če bi šla njena hčerka lahko pogledat v vas. Odgovorila mu je, naj si gre ogledat kar sam, saj je partizan. Pavle je jezno odjahal. Spustil se je po hribu in se zaletel v Nemce. Konj je zdiral mednje in jih nekaj podrl. Streljali so za njima. Pavle si je snel kapo in si jo dal za pas, da ne bi bil preveč ranjen, če bi ga zadeli. Konj je dirjal. Prišla sta do velike jame. Konj jo je preskočil, on pa je bil ponosen nanj. Naenkrat sta pred seboj zagledala novo skupino Nemcev. Ker ni imel kape na glavi, so mislili, da je Nemec. Začeli so mu mahati. On pa je hitro preusmeril konja. Tako ga je rešila kapa.

MAŠA CIZEJ,
OŠ Danila Kumar
4. razred
Ljubljana

Naš dan šole

Letos smo praznovali deseti dan šole, in to ravno na dan petdesete obletnice ustanovnega kongresa KPS in prihoda tovariša Tita na čelo KPJ.

Osemnajsti april 1987. Čisto navaden dan bi lahko bil. Bil pa je čudovit pomladanski dan in praznično vzdušje. V mestu je kar vrela ljudi in najbrž je malokdo pomislil, da poteka v osnovni šoli Josip Broz Tito svečana seja sveta šole s podelitvijo priznanj šole. Priznanja podeljujejo zaslužnim delavcem šole, zunanjemu sodelavcu in učencem. To pot sem jaz do-

bila priznanje šole.

Lahko rečem, da sem ponosna, ker je ta pohvala za vse, kar sem počela v zadnjih osmih letih in ker je to pohvala moje šole, v kateri sem začela misliti in razsojati s svojo glavo in v kateri puščam svoje otroštvo. Ne morem mimo tega, da ne rečem: »Prepričana sem, da to priznanje ni namenjeno samo meni, ampak vsem, učiteljem in mentorjem, pa tudi sošolcem, ki so me spremljali vse od mojega vstopa v šolo.«

Sicer pa seja sveta šole ni bila edina aktivnost. Izvedli smo tudi kulturno prireditev, na kateri so združili mo-

či učenci razredne in predmetne stopnje. Poimenovali smo jo NEKOČ IN DANES – LJUDSKO IZROČILO. Pokazali smo, da želimo ohraniti način življenja naših dedov in babic in predstavili, kako živimo in se zabavamo danes. Bilo je res prijetno! Učenci po posameznih razredih so pripravili kvize znanja iz slovenskega in angleškega jezika ter zgodovine. Tako smo se na zabavnih srečanjih poizkusili v znanju, predstavili svoje likovne izdelke in zapeli pesmi, ki prikazujejo posebnosti posamezne razredne skupnosti.

Aktivnosti smo končali konec tedna, ko smo izvedli

obrambni dan, v katerega je bil vključen pohod na Čebine in ogled razstave v šolski knjižnici.

Tako učenci OŠ Josip Broz Tito dokazujemo, da je to naša šola. Pa naj bo šola mojega bratca in njegovih prijateljev, ki so šole dobro prestopili njen prag, ali mene in sošolcev, ki jo zapuščamo. To je naša šola!

In to bo tudi takrat, ko jo bomo obiskovali le ob njenih dnevih odprtih vrat, govorilnih urah in roditeljskih sestankih...

POLONA SITER, 8. f
Osnovna šola Josip Broz Tito
Trbovlje

Praznično, pa tudi delovno

S pohodom Po poteh spominov in tovarištva učencev ljubljanskih osnovnih šol v sodelovanju z mestno in občinskimi Zvezami prijateljev mladine in Odbora za pohod so se že v petek, 24. aprila pričele množične prireditve v počastitev dneva Osvobodilne fronte in praznika dela – 1. maja. Več tisoč osnovnošolcev je tako znova sklenilo živ in pisan obroč okrog Ljubljane, mnogi od njih pa so v svojem rosnem življenju prvič krenili na pot po poteh, kjer je nekoč bodoča žica oklepala Ljubljano.

V počastitev praznovanj in jubilejev so se v ožji in širši domovini zvrstile številne športne in kulturne prireditve, ponekod pa so praznovanja zaznamovali z novimi prireditvami. Eno od teh je bilo tudi 25. aprila na Rakitni pri Ljubljani. Na slavnostni seji delegatske skupščine Vič-Rudnik in zbora borcev in aktivistov Notranjske je Nuša Kerševan, predsednica skupščine mesta Ljubljane, ki je bila tudi slavnostna govornica, odprla mladinsko klimatsko zdravilišče

Rakitna. Na Rakitni se je pred prenovljeno in dograjeno stavbo zdravilišča zbralo veliko ljudi, ki so se hoteli udeležiti proslave in ogledati novo pridobitev, za katero so ljubljanci zbrali denar v okviru tretjega samoprispeljka.

Na praznovanju, ki so se ga med drugim udeležili tudi predsedniki pobratene občine Lajkovac iz SR Srbije, je Peter Vrhunc, predsednik skupščine občine Vič-Rudnik izročil listino z nazivom častni občan občine Ljubljana Vič-Rudnik Rudolfu Hribniku-Svarunu. Poleg tega je izročil tudi nagrade in priznanja občine. Zbor borcev in aktivistov Notranjske in občinski praznik pa so sklenili z bogatim kulturnim programom in tovariškim srečanjem.

Tudi športnih in rekreativnih prireditev ni manjkalo. Kolesarska zveza Slovenije in prizadevni organizatorji – kolesarji KK Slovan – Rok Franek so odlično pripravili in izvedli 42. kolesarsko dirko v spomin padlim borcem – kolesarjem. Na štartu na Letališki cesti,

42. kolesarske dirke se je udeležilo 360 kolesarjev vseh starostnih skupin

kjer je bil obenem tudi cilj, se je zbralo okoli 360 kolesarjev, ki so se pomerili v 17 starostnih kategorijah, od pionirjev do veteranov. Po pozdravnih nagovorih Jožeta Mozetiča, predsednika KZS in Marjana Moškriča v imenu DPO občine Ljubljana Moste in kulturnim nastopom tria Hrovat, so tekmo pričeli nekdanji borci NOV. Njim je pripadla čast, da vozijo častni krog v dolžini 2400 metrov. Med znanimi obrazi nekdanjih borcev, ki so zagrizeno pritiskali na pedala, sta bila tudi narodni heroj in španski borec Stane Bobnar in pa Franc Kepec iz Šiške, ki je pri svojih 82-ih letih odlično prevozil progo, zato mu je tudi pripadla čast najstarejšega udeleženca tekme. Letošnja 42. dirka je izvenela v znamenju stoletnice kolesarstva na Slovenskem in pa desetletnice uspešnega dela KK Slovan-Rog Franek.

Ob dnevu Osvobodilne fronte slovenskega naroda so bila tudi letos izročena številna priznanja OF in odlikovanja najzaslužnejšim posameznikom, družbenopolitičnim skupnostim in organizacijam združenega dela. Priložnostne slovesnosti s podelitvijo priznanj OF in državnih odlikovanj so bile tudi v številnih krajevnih skupnostih. Naj

omenimo le tri: Komandant Stane I, II in III v Ljubljani. Red dela s srebrnim vencem je prejel Stanislav Goričar (na sliki), red zaslug za narod s srebrno zvezdo pa Jože Mencinger. Učenci OŠ Valentin Vodnik in godbe na pihala Litostroj pa so slovesnost popestrili s kulturnim programom. Mnoge prireditve pa so bile združene s praznovanjem praznika dela – 1. maja.

Letošnja prvomajska praznovanja so kot vrsto let nazaj izvenela v znamenju številnih športnih, kulturnih in družabnih srečanj. Že nekajletne tradicije so stare in mlade pritegnile na številna zborovanja: od Rožnika pri Ljubljani, Jošta pri Kranju, Opatjeve sela na Krasu, do Šmiglove zidanice pri Celju in drugih znanih krajev. Prijetno toplo vreme, sicer nekoliko oblačno, je bilo kot nalašč za tovariške pomenke ob hrani in pijači in za pestre kulturne programe, veliko ljudi pa se je udeležilo rekreativnih prireditev, od kolesarjenja do planinarjenja.

Osrednja slovesnost ob prazniku dela je bila na dan praznika dela na Jesenicah, kjer so odprli novo sodobno jeklarno. Ob navzočnosti večstičnih železarjev, prebivalcev Jesenic in Gorenjske ter številnih predstavnikov slovenskega

Tudi Šmarna gora je ob prvomajskih praznikih zvalila številne izletnike

družbenopolitičnega življenja, je bil ob otvoritvi nove jesenske jeklarne slavnostni govornik podpredsednik zveznega izvršnega sveta Janez Zemljarič. Uvodoma je poudaril pomen nove jeklarne za nadaljevanje šestdesetletne tradicije železarske proizvodnje na Jesenicah, ki bo obeležena z večjo proizvodnjo plemenitih jekel, ter poudaril, da bi morala naložba glede na tehnološko in ekološko naravnost, energetsko gospodarnost ter pripravo, potek in dokončanje v načrtovanem času, biti za vzgled investitorjem in izvajalcem širom Jugoslavije.

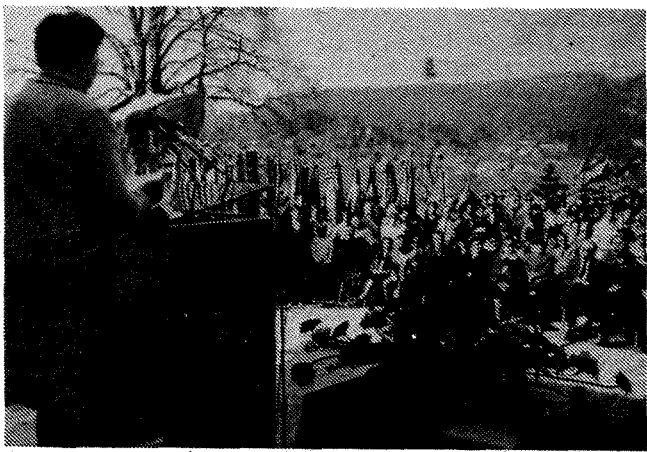
Opatje selo je stalno prizorišče prvomajskih srečanj slovenskih in italijanskih delavcev, tradicija, ki izhaja iz skupnega boja obmejnih območij proti fašizmu, za mir in mednarodno sodelovanje. To je poudarila tudi slavnostna govornica, predsedica sveta Zveze sindikatov Jugoslavije Marija Todorović. V svojem govoru je nato obravnavala sedanje politične in gospodarske razmere v Jugoslaviji, ter poudarila stališča sindikatov do raznih konkretnih vprašanj naše družbe.

Več tisoč ljudi z obalno-kraškega območja se je 1. maja zbralo na tradicionalnem prvo-

majskem zborovanju na Socerbu. Slavnostni govornik je bil predsednik RO ZZB NOV Slovenije Bogo Gorjan, ki je v svojem govoru opozoril na pomen praznovanj delavskega praznika ob meji, ki naj nas ne ločuje, ampak združuje. Spoštovanje meje je po njegovih besedah poglavitnega pomena za dobro sosedsko sodelovanje med Jugoslavijo in Italijo. Zato pričakujemo večjo odgovornost italijanskih oblasti, ki kršitve naših ozemeljskih voda, v katerih pogosto nezakonito ribarijo italijanski ribiči, vse preveč strpno obravnavajo, mi pa vendarle ne moremo priznati nobenega gospodarskega, zgodovinskega ali socialnega razloga za kršitve, je med drugim poudaril Bogo Gorjan.

Praznično razpoloženje je izžarevalo tudi v okolici Ljubljane, zlasti na Katarini, Rašici in priljubljeni izletniški točki na Šmarni gori, kjer je vdihovalo svež zrak več tisoč izletnikov, med njimi številni planinci in drugi ljubitelji narave. Harmonikar Marjan Vehovec in kitarist Franci Andrlon sta poskrbela za prijetno vzdušje vseh udeležencev, saj je pesem iz Šmarne gore odmevala še pozno v noč.

Zapis pripravil Jože Čurin

Zbranim gostom, borcem in aktivistom Notranjske je na Rakitni govorila Nuša Kerševan

Trideset let Pohoda po poteh partizanske Ljubljane – poldrugi milijon udeležencev

Prva prireditev, takrat imenovana »Partizanski pohod ob žici okupirane Ljubljane«, je bila 23. junija 1957, na pobudo Okrajnega odbora Zveze borcev NOV, v okviru prvega festivala slovenske fizikulture, ki je hotel manifestirati množič-

dih ljudje vseh starosti, poklic in raznih zanimanj na živ, aktiven in telesno zdrav, sproščen, kulturn in vesel način izražajo pripadnost socializmu in se izpričujejo kot dediči najplemenitejših izročil Osvobodilne fronte slovenskega naro-

od začetka drugega desetletja pohoda izraža predvsem v Partizanskih marših, Šfetah zmage ter v Tekih prijateljstva. Od 1963. leta naprej je nenehno rasla priljubljenost manifestativnih pohodov, ki privabljajo čedalje več ljudi. Mednje štejemo tudi začetnike vsakoletnega pohoda – pionirje – ki gredo na pot že aprila ob prazniku Osvobodilne fronte. Že leta 1958 so nastopile prve skupine tekmovalcev iz Beograda, Kragujevca in Splita, 1961 tudi že prvi tekmovalci iz raznih evropskih držav. Prihajali so in prihajajo tekmovalci iz Sovjetske zveze, Češkoslovaške, Irske, Španije, Romunije, Grčije, Poljske, Velike Britanije, Madžarske, Portugalske, Švice, Cipra, Italije, Egipta, Avstrije, Nizozemske, Bolgarije, Finske in ZR Nemčije. Letos bo že 21. Tek prijateljstva po ljubljanskih ulicah. Tudi ti prihodi govorijo o zvezah Ljubljane s svetom in o priljubljenosti njene prireditve.

Delo odbora za Pohod, četice zagnancev (do leta 1963 je bil njegov predsednik Mitja Ribičič, od 1964. leta dalje pa Franc Stadler-Pepe), je povezano tudi z varovanjem proge, po kateri je v letih 1942-1945 tekla okupatorjeva žična zapora Ljubljane, s postavitvijo stodveh spominskih kamnov in šestih spomenikov pa tudi z graditvijo Poti spominov in tovarištva, po kateri se odvijajo vsakoletne Pohodove prireditve.

Janez Kos

Razstava o treh desetletjih pohodov

Ob petdesetletnici prihoda Josipa Broza Tita na čelo KPJ in ob petdesetletnici ustanovnega kongresa KPS-ZKS ter, nazadnje ob prazniku Ljubljane, mesta heroja, bodo danes v Kulturno-informativnem centru Križanke (Na Trgu francoske revolucije v Ljubljani), odprli razstavo z naslovom **Pohod po poteh partizanske Ljubljane 1957-1987**. Gre za razgrnjen zbirke fotografij in drugega gradiva o treh desetletjih pohodov ob žici okupirane Ljubljane. Razstava bo odprta do 16. maja, vsak dan med 10. in 18. uro, ob sobotah med 10. in 13. uro, ob nedeljah pa je razstavišče zaprto.

B. Ž.

nost slovenske telesne kulture in njene dobre družbene učinke. Se istega leta je Mestni svet Ljubljane izdal odlok naj bo vsako leto na praznik Ljubljane v spomin na »slavno obdobje«

je zgodovine Ljubljane in da se ohranijo svetle partizanske tradicije, partizanski pohod ob nekdanji okupatorjevi žični zapori mesta. V tridesetih letih je postal pohod najbolj množična prireditev v Sloveniji, pravi ljudski praznik z najplemenitejšimi izrazi in učinki. S športno dejavnostjo je izvirno združil in povezal spomine na bojno preteklost Ljubljane z njeno sedanjostjo. Na vsakoletnih poho-

da in narodnoosvobodilnega boja jugoslovanskih narodov ter kažejo svojo voljo živeti z vsemi narodi sveta v bratstvu in miru. Od tod izredna priljubljenost in množičnost pohoda.

Leta 1957 je bilo na pohodu 370, lansko leto pa 95.868 ljudi; v prvem desetletju pohoda je sodelovalo 106.891, v desetletju 1967-1976 473.511, v zadnjem desetletju pa že kar 959.117 ljudi – skupaj torej okroglo – poldrugi milijon udeležencev! Sprva je bila prireditev zasnovana kot tekmovalni pohod petčlanskih skupin v vzdržljivosti, tovarištvu in medsebojni pomoči, kar se

Poziv borcem II. tankovske brigade, ustanovljene v ZSSR

Odbor Skupnosti borcev II. TB vlijudno prosi vse še živeče borce brigade, da sporoče svoj točni sedanjí naslov. Nove naslove potrebujemo zaradi evidence za sklic zbora Skupnosti v letu 1987.

Prijave pošljite na naslov: Odbor Skupnosti borcev II. tankovske brigade, Duplje h. š. 97, 64203 Duplje na Gorenjskem.

Odbor Skupnosti borcev 14. divizije organizira v sodelovanju z DO Kompas in Adria-Airways obisk Memorialnega centra, Josip Broz-Tito v Beogradu, povezan z izletom do Zrenjanina, kjer so bile enote 14. divizije v drugi polovici leta 1945 in prve mesece leta 1946.

Adria-Airways je na redni liniji Ljubljana-Beograd v torek, 2. junija 1987 in Beograd-Ljubljana v sredo, 3. junija 1987 rezerviral za ta prevoz sto mest v obe smeri. Spored potovanja je naslednji:

1. dan – 2. junija: zbor udeležencev na letališču Brnik Ljubljana ob 6. uri jutraj. Polet letala Adria-Airways proti Beogradu ob 6.46. Po pristanku na letališču Surčin prevoz s posebnim avtobusom v mesto Beograd. Obisk Spominskega parka Joisip Broz-Tito na Dedinju in Muzeja »25. maj«. Položili bomo na grob tov. Tita cvetje v imenu borcev 14. divizije. Namestitev v hotelu Kasina na Terazijah in kosilo. Popoldne vožnja do Avale in ogled

Meštrovičevega spomenika neznanemu junaku.

Večerja in prenočišče.

2. dan – 3. junij: Zajtrk in vožnja z avtobusom do Zrenjanina. Sprejem pri predstavnikih mesta, vojske in političnih organizacij s primernim sporedom. Vožnja skozi Ečko do Carske bare, plovba z ladjo po Carski bari in ogled tamkajšnjih zanimivosti. Po kosilu, ki bo pripravljeno v naravi, vožnja z avtobusi na letališče Surčin in ob 20. uri polet letala proti Ljubljani.

Cena potovanja je 42.000 din za osebo. Prijavijo se lahko le borci, ki so bili v enotah divizije leta 1945 v Vojvodini. Poleg borca se lahko prijavi tudi njegova žena. Prijave in vplačila se opravijo pri poslovalnicah Kompassa najkasneje do 15. maja letos. Ko bodo prosta mesta prodana, dodatnih mest ne bo mogoče dobiti!

Odbor Skupnosti borcev 14. divizije

Savinjčani so prvi maj praznovali pri Šmiglovi zidnici, kjer je bila prva konferenca KPS, udeležil pa se jo je tudi tov. Tito. V lepem vremenu se jih je zbralo približno tri tisoč, osrednji govor pa je imel član predsedstva republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije Drago Seliger. Zborovanja se je med drugimi udeležil tudi član predsedstva SRS Andrej Marinc.

Besedilo in slika: T. Tavčar

tv-15 naš TOVARIŠ

Za razvijanje vrednot narodnoosvobodilnega boja in revolucije je TV-15 prejel nagrado vstaje slovenskega naroda za leto 1978 – Časopisni svet TV-15 naš tovariš: MIRA SVETINA (predsednica); člani: DUŠAN BENKO, RASTKO BRADAŠKA, MILAN FILIPIČ, TONE GOŠNIK, FRANC KONOBELJ, MARIJAN LAH, FRANJO MAROŠEK, IVO OREŠNIK, JOŽE OBLAK, ZORKA PERŠIČ, IVAN REPINC, JOŠT ROLC, VANDA ŠKODNIK in delegati: LOJZE ERBEŽNIK, RK ZRVS SLOVENIJE, VLADIMIR DEJAN, IS SKUPŠČINE SRS, MARINKA LEVIČNIK, SPIZ SRS. Glavni urednik: ZVONE KRŽIŠNIK; Odgovorni urednik: VIKTOR KONJAR; Novinarji – uredniki: ŽIVA DROLE – TV-15 za mladino; BOJAN KUNTARIČ – notranja politika; MILENKO STRAŠEK – reportaže; BOJANA ZOKALJ-JESIŠ – naša organizacija; Lektorica-redaktorica: MIRANDA MRČELA; Tehnični urednik: DRAGO SETNIČAR; Tajnica uredništva: MARA OKORN; Vodja uprave: BOJAN ZVONAR; Telefon uredništva: 327-780; Telefon uprave: 317-049 – Uprava in naročniški oddelci: Moše Pijade 24, p. p. 598, 61001 Ljubljana – Letna naročnina 4.400 din, posamezna številka v prosti prodaji 100 din – Tekoči račun: Založba Borec p. o. Ljubljana 50101-603-45772 – TV-15 izhaja vsak teden, izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28 – Rokopisov in fotografij ne vračamo – Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije štev. 42/I-72 od 12. 4. 1974 se za TV-15 ne plačuje temeljni davek od prometa proizvodov – Korektura in tisk: CGP Delo, Ljubljana, Titova 35